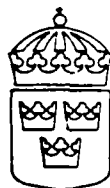

Riksdagens protokoll

1989/90:130

Protokoll
1989/90:130

Tisdagen den 29 maj

Kl. 14.30–19.12

Förhandlingarna leddes till en början av förste vice talmannen.

Svar på frågor

1 § Ändring av partibeteckning

Förste vice talmannen meddelade att vänsterpartiet kommunisterna anmält att partiet på sin kongress den 23–26 maj beslutat ändra namnet till vänsterpartiet och att partiets officiella förkortning skulle vara v.

2 § Justering av protokoll

Justerades protokollet för den 22 maj.

3 § Svar på frågorna 1989/90:621 och 677 om anpassningen till EG, m.m.

Anf. 1 Statsrådet ANITA GRADIN:

Fru talman! Krister Skånberg har frågat statsministern om regeringens planer beträffande information om Sverige och den västeuropeiska integrationen.

Arbetet inom regeringen är så fördelat att det är jag som skall besvara frågan.

Hans Leghammar har frågat på vilket sätt jag menar att Per Gahrtons agerande skulle riskera att försvaga Sveriges position inför EES-förhandlingarna, detta mot bakgrund av att Per Gahrton offentliggjort innehållet i ett arbetspapper om EES-frågan, vilket diskuterats i riksdagens EFTA-delegation.

Jag besvarar de båda frågorna i ett sammanhang.

Det är viktigt med en omfattande information och en bred debatt om Europafrågorna. Redan i 1987 års proposition finns bland riktlinjerna förslag om att regeringen skall "initiera en bred informationsverksamhet om det västeuropeiska integrationsarbetet".

Detta har också skett. Regeringskansliet publicerar kontinuerligt lägesrapporter och andra informationskrifter. De sänds ut i stora upplagor, i de

flesta fall gratis. Vi medverkar ofta vid konferenser och liknande som arrangeras av olika myndigheter och organisationer. Vidare har organisationer och enskilda forskare fått stöd för att ta fram rapporter och informationsmaterial. Genom ett särskilt direktiv har samtliga offentliga utredningar fått i uppdrag att redovisa hur deras förslag förhåller sig till motsvarande regler inom EG.

All denna information är bidrag till den offentliga debatten. Var och en som så önskar kan ta del av den. Massmedia, organisationer och enskilda kan använda den som utgångspunkt för debattinlägg eller egen informationsverksamhet.

Jag har också lagt stor vikt vid att i olika former här i kammaren lämna redogörelser för hur det svenska integrationsarbetet fortskrider. Därvid har jag upprepade gånger sagt, att vi från regeringskansliets sida gärna besöker riksdagens utskott för att närmare redogöra för de frågor som faller inom resp. utskotts ansvarsområde.

Riksdagen har informerats även genom redovisningar i utrikesnämnden och genom fortlöpande och ingående redogörelser vid möten med riksdagens EFTA-delegation, där samtliga riksdagspartier är företrädde.

Detta för mig in på Hans Leghammars fråga.

I den "grönbok" som regeringen offentliggjorde i förra veckan redovisas samtliga EG-regler som bedöms vara relevanta för de kommande EES-förhandlingarna. I "grönboken" görs också en jämförelse med motsvarande svenska regler.

Utifrån dessa fakta kan var och en, med utgångspunkt i sina eller sitt partis värderingar, avgöra på vilka punkter man anser att skillnaderna mellan Sveriges och EGs regler är så väsentliga att vi bör begära någon form av särlösning – undantag eller övergångsarrangemang. Det står var och en fritt att propagera för sina uppfattningar härvidlag.

Inför EES-förhandlingarna skall svenska ställningstaganden och positioner utarbetas. Det rör sig om ibland känsliga överväganden som får återverkningar på möjligheten att nå goda förhandlingsresultat. Genom förtroendefulla diskussioner med riksdagens EFTA-delegation har regeringen möjlighet att fortlöpande informera de politiska partierna om detta arbete. EFTA-delegationen får del av de bedömningar som görs inom regeringskansliet och kan ge sina resp. partiers synpunkter.

Förutsättningarna för ett sådant förtroendefullt samarbete saknas om innehållet i det beredningsmaterial som diskuteras görs offentligt och därmed också kommer till motpartens kännedom. Om så sker, och det är fallet med Per Gahrtons artikel, riskerar Sverige att hamna i ett underläge gentemot motparten i förhandlingarna.

Det är regeringen som för förhandlingar med andra länder. Samtidigt är det av stort värde för Sverige som nation om vi kan utforma förhandlingspositioner som har brett stöd över partigränserna. Därför fäster jag stor vikt vid diskussionerna inom EFTA-delegationen och vid möjligheten att där avhandla enskilda förhandlingsfrågor på ett förtroendefullt sätt.

Fru talman! Regeringen kan inte beordra fram debatt i någon viss fråga, inte heller när det gäller Europaintegrationen. Vad vi kan göra är att ställa material och information till förfogande.

Det har vi också gjort alltsedan riksdagen i juni 1988 ställde sig bakom propositionen om Sverige och den västeuropeiska integrationen. Regeringen strävar efter en öppen och konstruktiv debatt om Europafrågorna. En fortsatt satsning på omfattande och bred information om integrationsarbetet är en hörnsten i det sammanhanget.

Anf. 2 KRISTER SKÅNBERG (mp):

Fru talman! Jag ber att få tacka statsrådet för svaret.

De ambitioner som statsrådet i sitt svar ger uttryck för är ju vällovliga, men sedan kommer vi till detta att gå från ord till handling. Visst kan man säga att det har kommit ut ett stort antal trycksaker – en del av dem mångsidiga, om jag får uttrycka mig så – men det innebär enligt min mening inte att svenska folket därigenom automatiskt kan betraktas som välinformerat.

Häromdagen redogjorde man i TV för en opinionsundersökning som handlade om människors inställning till Europafrågorna. Det visade sig att beroende på hur man frågade, fick man mycket olika svar. Utan att överdriva skulle man väl kunna tolka svaren så, att människor inte har klart för sig att vi de facto, om Sverige skulle bli medlem i EG, skulle uppge en del av vår suveränitet. Vi kan väl, fru talman, och förhoppningsvis även statsrådet, vara överens om att en del – jag har inte sagt hur stor del – av vår suveränitet faktiskt skulle uppges om Sverige blev medlem i EG. Sedan kan man diskutera hur stor del av suveräniteten som skulle uppges.

Detta har folk emellertid inte förstått, eftersom informationen och debatten om denna fråga inte har legat på en nivå som gjort det möjligt för människor att förstå vad saken gäller. Dessutom har debatten än så länge handlat väldigt mycket om själva anpassningsfrågorna eller harmoniseringsfrågorna.

Att dessa frågor inte är enkla demonstreras väl också, fru talman, av att man i vissa sammanhang har använt sådana ord som "osmos" för att förklara detta. Nu är jag, fru talman, kemist, och jag vet därför vad osmos är, men stora delar av svenska folket vet faktiskt inte det. Jag menar att det, när man tillgriper ord som osmos för att förklara hur man skulle kunna komma till gemensamma beslut, är ett tecken på att man kanske inte riktigt har den klarhet som skulle behövas.

Anf. 3 HANS LEGHAMMAR (mp):

Fru talman! Även jag vill tacka för svaret på min fråga om hur Per Gahrtons agerande skulle kunna försämra EES-förhandlingarna. Jag tycker mig dess värre inte ha fått något svar på min fråga i det skrivna svar jag fick strax innan jag kom hit och som Anita Gradin nu har läst upp.

Min fråga var hur försämringen skulle kunna se ut. Företrädare för regeringen har gjort många uttalanden i diverse frågor, rörande t.ex. arbetsmiljö, fackföreningar och livsmedelskontroll. Dessa uttalanden har gått ut på att Sverige inte kommer att acceptera några försämringar. Detta är den svenska linjen, den som alla förhandlare bör ha känt till om de följt den svenska debatten. Om det, fru statsråd, är den linjen som gäller, innebär det ju ingen fara att publicera material som visar, och försöka få till stånd en debatt om, att det kan bli fråga om försämringar.

Då finns det ju, fru talman, ingenting att förhandla om, utan då är det de

uttalanden som Ingvar Carlsson, Anita Gradin och många andra företrädare för regeringen har gjort om att vi inte skall acceptera några försämringar som gäller. Då finns det ingenting att förhandla om när det gäller asbest, arbetsmiljö och fackliga försämringar.

Fru talman! Jag upprepar min fråga: Vad är det för konkreta försämringar i fråga om EES-avtalet som kan föranledas av Per Gahrtons agerande? Jag har inte fått svar på den frågan.

Anf. 4 Statsrådet ANITA GRADIN:

Fru talman! Först vill jag ta upp frågan om information.

Ja, jag håller med Krister Skånberg: Europafrågan är ingenting som man lär sig på en eftermiddag. Det kräver engagemang och att man ägnar tid och uppmärksamhet åt att sätta sig in i frågan och det breda fält som den spänner över.

Man kan fråga sig vilken regeringens uppgift skall vara i det här sammanhanget. Vi har skaffat fram pengar och material. Det finns ett antal partier i Sveriges riksdag, och jag menar att det är vår uppgift att via dessa föra ut frågorna till en större allmänhet. När det gäller partier och andra intresseorganisationer ser vi ju att många av dem verkligen tar vara på det informationsmaterial som finns samt utökar det med sina egna värderingar och sitt eget tyckande för att sedan föra ut det till allmänheten. Det här kanske avspeglar sig i de opinionsundersökningar som vi tar del av, även om jag tror att man många gånger får svar så som man ropar.

Här har jag en lång lista på alla de informationsskrifter och det material som miljonerna används till för att vi skall kunna ge alla som är engagerade ett underlag för att de skall kunna föra ut debatten till allmänheten. Jag tror inte att en regering ensam kan klara att ge alla information med de värderingar som hör till denna.

Det andra jag vill säga, fru talman, och här återkommer jag till den principiella frågan, är att om vi också skall ha riksdagens bistånd i de förhandlingar som nu förestår, kräver det ett förtroendefullt samarbete.

Anf. 5 KRISTER SKÅNBERG (mp):

Fru talman! En av de åtgärder som man kunde ha vidtagit var att ta i anspråk det relativt rejäla anslag som stod till förfogande för allsidig information.

Det är alldeles riktigt som statsrådet påpekar att vissa organisationer verkligen har tagit på sig uppgiften att informera. SAF t.ex. lägger ju ned oerhörda pengar, man kan få böcker gratis i bokhandlar och vi ser affischer över hela stan. Snart blir väl folk fundersamma över hur den svenska flaggan egentligen ser ut. Men detta ger ju ingenting som vi skulle vilja kalla för allsidig och saklig information.

I samband med andra stora frågor, som svenska folket har ställts inför, har det ibland kommit ut debattskrifter som bekostats av allmänna medel, där man har tagit upp vissa problem och belyst dem från två sidor. Jag skulle kunna nämna det som ett exempel på vad man faktiskt skulle kunna göra. Redovisningen skulle präglas av en viss objektivitet: först kommer en sakkredogörelse, och sedan kommer två olika ståndpunkter.

Anf. 6 HANS LEGHAMMAR (mp):

Fru talman! Jag blev litet konfunderad när jag läste det första svaret jag fick och det sedan inte kom något ytterligare svar när jag ställde mina frågor.

Jag ställde raka frågor: Vad är det för försämringar som kan komma av Per Gahrtons agerande? Gäller inte de uttalanden som statsrådet har gjort tidigare om att vi inte skall tillåta någon försämring av arbetsmiljön, fackliga frågor, livsmedelspolitik osv.? Gäller de eller gäller de inte? Gäller statsrådets uttalanden kan de ju inte leda till några förhandlingssvårigheter.

Statsrådet har undvikit min fråga två gånger nu, och jag hoppas att hon tar tillfället i akt och svarar mig. Jag tycker att det är oförskämt att hon bara skakar på huvudet och går härifrån.

Överläggningen var härmed avslutad.

4 § Svar på fråga 1989/90:637 om ökad kommunal självbestämmanderätt

Anf. 7 Civilminister BENGT K Å JOHANSSON:

Fru talman! Roland Larsson har frågat mig om vilka åtgärder regeringen ämnar vidta för att undanröja de hinder som nu föreligger för att kommunerna skall få en större självbestämmanderätt när det gäller föräldraförsäkringen.

Roland Larssons fråga har sin grund i en skiss till ett kommunalt förnyelseprogram som nyligen presenterats av den nya kommunledningen i Malmö kommun. Det är ett mycket intressant program. Det kommer under den närmaste tiden att bearbetas inom kommunen och därefter bli föremål för kommunala ställningstaganden.

Den fråga det här gäller berör vitala delar av vårt välfärdssystem, såväl relationen mellan två olika organisatoriska nivåer – stat och kommun – som relationen mellan samhällsorganen och de enskilda medborgarna. Ett ställningstagande från regeringen till eventuella förändringar i det statliga regelsystemet kan göras först i samband med att en framställning från kommunen föreligger.

Anf. 8 ROLAND LARSSON (c):

Fru talman! En framstående och tongivande socialdemokratisk politiker som Lars Engqvist går, i sin nya roll som kommunpolitiker, ut och presenterar de här uppslagen till reformer på den kommunala nivån. Dessa står uppenbarligen i strid med de synpunkter som regeringen tidigare framfört i liknande sammanhang, t.ex. när det gäller rätten att utbetala kommunala vårdnadsersättningar. När nu Lars Engqvist går ut med dessa förslag i en situation när stora extra bidrag nyligen har betalats ut till Malmö kommun – bidrag som skulle kunna användas för att finansiera dessa reformer – och vi dessutom vet att det tidigare funnits motstånd mot förslagen, då frågar man sig om det är en förändring i regeringens inställning på väg. Det var egentligen detta som jag tyckte var intressant att få höra, att man ändå är beredd att pröva en sådan förändring efter en framställning från kommunen. Det

Pröt. 1989/90:130

29 maj 1990

Svar på frågor

skulle i realiteten innebära att man också öppnar möjligheter för kommunala vårdnadsersättningar, eftersom detta ur strikt kommunalrättslig synpunkt är en och samma sak, nämligen ett kontant bidrag till enskilda barnfamiljer.

Därför välkomnar jag svaret att man efter en viss prövning är beredd att ta ställning till eventuella förändringar. Motståndet har ju tidigare varit kompakt.

Jag skulle ändå vilja fråga civilministern vad det är för typ av framställning från kommunens sida som man förväntar sig. Om man ämnar genomföra detta så torde det knappast krävas någon speciell framställning. Det måste väl i så fall vara en lagändring som civilministern åsyftar.

Anf. 9 Civilminister BENGT K Å JOHANSSON:

Fru talman! Det är inte min sak att bestämma vilken typ av framställning som Malmö kommun skall komma med. Jag vet inte hur noggrant man har gått igenom problemen, innan man lade fram förslaget. Det finns ett antal problem här. Dit hör kommuners möjligheter att, utan särskilt lagstöd, lämna understöd till enskilda personer. Om man skulle ha den utformning som skisseras i programmet så rör detta också socialtjänstlagens regler om hur man hanterar olika typer av bidrag. Det är detta jag förväntar mig finns med i framställningen, att man har tänkt igenom problemet. Sedan får vi diskutera igenom de formella och reella problem som föreligger, för båda typerna av problem finns med i denna frågeställning.

Anf. 10 ROLAND LARSSON (c):

Fru talman! Som jag sade förut så är det ingen skillnad mellan detta förslag och de kommunala vårdnadsersättningar som har diskuterats i åtskilliga kommuner. Det handlar om att man betalar ut kontant ersättning till barnfamiljer. Det torde väl knappast ha någon betydelse vilken grund man har för detta, utan det är själva åtgärden som sådan som skall prövas.

Jag har vid åtskilliga tillfällen här i kammaren frågat biträdande socialministern om dessa möjligheter och fått ett absolut bestämt besked om att det strider mot den kommunala självbestämmanderätten. Därför tycker jag att det finns en positiv ansats i svaret när civilministern ändå säger att man är beredd att efter en framställning pröva saken. Jag utgår då från att en sådan prövning blir förutsättningslös, och jag hoppas att den skall leda fram till att man bestämmer sig för att kommunerna skall ha den här möjligheten. Det återstår att se, men jag hoppas att det blir så.

Anf. 11 Civilminister BENGT K Å JOHANSSON:

Fru talman! Jag har sagt att vi inte kan pröva detta innan vi har en framställning. Sedan förhåller det sig så, att en kommun inte kan lämna understöd åt enskilda personer utan särskilt lagstöd. Det finns den typen av formella hinder i den här frågeställningen också.

Överläggningen var härmed avslutad.

Anf. 12 Civilminister BENGT K Å JOHANSSON:

Fru talman! Leif Marklund har frågat mig om jag är beredd att tidigare-lägga en byggstart för ett nytt polishus i Gällivare.

Polisens lokaler i Gällivare är inte bra. Byggnadsstyrelsen har därför sedan länge planerat en nybyggnad och hos regeringen begärt projekterings-uppdrag. Regeringen har inte tagit slutlig ställning i saken.

Sedan några år tillbaka redovisas i budgetpropositionerna investeringar i byggnader i rullande treårsplaner. Detta sker för att öka möjligheterna till en mera långsiktig planering av lokalförsörjningen för statliga myndigheter, däribland polisen. Planeringen bygger bland annat på en avvägning mellan tillgången på resurser och de skilda investeringsbehov som finns. Den prioriteringsplan för polishusbyggen som redovisas i budgetpropositionen 1990 grundas på sådana avvägningar.

Situationen har i stort sett inte förändrats sedan budgetpropositionen lades fram. Det är självklart att regeringen håller sig underrättad om förutsättningar för att genomföra ett nytt polishusbygge i Gällivare och att regeringen så fort dessa förutsättningar är uppfyllda fattar de nödvändiga besluten.

Jag är inte nu beredd att tidsbestämma byggstarten för ett nytt polishus i Gällivare. Tidpunkten för byggstart påverkas också av sysselsättningsläget. Det är inte uteslutet att man under tiden kan göra punktinsatser för att t.ex. förbättra arbetsmiljön för polisen eller för att åtgärda andra akuta problem som kan uppstå.

Anf. 13 LEIF MARKLUND (s):

Fru talman! Jag tackar civilministern för svaret. Anledningen till min fråga är att jag under hösten 1989 besökte polishuset i Gällivare och där fick en mindre chock över de arbetsförhållanden som Gällivarepolisen tvingas arbeta under i sina lokaler.

Polisdistriktet är stort och innefattar stora delar av fjällförvaltningen och en mycket stor del av Norrlands inland. Man har där en lokalbrist som är sådan att man knappast kan tro det är sant i dag. Man hade nio celler, eller arrestlokaler, fyllda av tillfälligt omhändertagna. I en arrestlokal uppehöll sig advokater och förhörspersonal. Huset var också drabbat av mögelskador. Projekteringen av ett nytt polishus har pågått i tio år, och arbetarskyddsstyrelsen har gigantiska listor över saker och ting som behöver åtgärdas för att man skall få en bra arbetsmiljö.

Detta är inte tillfredsställande. Med tanke på vintern har man delvis löst problemet med omklädningslokaler, så att man kan ha skilda omklädningsrum för de kvinnliga poliserna och de manliga poliserna. Men fortfarande är situationen otillfredsställande. De baracker som man hade kört dit var så kalla att vattnet under vinterhalvåret frös både på toaletterna och i duschrummet. Detta kan absolut inte fortgå i längden. Det saknas dessutom tio arbetsrum, och det saknas också lokaler för de nya instrumenten för blodprovstagning.

Enligt vad jag kan utläsa av civilministerns svar finns det faktiskt en liten gnutta hopp. Regeringen skall hålla sig underrättad och är beredd att på något sätt prioritera bygget om det skulle uppstå ytterligare förutsättningar för detta. Min fråga är: Har jag tolkat civilministern rätt?

Anf. 14 Civilminister BENGT K Å JOHANSSON:

Fru talman! Gällivare polishus är ett av de polishus som helt klart är i behov av en helt annan utformning. Det är upptaget i de planer som finns för nybyggnad av polishus, och vi är medvetna om bristerna. Jag vill bara tillägga att det finns andra polishus som också har stora brister och vilka man har prioriterat ännu högre. Jag hoppas att vi så snart som möjligt skall få plats för även Gällivare polishus bland de polishus som det kan finnas utrymme för inom de investeringsramar vi har.

Anf. 15 LEIF MARKLUND (s):

Fru talman! Om man vill ha ytterligare förutsättningar för en ökad prioritering av Gällivare polishus kan man se på den byggarbetsmarknad som finns. Bygget i Aitikgruvan kommer att bli klart under 1990–1991. Då förutsätter man att det blir en ökad arbetslöshet i detta område som redan nu har betydligt högre arbetslöshet än den som redovisats av andra byggekassor i Sverige

Kassa 36, som omfattar Gällivare, kan i dag redovisa en arbetslöshet på 9 %. Det innebär att förutsättningarna finns för ett tidigareläggande just med hänsyn till sysselsättningskravet. Men jag anser att också arbetsmiljökraven talar för detta. Är civilministern beredd att vid tillfälle besöka polishuset i Gällivare för att på ort och ställe informera sig bättre om det behov som föreligger att prioritera Gällivare?

Anf. 16 Civilminister BENGT K Å JOHANSSON:

Fru talman! Jag har besökt ett antal risiga polishus, och jag är fullt beredd att besöka också Gällivare polishus med de risker som kan finnas där.

Överläggningen var härmed avslutad.

6 § Svar på fråga 1989/90: 656 om den offentliga sektorns produktivtetsutveckling

Anf. 17 Civilminister BENGT K Å JOHANSSON:

Fru talman! Lars Leijonborg har frågat mig om regeringen är beredd att ge statskontoret i uppdrag att genomföra mätningar av produktivtetsutvecklingen under 1980-talet i den offentliga sektorn.

Statskontoret har på regeringens uppdrag gjort en uppföljning av produktivtetsutvecklingen 1980–1985 för ca 30 % av de statliga myndigheterna. Myndigheterna var i huvudsak desamma som omfattades av studien avseende perioden 1960–1980.

Statskontoret har vidare i januari i år fått i uppdrag att kartlägga vilka resultatmått av olika slag som förekommer inom statlig resp. kommunal och

privat sektor och hur de används där. I uppdraget ingår att bedöma möjligheterna att mer allmänt för statlig verksamhet använda de resultatmått som kartlagts samt lämna förslag till inriktning och omfattning av det fortsatta arbetet med att utveckla resultatmått. Uppdraget skall redovisas senast den 15 augusti 1990.

I en promemoria överlämnad till regeringen i april i år har statskontoret redovisat ett antal åtgärder som borde ingå i en offensiv för att höja produktiviteten inom den statliga sektorn. I denna promemoria tas också upp att produktivetsmätningar i någon form bör fortsätta. De idéer och synpunkter avseende fortsatta produktivetsmätningar som statskontoret har presenterat i denna promemoria kommer att beredas i samband med att statskontoret avrapporterar ovan nämnda uppdrag om resultatmått.

Jag vill slutligen framhålla att jag är positiv till produktivetsmätningar i den offentliga sektorn.

Anf. 18 LARS LEIJONBORG (fp):

Fru talman! Jag ber att få tacka statsrådet för svaret.

Det väckte mycket stor uppmärksamhet när en ekonom på statskontoret på uppdrag av långtidsutredningen för några år sedan presenterade uppgifter om produktivetsutvecklingen inom den offentliga sektorn. Hans uppgifter visade att den hade sjunkit under 1970-talet. Det väckte också viss uppmärksamhet när regeringen häromåret i en finansplan talade om att produktivetsutvecklingen inom den offentliga sektorn var mycket bekymmersam och att löneutvecklingen för de offentliganställda på något sätt skulle kopplas till produktivetsutvecklingen.

Jag måste därför säga att jag verkligen höjde på ögonbrynen när jag läste vad som stod i en promemoria från statskontoret avgiven den 2 april i år. Man skriver följande: "Vi har i olika sammanhang – hittills utan resultat – försökt intressera regeringskansliet för att i någon form fortsätta dessa mätningar."

Med den vikt som också regeringen lägger vid den här frågan ter det sig närmast obegripligt att man inte för länge sedan har lagt ut ett sådant uppdrag. Det tycks vara så att stabsorganet på detta område, statskontoret, tycker sig behöva ett uppdrag från regeringen för att sätta i gång.

Jag anser inte att den sista meningen i statsrådets svar tyder på någon särskilt stor handlingskraft. Statsrådet säger: "Jag vill slutligen framhålla att jag är positiv till produktivetsmätningar i den offentliga sektorn." Skall den meningen tolkas som att det stabsorgan – expertgruppen för studier i offentlig ekonomi, långtidsutredningen, statskontoret eller något annat organ – det organ som sätter i gång en sådan här produktivetsmätning har statsrådets välsignelse?

Anf. 19 Civilminister BENGT K Å JOHANSSON:

Fru talman! Lars Leijonborg kan vara övertygad om att det är så. Annars skulle vi inte ha uttryckt ett så stort intresse och gått igenom frågeställningarna så som vi har gjort i det uppdrag som vi har lagt ut till statskontoret.

Jag har personligen intresserat mig mycket för de mätningar som har skett och använder resultaten i en rad olika sammanhang. Vi har tagit med dem i

en rad dokument som regeringen har lagt fram, senast i kompletteringspropositionen. Vi har där uttalat att det bör ske systematiska produktivetsmätningar och att det skall vara ett produktivetsmål inom både statlig och kommunal sektor.

Jag vet inte riktigt vilka sammanhang som åsyftas i promemorian. Jag känner inte till hela förhistorien i de olika diskussioner som har varit. Men jag har hela tiden ställt mig positiv till de propåer som har funnits beträffande möjligheter till produktivetsmätningar. Det är därför som jag har varit positiv till att de skall utföras. Vi väntar oss en mera konkret diskussion i samband med att vi får den rapport från statskontoret som vi har begärt.

Anf. 20 LARS LEIJONBORG (fp):

Fru talman! Statsrådet är uppenbarligen mera positiv och handlingskraftig än vad som framgår vid en genomläsning av svaret. Regeringskansliet ser alltså gärna att sådana här mätningar sker, och de organ som sätter igång med detta har civildepartementets välsignelse.

Många – både privatpersoner och deltagare i samhällsdebatten – har frågat varför det inte har skett en uppföljning av de mätningar som Richard Murray redovisade i den undersökning som jag nämnde tidigare. Jag har själv ställt mig den frågan många gånger.

Tydligt uppfattar man det på statskontoret så, att det har funnits ett ointresse från civildepartementets sida. Men jag är nöjd med att statsrådet har försäkrat att denna inställning i så fall har förändrats och att man nu ser positivt på produktivetsmätningar.

Anf. 21 Civilminister BENGT K Å JOHANSSON

Fru talman! Jag skall inte i onödan polemisera när det gäller spekulationer. Jag har svårt att tro att de som har skrivit promemorian skulle ha uppfattat att vi på civildepartementet skulle vara ointresserade av produktivetsmätningar.

Överläggningen var härmed avslutad.

7 § Svar på frågorna 1989/90:628 och 649 om polska sommarvikarier inom sjukvården

Anf. 22 Arbetsmarknadsminister MONA SAHLIN:

Fru talman! Göran Åstrand har frågat mig varför regeringen enligt uppgift har stoppat möjligheten för polacker att få arbetstillstånd för arbete i den svenska sjukvården i sommar och vilka konsekvenserna kan väntas bli för sjuk- och långvård.

Anna Horn af Rantzien har frågat vad jag kan göra för att låta besökande polacker arbeta som vikarier under sommaren på våra sjukhus.

Jag tänker besvara båda frågorna i ett sammanhang.

Regeringen har inte vidtagit någon sådan åtgärd som Göran Åstrand uppger.

De gällande riktlinjerna för invandring av arbetsmarknadsskäl lades fast

våren 1984 av en enig riksdag (prop. 1983/84:144 Om invandrings- och flyktingpolitiken). Arbetsmarknadsstyrelsens (AMS) och invandrarverkets tillämpning av reglerna för beviljande av olika typer av arbetstillstånd sker helt i överensstämmelse med riksdagens beslut.

I fråga om arbetstillstånd för sjukvårdsbiträden och undersköterskor från andra länder under perioden den 15 maj – den 15 oktober gör AMS en mycket generös tolkning av riktlinjerna. Sedan våren 1988 har AMS genom förhandlingar med Landstingsförbundet, Svenska kommunförbundet och Svenska kommunalarbetsareförbundet årligen fastställt en kvot för antalet arbetstillstånd för sjukvårdsbiträden och undersköterskor. År 1988 uppgick kvoten till 200 tillstånd, år 1989 till 400 och i år är kvoten fastställd till 500 tillstånd.

Tvärt emot Göran Åstrands påstående kommer således fler utländska sjukvårdsbiträden och undersköterskor än någonsin att arbeta inom vården i sommar. Många av dem kommer troligtvis från Polen.

Anf. 23 GÖRAN ÅSTRAND (m):

Fru talman! Jag tackar för svaret.

Jag skulle inte ha ställt frågan om jag inte ansåg att situationen är såsom den beskrivs i frågan. Jag skall ge arbetsmarknadsministern en bakgrund.

Jag har nära kontakt med Stora Sköndals sjukhus. Under de två senaste somrarna har vården av patienterna klarats med hjälp av arbetskraft från Polen. Under 1989 hade man ungefär 60 personer. Bedömningen gjordes att det behövdes ca 70 för 1990. Sjukhuset har alltså använt sig av sommarpersonal som man själv har rekryterat och utbildat. I år har 24 fått besked om att få arbeta. 48 har fått ett negativt besked. Den svenska regeringen har vidtagit åtgärder som gör att dessa icke kan få arbetstillstånd i Sverige. Skälet till detta lär vara att facket i Sverige har krävt att man skall begränsa de tillfälliga arbetstillstånden.

Nu har arbetsmarknadsministern sagt att kvoten för tillfälliga arbetstagare har ökat från 200 till 500. Det är bra. Men jag skulle ändå vilja att statsrådet kommenterade detta. Den här debatten tar inte slut i och med att vi är färdiga med vår diskussion här. Jag har förstått att man även i andra sjukvårdsområden är oroad över att det tillskott av arbetskraft som polackerna har utgjort plötsligt av någon anledning har minskats. Som jag nämnde har 72 tillfrågats. 24 har fått tillstånd och kommer hit. Det är utmärkt. Men för att hjälpa patienterna särskilt under sommaren skulle man behöva de återstående 48, och de har icke fått tillstånd.

Anf. 24 ANNA HORN AF RANTZIEN (mp):

Fru talman! Också jag skall be att få tacka för svaret.

Göran Åstrand har kommit med värdefulla uppgifter om den tillfälliga invandrararbetskraften. Min uppgift om att kvinnor från Polen inte som tidigare får komma hit till Sverige som tillfällig hjälp på våra sjukhus kommer från en kvinna, som sommar efter sommar har lättat på bristen på sjukvårdsbiträden vid sjukhuset i Sollentuna. Nu får hon alltså inte mer komma hit, och hon är mycket bekymrad. Mer än någonsin i dagens situation i Polen behövs den extra inkomst som det går att tjäna ihop under några sommarmå-

nader. Samtidigt vet vi ju att sjukhusen varje sommar behöver sjukhuspersonal. Detta problem skulle lösas från båda håll om flera arbetstillstånd gavs.

Antalet arbetstillstånd som nämns i statsrådets svar säger naturligtvis ingenting om hur många som kommer från Polen. Att vi frågeställare kommer med uppgifter angående Polen är därför kanske litet olyckligt. Man skulle i stället se på hela den samlade arbetskraften. Jag undrar om statsrådet kan svara på frågan om kvoten för Polen har minskat. Hur kommer sig denna otillfredsställande situation?

Anf. 25 Arbetsmarknadsminister MONA SAHLIN:

Fru talman! Jag vill säga både till Göran Åstrand och till Anna Horn af Rantzen att bakgrunden till denna frågeställning kan vara ett antal tidningsartiklar, som har gett intrycket av att kvoten skulle ha minskats. Det kan i sin tur ha sin bakgrund i att Kommunalarbetareförbundet ännu inte har godkänt det formella yttrandet. Förbundet har inte tyckt om att kvoten ökas. AMS har gjort en överenskommelse med Landstingsförbundet. Länsarbetsnämnderna och invandrarverket arbetar som om detta vore godkänt, vilket också jag förutsätter att det blir fullt ut.

Jag kan inte bedöma just det exempel som Göran Åstrand har tagit upp. Allmänt kan jag säga att det inte är regeringen som beviljar varje enskilt tillstånd, utan det är fråga om en kvot som sedan länsarbetsnämnderna och invandrarverket bedömer. Det kan vara fråga om olika antal från år till år ifrån Polen och andra länder. Att många vårdinrättningar upplever en minskning kan bero på att rekryteringssituationen inför semestrarna har blivit svårare på många håll. Det är bakgrunden till att kvoten är större i år än vad den var förra året. Man allt fler landsting vill ha del i kvoten, och landstingen fördelar ut platserna på fler institutioner i år än vad man gjorde förra året.

Jag vill också påpeka, precis som jag vet att AMS gör och som vi bl.a. förhandlar med Landstingsförbundet om, att det finns en annan viktig grupp att kunna dra nytta av i sommar. Det är alla de kvinnor som arbetar deltid och som själva vill utöka sin arbetstid. De motsvarar 15 000 anställda inom sjuk- och långvård. Både AMS och regeringen har den bestämda inställningen att landstingen måste förmås ändra sin arbetsorganisation så att det går att utnyttja dessa människors vilja till utökade arbetsinsatser även i sommar, både för deras egen skull och med hänsyn till vårdinrättningarnas behov av att få situationen löst i sommar.

Anf. 26 GÖRAN ÅSTRAND (m):

Fru talman! Mycket av det som statsrådet sade är beaktansvärt, men problemet kvarstår fortfarande. Det är alldeles uppenbart att många sjukvårdsinstitutioner bedömer att de inte kommer att klara att ha kvar de gamla under sommaren. Det är inte i första hand för att angripa regeringen som jag ställer frågan, utan för att få klargjort hur vi skall hjälpa de gamla att få vara kvar på långvården.

Bakgrunden till min fråga är inte bara förhållandena på Stora Sköndal och de siffror som jag nämnde och som nu kommer in i protokollet. Jag sitter också i invandrarverkets styrelse och där har jag ställt en fråga till ansvariga

tjänstemän. Vid invandrarverkets styrelsemöte för tio dagar sedan ställde jag frågan och fick svaret att det verkligen hade vidtagits en åtgärd, som innebär att man hade begränsat möjligheten att få tillfälliga arbetstillstånd. Jag har då svårt att tänka mig att det är någon länsarbetsnämnd som har vidtagit denna åtgärd, utan där är nog regeringen inblandad.

Jag vill be statsrådet att åtminstone titta på detta. Det finns en klar oro – vilket också Anna Horn af Rantziens fråga visar – bland dem som är ansvariga för sjukvården för att man inte skall klara det här.

Kommunal gillar uppenbarligen inte dessa sommarvikarier – det sade statsrådet självt. Men hur ser statsrådet på att man tar in tillfällig arbetskraft från Polen?

Anf. 27 ANNA HORN AF RANTZIEN (mp):

Fru talman! Jag skulle vilja göra ett tillägg om deltidarbete, som sägs vara av så stor vikt för svenska arbetare. När man frågar kvinnor om de verkligen vill öka sin arbetstid – jag har gjort mina egna undersökningar, även om de är mycket små – är det många som svarar: Det är klart att vi skulle behöva tjäna mer pengar, men egentligen passar deltidarbete oss mycket bättre. Svenska sjukvårdande kvinnor behöver också vara hemma mycket mera. Därför är det vansinnigt att övertala dessa kvinnor att arbeta full tid när de egentligen vill ha deltid. I stället borde man ge denna möjlighet till Polen som behöver den så förskräckligt väl.

Anf. 28 Arbetsmarknadsminister MONA SAHLIN:

Fru talman! Först vill jag säga till Göran Åstrand att jag och regeringen självfallet följer de intentioner som riksdagen har slagit fast. Enligt dessa intentioner finns möjlighet att ge tillfälliga arbetstillstånd för feriearbetande. Det är ett bra medel att använda, annars skulle jag inte vara med och administrera detta.

Det är också väldigt viktigt att kommuner och landsting på ett mycket mer aktivt sätt än hittills arbetar för en mer långsiktig lösning av personalförsejningsproblemen inom vård- och omsorgssektorn. Det är därför som jag i det här sammanhanget vill nämna att arbetstider och arbetsorganisationer många gånger är stela och fungerar ganska byråkratiskt ute på vård- och omsorgsinrättningar. Jag har tillsammans med AMS vid många tillfällen försökt påpeka att man inte bara skall plocka in tillfälliga arbetande från andra länder. Det är bara en del av helheten.

Till Anna Horn af Rantzien vill jag säga att jag inte har uttalat mig om annat än de kvinnor som själva önskar att öka sin arbetstid.

Anf. 29 GÖRAN ÅSTRAND (m):

Fru talman! Arbetsmarknadsministern fortsätter att säga mycket som är beaktansvärt, men problemet kvarstår. Det kommer att bli problem främst inom långvården i sommar. På det lilla sjukhus som jag känner till – och jag vet att förhållandena är desamma på andra håll – är man orolig. Jag utgår därför ifrån att det statsråd som har ansvaret, inte bara som en följd av denna debatt utan rent allmänt, ser till att man kan lösa problemen så att gamla som behöver vård under sommaren får vård.

Den naturliga följdfråga som är en direkt konsekvens av den fråga som jag ställde är: Vad tänker statsrådet vidta för åtgärder för att göra det möjligt att utfärda tillfälligt arbetstillstånd, om det visar sig att alternativet är att skicka hem gamla från långvården? Kan jag tolka svaret så, att regeringen om denna situation skulle uppstå kommer att se till att svensk sjukvård tillförs det tillskott av arbetskraft som den kan behöva?

Anf. 30 ANNA HORN AF RANTZIEN (mp):

Fru talman! Vi lär nog återkomma till dusterna kring frågan om arbetstid och vilka som behöver arbeta mer.

Svenskor som redan arbetar så jättehårt inom sjukvården behöver verkligen ha deltid för att också hinna med allt hemarbete som ofta vilar på dem. Vi vet, både arbetsmarknadsministern och jag, hur jobbigt kvinnor har det med sina arbetstider. De arbetar ofta två tre gånger så mycket som andra, samtidigt som dessa polskor verkligen behöver den här förtjänsten så väl.

Men, som sagt, vi får återkomma till frågan om arbetstid, vilka som behöver arbeta mer och varför.

Anf. 31 Arbetsmarknadsminister MONA SAHLIN:

Fru talman! Jag vill än en gång betona för Göran Åstrand att mig veterligt – jag borde veta, eftersom jag har tagit reda på det inför denna fråga – har regeringen *inte* fattat beslut om någon begränsning. Däremot finns det en ökning av den kvot som årligen tilldelas feriearbetande sjukvårdsbiträden och undersköterskor.

Jag har tidigare stött på den här frågan, men då har det handlat om att landstingen, på grund av att efterfrågan på denna arbetskraft är större än tillgången, fördelar ut den på fler vårdinrättningar än vad man har gjort förr om åren, varvid resultatet kan bli att något sjukhus har fått mindre tilldelning. Men det totala antalet är nu högre – det vill jag betona.

För närvarande förbereder jag diskussioner med arbetsmarknadens parter om frågor som bl.a. gäller både omfattningen och inriktningen av olika typer av arbetstillstånd, också sådant arbetstillstånd som vi nu diskuterar.

Anf. 32 GÖRAN ÅSTRAND (m):

Fru talman! Jag utgår ifrån att vi båda efter denna debatt ser efter hur det ligger till med dessa frågor.

Enligt den uppgift som jag fått oroas sjukvårdshuvudmännen av att det under våren hände någonting. Jag fortsätter att anföra Stora Sköndal som exempel. Där hade man räknat med att få ett arbetskraftstillskott på 72 personer, men av dessa har 24 fått tillstånd och 48 har fått reda på att de inte får komma till Sverige. Den diskussionen förs i Polen och den måste utgå från någonting. Vad det är, får vi gemensamt ta reda på.

Överläggningen var härmed avslutad.

Anf. 33 Arbetsmarknadsminister MONA SAHLIN:

Fru talman! Regeringen har under våren, vid olika tillfällen, tagit upp frågan om de deltidarbetslösas situation. Bl.a. har jag nyligen hållit överläggningar om deltidarbetslösheten med parterna inom de statliga och kommunala områdena samt handeln.

Mot denna bakgrund har Charlotte Cederschiöld frågat mig om hur valfriheten skall garanteras för dem som önskar arbeta deltid för att själva kunna ta hand om sina barn.

För mig verkar det som om mina intentioner vad det gäller de deltidarbete, i det här fallet, har missuppfattats. Det har aldrig varit, och kommer aldrig att bli, regeringens önskan att alla arbetstagare skall arbeta heltid. Däremot vill regeringen att de som arbetar mindre än de skulle vilja av arbetsmarknadsskäl får den arbetstid de efterfrågar. Denna grupp kallas för deltidarbetslösa.

Av de drygt en miljon deltidarbetande är uppskattningsvis 140 000 personer deltidarbetslösa. De deltidarbetslösa är främst kvinnor anställda inom de statliga och kommunala sektorerna samt inom handeln.

Anf. 34 CHARLOTTE CEDERSCHIÖLD (m):

Fru talman! Jag tackar för svaret. Det var positivt, men är det realistiskt?

När finansminister Sträng en gång ville locka ut mer arbetskraft på arbetsmarknaden lockades många kvinnor med deltidarbete. Nu föreligger hot från facket om anställningsförbud för deltidspersonal. Arbetsmarknadsministern försöker med hot driva arbetsgivarna till att övergå till heltidstjänster. Så länge det berör dem som felaktigt utnyttjar arbetslöshetsförsäkringen är detta samhällsekonomiskt helt riktigt. Kampen mot deltidarbete får dock inte föras så långt att den går ut över dem som för barnens skull arbetar deltid och själva betalar den tid de använder för barnen – ja, de kanske inte ens belastar samhällsekonomin genom att utnyttja kommunal barnomsorg.

Det är i första hand kvinnor som deltidarbetar. Av dem som utnyttjar arbetslöshetsförsäkringen i kombination med deltidarbete – "stämplar upp" som småbarnsmammor sinsemellan uttrycker saken – är kvinnor i barnafödande åldrar påtagligt överrepresenterade. Hälften av Handels medlemmar – 80 000 – arbetar deltid. Av dessa vill endast 20 000 ha ökad arbetstid. Endast ett fåtal av dessa utnyttjar arbetslöshetsförsäkringen. Av de deltidanställda vill 85–90 % inte öka sin arbetstid.

Utnyttjar regeringen missbruk av arbetslöshetsförsäkringen för att gynna egna politiska intressen, dvs. att få flera att leva enligt den socialdemokratiska modellen, heltidarbete och daghem? Kommer de som vill ta hand om sina barn själva, åtminstone på deltid, nu att få det än svårare, om utbudet av arbetstillfällen minskar?

Är inte tendensen att "stämpla upp" i de mest fertila åldrarna snarare tecken på socialdemokraternas bristande hänsynstagande till barnens och familjens behov än ett arbetsmarknadsproblem? Om dessa familjer i stället finge en påtaglig standardförbättring genom exempelvis moderaternas lägre skatt för barnfamiljer och vårdnadsbidrag, skulle då inte en del av det som

Svar på frågor

regeringen uppfattar som enbart ett arbetsmarknadsproblem kunna reduceras?

Jag vill fråga statsrådet: Är det längre arbetstider eller bättre ekonomisk standard de flesta småbarnsmammor i första hand är ute efter?

Anf. 35 Arbetsmarknadsminister MONA SAHLIN:

Fru talman! Jag vet inte om Charlotte Cederschiöld hörde vad jag sade i svaret. Mycket av det hon själv sade i repliken tyder på att hon i varje fall inte ville höra vad jag sade.

Jag uttalade mycket tydligt att det arbete som jag har i gång handlar om de ca 50 000 kvinnor som stämplat som deltidsarbetslösa och de upp till 140 000 kvinnor som efterfrågar mer arbetstid än vad de säger att arbetsgivaren kan ge dem. Det handlar inte om de övriga 800 000 till 900 000 människor, oftast kvinnor, som har deltidsarbete, trivs med det och vill ha det så även i fortsättningen. Min, regeringens och över huvud taget socialdemokraternas önskan är att folk skall få den arbetstid de själva vill ha.

Det är också önskvärt att man skall kunna variera sin arbetstid. När barnen är små har man behov av en arbetstid, och när barnen växer upp har man behov av en annan. Deltidsarbetslösheten blir då ett problem. Många kvinnor väljer deltidsarbete i början när barnen är små. När barnen växer upp önskar de sig en annan arbetstid, men har då oftast fastnat i den återvändsgränd som deltidsarbetet blir för många kvinnor.

När jag måste konstatera att deltidsarbetslösheten är störst i de områden som har mest brist på arbetskraft, blir jag upprörd. Det gäller kommuner, vård och handel, ofta inom regioner som efterfrågar folk till sina arbetsplatser. Jag vill säga till dessa landsting och kommuner och till handeln i detta fall att de först måste organisera sitt arbete och planlägga sina scheman på ett sådant sätt att de utnyttjar människors egen vilja till arbete.

Detta handlar således inte om att stämpla in kvinnor och barnfamiljer i heltidsarbete med tvångsdaghem och annat, som Charlotte Cederschiöld lät antyda, utan att valfriheten också måste gälla dessa kvinnor som själva önskar mer tid.

Anf. 36 CHARLOTTE CEDERSCHIÖLD (m):

Fru talman! Visst hörde jag vad arbetsmarknadsministern sade, och jag tyckte att det var positivt. Jag sade också att jag tyckte att det var ett positivt svar.

Statsrådet berörde emellertid inte sambandet mellan just barn och arbetstid. Det är bra att vi är överens om att människor skall få välja den arbetstid de själva vill ha. På den punkten är vi i alla fall i ord ense. Det låter lovande.

När det gäller vilka som vill utöka sin arbetstid har jag noterat i arbetstidsbetänkandet att ensamstående och män faktiskt är överrepresenterade. Kvinnor med barn – särskilt den största gruppen med barn under elva år – är inte så intresserade av att utöka sin arbetstid. Om det blir färre deltidsarbeten på arbetsmarknaden är risken att de som vill ha en deltid inte får det, utan blir tvingade att ta en heltid. Vem får då betala? Jo, det är barnen.

Fru talman! Jag vill bara än en gång betona att min vision – som jag inte tror ligger särskilt långt borta, utan den kan ligga väldigt nära – är att arbetstiderna skall vara flexibla och att tjänsterna inte skall vara fasta till timmar, deltid och heltid utan skall kunna varieras allt efter behov. Jag förstår nu ännu mindre av Charlotte Cederschiölds tankegångar om att de kvinnor som uttryckligen vill gå upp i tid på något sätt skulle begränsa möjligheten för de kvinnor som vill ha deltid.

Vi har nyligen fått in remissvaren som gäller arbetstidskommitténs betänkande. Där behandlas mycket ingående frågan om hur man med mera flexibla, varierande och valfria arbetstider skulle kunna underlätta för kvinnor, för barnfamiljer och framför allt för barnen så att de skulle kunna se mera av sina föräldrar när de som mest behöver dem. Jag betraktar verkligen frågan om rätten att få den arbetstid man vill ha som en rättvis- och valfrihetsfråga som underlättar, och inte är hindrade, för barnfamiljerna.

Anf. 38 CHARLOTTE CEDERSCHIÖLD (m):

Fru talman! Detta låter lovande. När det gäller den första halvan är vi uppenbarligen överens om arbetstiderna. Sedan gäller det nästa del, hur man skall finansiera dem som vill arbeta deltid. I det fallet är vi inte riktigt överens.

Vi vill ge stöd till barnfamiljerna. Vi vill ha sänkt skatt för barnfamiljer och ett vårdnadsbidrag. Man kan faktiskt fråga sig varför hela barnomsorgsstödet bara skall gå till vissa familjer – till hälften av barnfamiljerna. Det betyder i praktiken att den andra hälften av barnfamiljerna får avstå från ungefär 40 000 per barn. Det blir sådana summor om man slår ut hela barnomsorgsstödet på alla.

Man kan diskutera om den generella barnomsorgsavgiften som arbetsgivarna betalar verkligen inte skall gälla generellt för de av arbetstagarna som har barn.

Det handlar om synen på barnen. Vi tycker att socialdemokraterna inte tar hänsyn till barnens behov, så som vi gör. Kan vi vänta oss några ytterligare åtgärder på den punkten?

Anf. 39 Arbetsmarknadsminister MONA SAHLIN:

Fru talman! Nu tror jag att frågan har kommit ganska långt ifrån vad den egentligen handlar om. Jag kan nog inte stå här och svara på hela biten när det gäller barnomsorg och vårdnadsbidrag och debattera föräldraförsäkring, även om jag mycket gärna skulle vilja göra det, eftersom det hänger ihop.

Det är mera fråga om vilket system man skall välja för att skapa ekonomiska möjligheter för familjemedlemmar att gå ner i arbetstid utan att förlora så mycket rent ekonomiskt att man tvingas till heltid. Jag tror mera på vår modell med föräldraförsäkring, och Charlotte Cederschiöld tror mera på sin modell. Det lär vi nog få debattera fler gånger.

Anf. 40 CHARLOTTE CEDERSCHIÖLD (m):

Fru talman! Jag vill tacka arbetsmarknadsministern för debatten. Det var trevligt.

Överläggningen var härmed avslutad.

9 § Svar på fråga 1989/90:642 om moratoriet för kommersiell valfångst

Anf. 41 Miljöminister BIRGITTA DAHL:

Fru talman! Kerstin Ekman har frågat jordbruksministern om regeringen inte kommer att verka för en generell förlängning av moratoriet för kommersiell valfångst. Arbetet i regeringen är så fördelat att jag skall besvara frågan.

Vid det kommande mötet i internationella valfångstkommissionen (IWC) kommer det rådande moratoriet för kommersiell valfångst att behandlas. På grundval av de beräkningar av storleken på bestånden som IWCs vetenskapliga kommitté gör kommer mötet att ta ställning till om kommersiell valfångst kan accepteras för några få aktuella arter.

När det gäller utnyttjandet av de levande förnyelsebara naturresurserna är regeringens grundläggande hållning den att detta skall ske på ett uthålligt sätt som inte äventyrar dessa resursers fortbestånd. Det är i linje med den av FNs miljöprogram (UNEP) och Internationella naturvårdsunionen (IUCN) antagna "Världsstrategin för naturvård" liksom med den s.k. Brundtlandkommissionens slutsatser. Denna inställning innebär beträffande valfångst att läget för olika valbestånd betraktas var för sig på basis av de vetenskapliga undersökningarna.

Det fullständiga vetenskapliga materialet föreligger ännu inte. När det föreligger kommer beräkningarna av bestånden för de olika arterna att utsättas för mycket kritisk granskning från svensk sida.

Endast om det på ett övertygande sätt kan visas att läget för ett visst bestånd är betryggande kan Sverige acceptera en viss begränsad beskattning.

Anf. 42 KERSTIN EKMAN (fp):

Fru talman! Vi har alla ett gemensamt ansvar att förvalta jordens naturresurser. När det gäller fiskar och marina däggdjur är ansvaret i dubbel bemärkelse gemensamt, länder emellan. Dessa djur simmar obekymrade om gränserna mellan länder. De rör sig fritt i världshaven. Detta har i viss mån utgjort ett hot mot arternas överlevnadsmöjligheter. Detta fria liv har nämligen påverkat våra möjligheter att t.ex. räkna antalet valar. Detta tillsammans med de stora vinster som fångst av dessa djur inbringat har lett till för stort fångstuttag.

Vi har alltid från svensk sida sökt värna om moratoriet och dess upprätthållande.

För opinionsbildningen är ett fast ställningstagande mot valfångst oerhört viktigt. Tydligen har Mats Hellström eller hans företrädare inte intagit denna fasta hållning vid diskussioner när det gällt valfångst. Missstankarna har na-

turligtvis väckts genom att norrmännen tydligen väntar sig svenskt stöd för såväl vetenskaplig som kommersiell fångst.

När man nu hör svaret på min fråga kan man konstatera att oron var befogad. Det allvarliga är att om vårt stöd för ett generellt förbud upphör påverkar det väsentligt det internationella stödet för valarna.

Det fullständiga vetenskapliga materialet föreligger inte än, säger Birgitta Dahl i svaret. Det skall, när det väl föreligger, utsättas för kritisk granskning. Det skall vara klart i juli. Har man tid med det?

Vi vet också att ansökningarna om att fånga val i vetenskapligt syfte ökat från just de nationer som önskar beskatta beståndet. Inger inte detta Birgitta Dahl oro? Varför kan vi inte verka för en förlängning av det generella förbudet? Det är ju samtidigt viktigt för att opinionen skall bli på det klara med att vi måste skydda dessa djur.

Anf. 43 Miljöminister BIRGITTA DAHL:

Fru talman! Låt mig först påminna om att Sverige har spelat en mycket viktig roll för tillkomsten av det moratorium som nu gäller och att vi innehar ordförandeskapet i valfångstkommissionen just därför att vi har spelat denna roll. Det är självfallet vår avsikt att fortsätta att göra det. I det beslut som valfångstkommissionen har fattat i vad gäller generellt moratorium mot kommersiell valfångst sägs det i och för sig också att det kan hävas i takt med att beståndsuppskattningarna har blivit klara. Jag vill än en gång påminna om vad jag sade i mitt svar, nämligen att vi ännu inte beträffande något valslag har kunnat ta del av ett fullständigt material. Varje material kommer emellertid att granskas mycket kritiskt. Självfallet kommer Sverige att verka för att de olika valarterna får leva på ett sådant sätt att deras fortbestånd garanteras. I år kommer man att presentera resultatet när det gäller några valslag. Man kan emellertid inte säga någonting om slutsatserna förrän man har granskat materialet och försäkrat sig om att valarnas fortbestånd garanteras.

Vad vi i dag säkert vet är att fångst av sådana stora valar som blåval, grönlandsval, knölval och några till inte kommer att bli aktuell inom en överskådlig framtid, eftersom vi redan vet att dessa arter är så kraftigt decimerade. Huruvida någon annan slutsats kan bli möjlig på andra områden är det i dag alldeles för tidigt att ha någon uppfattning om. Det finns inget material än så länge som säger att man kan slopa moratoriet.

Anf. 44 KERSTIN EKMAN (fp):

Fru talman! Det är naturligtvis viktigt att framhålla att det var vi som arbetade för att det skulle bli ett moratorium. Detta gör att det åvilar Sverige ett särskilt ansvar. Sverige måste hålla fast vid det. Jag respekterar givetvis Birgitta Dahl när det gäller dessa frågor, liksom att regeringen har ett kollektivt ansvar för vad som sägs. Det skulle emellertid ha varit värdefullt om Mats Hellström själv hade svarat på frågan. Han är i alla fall samordningsminister i Nordiska rådet när det gäller fiskerifrågor. Det är ju ett yttrande av honom eller av hans företrädare som har startat diskussionen. Yttrandet har ingivit hopp hos norrmän som vill exploatera valar och oroar oss alla som vill värna om dessa utrotningshotade djur.

Svar på frågor

Man talar faktiskt med dubbel tunga. Man har tydligen talat på ett sätt vid överläggningar samtidigt som Mats Hellström som svar på ett brev från Greenpeace framhållit att det för den som följer IWCs arbete torde stå klart att det rådande moratoriet för kommersiell valfångst har Sveriges aktiva stöd. Aktivt stöd tycker jag innebär att man skall se till att vi fortfarande får ha ett moratorium. Underskattar inte Birgitta Dahl de risker från just opinionssynpunkt som det skulle innebära om moratoriet upphörde?

Anf. 45 Miljöminister BIRGITTA DAHL:

Fru talman! Än en gång. Arbetet i valfångstkommissionen är till för att garantera dessa hotade djurarters överlevnad, och det ansvar som Sverige har kommer vi att leva upp till. En av de första uppgifter som jag hade på mitt område var faktiskt att inleda en av de överläggningar som valfångstkommissionen har haft i dessa frågor.

Anf. 46 KERSTIN EKMAN (fp):

Fru talman! Jag hoppas att frågan på allvar behandlas i regeringen och att man försöker reparera den skada som redan har skett i och med att det vid överläggningarna har gjorts uttalanden som väckt hopp hos dem som vill fanga val. Redan detta är, enligt min mening, en fara.

Överläggningen var härmed avslutad.

10 § Svar på fråga 1989/90:650 om koldioxidutsläppen från trafiken

Anf. 47 Miljöminister BIRGITTA DAHL:

Fru talman! Roy Ottosson har frågat mig hur regeringen avser att minska koldioxidutsläppen från trafiksektorn.

Människans påverkan på klimatet genom utsläpp av koldioxid och andra klimatpåverkande gaser måste minska kraftigt. Trafiken svarar för ungefär en tredjedel av de svenska koldioxidutsläppen. Utsläppen från trafiken har ökat under 1980-talet och tenderar att öka ytterligare om inte åtgärder sätts in. Utsläppen är direkt relaterade till bränsleförbrukningen, eftersom det i dag inte finns någon praktiskt användbar reningsteknik.

Statsministern har i ett interpellationssvar tidigare i år konstaterat att klimatproblemen är globala. En genomgripande klimatstrategi förutsätter därför en internationell samordning. Sverige kan vara pådrivande i detta arbete genom att självt stabilisera utsläppen från områden som inte är utsatta för internationell konkurrens, exempelvis uppvärmning och viss trafik.

En sådan strategi kräver såväl mer bränsleeffektiva fordon som ett effektivare transportsystem. Miljöprojekt Göteborg och miljöprojekt Västra Skåne har visat på stora effektiviseringsmöjligheter inom transportsektorn. Detta är viktigt inte minst i ett europeiskt perspektiv, då ökad handel bl.a. genom EG:s inre marknad medför ett ökat transportarbete.

Riksdagen har på regeringens förslag beslutat om en koldioxidskatt på bensin, dieselbränsle och inrikes flygtrafik. Beskattningen av bilförmåner har skärpts och mervärdesskatt utgår numera även på drivmedel. Regeringen

har föreslagit en särskild infrastrukturfond för att bl.a. påskynda angelägna investeringar i kollektivtrafik. En rad åtgärder har således vidtagits, som begränsar trafikens koldioxidutsläpp.

Ytterligare förslag har presenterats av bl.a. naturvårdsverket. Regeringen har nyligen gett transportrådet i uppdrag att utarbeta förslag för att minska bränsleförbrukningen inom transportsektorn.

Uppdraget skall redovisas i oktober 1990. Flera utredningar remissbehandlas för närvarande och kommer att vara en del av underlaget inför en miljöpolitisk proposition våren 1991. Målet är självfallet att minska utsläppen till vad natur och människor tål.

Anf. 48 ROY OTTOSSON (mp):

Fru talman! Jag får tacka för svaret.

Jag konstaterar att det finns en del i svaret som är bra, t.ex. understrykandet av att EG-harmoniseringen innebär en ökning av problemen när det gäller koldioxidutsläppen och att det faktiskt går att minska viss trafik i Sverige och därmed minska utsläppen utan att det behöver få negativa effekter på den internationella konkurrenskraften.

Samtidigt måste man emellertid bedöma svaret som ganska svävande och inte särskilt konkret. Vi vet ju att koldioxidutsläppen måste minskas ganska radikalt, med hälften eller mer, även om det finns en viss osäkerhet bland forskare. Vill man driva på det internationella arbetet, måste man gå ganska långt. Det vet vi av erfarenhet. Miljöministerns alternativ var, om jag förstod det hela rätt, kollektivtrafik i storstäder. Jag vill gärna peka på möjligheten att använda biobränslen i stor skala. Det är en möjlighet, och härvidlag har Sverige det mycket väl förspänt. Hittills har vi inte sett några initiativ från regeringens sida som går i den riktningen.

Det hölls en internationell parlamentarisk konferens i Washington för några veckor sedan. Alla partier i Sveriges riksdag var representerade, och man enades om att koldioxidutsläppen skall minskas med 20 % fram till år 2010. Det vore intressant att veta hur regeringen ser på den målsättningen. Kan regeringen ställa upp på detta? Jag hoppas att det redan nu finns en majoritet härför i riksdagen, eftersom alla partier ju var representerade i Washington.

När det gäller trafikökningar i övrigt har vi ju flyget. Det har från luftfartsverket kommit in en koncessionsansökan om en utbyggnad av Arlanda. Där räknas med en fördubbling av koldioxidutsläppen fram till år 2010. Detta rimmar ju mycket illa med vad jag nyss nämnde. Det skulle vara bra om man kunde få en kommentar av miljöministern.

Anf. 49 Miljöminister BIRGITTA DAHL:

Fru talman! Jag vill direkt säga att jag för min del anser att problemen inom trafiksektorn är så allvarliga att det måste till ett radikalt omtänkande i Sverige, Europa och hela världen. Vi måste lära oss att utveckla en effektiv trafikapparat, så att trafikarbetet kan utföras med betydligt mindre användning av bränslen med påföljd att utsläppen i luften av bl.a. koldioxid blir mindre. Självfallet måste vi ha en samlad bedömning som grund för hur fly-

get. landsvägstrafiken och lastbilstransporterna skall utvecklas i Sverige och Europa, liksom i det globala perspektivet.

När EFTAs miljöministrar nyligen hade en överläggning i Genève var utvecklingen i Europa på trafikområdet ett område som diskuterades mycket bekymrat. Bl.a. på grund av denna diskussion beslutade vi att inbjuda EGs miljöministrar till gemensamma överläggningar. Dessa kommer att äga rum under hösten. Då kommer trafikens miljöproblem, inte minst koldioxidfrågan, att stå i centrum. Ett annat område blir för övrigt kemikalierna. Naturligtvis kommer det att behövas inte bara en stabilisering utan även en minskning av koldioxidutsläppen från trafiken och andra utsläppskällor under en eller två generationer. Så lång tid kommer sannolikt en omställning av transportsystemet att ta. Vi skall börja med att bl.a. effektivisera trafiken och använda biobränslen. Det är fel att säga att vi ingenting har gjort. I Stockholm har vi satt i gång världens största etanolbussprojekt. Och både i propositionen om miljöavgifter och i propositionen om omställning av livsmedelsproduktionen aviseras ett stöd om 500 milj. kr. per år under 90-talet för inte minst biobränslen.

Anf. 50 ROY OTTOSSON (mp):

Fru talman! Det var bra att miljöavgifter togs in i resonemanget och att en miljöavgiftsutredning tillsattes. Denna utredning har analyserat bl.a. koldioxidutsläppen från trafiken. Utredningen har också tagit hänsyn till alla föreslagna avgifter, till de planer som finns i naturvårdsverket och även till en massiv insats i form av investeringar i kollektivtrafiken. Utredningen fann att någon minskning av koldioxidutsläppen inte har skett. Och det är framför allt ökningen av flyget som är orsaken till detta. Men även i fråga om vägtrafiken är minskningen otillräcklig. Detta pekar på att nya grepp måste tas utöver det som myndigheterna arbetar med i dag.

Miljöministern talade om att en samlad bedömning skall göras för att transportapparaten skall effektiviseras, så att utsläppen minskar. Men i dag arbetar dessa trafikverk fritt från varandra. Det sker inte någon samlad bedömning någonstans utom möjligen i regeringen. Jag efterlyser därför något nytt grepp.

Anf. 51 Miljöminister BIRGITTA DAHL:

Fru talman! Det är alldeles riktigt att mycket av det omställningsarbete som behöver ske återstår. Vi har särskilt stora bekymmer med trafiksektorn, eftersom den är en så tung del i detta sammanhang. Det är dessutom väldigt många etablerade intressen – och även enskilda människor – som är för det gamla sättet att använda sig av transportapparaten, vilket inte är i överensstämmelse med de miljökrav som i dag ställs. Detta är skälet till att trafikverken först av alla har fått i uppdrag av regeringen att göra en samlad bedömning av miljökonsekvenserna av verksamheten inom sina områden. Det skall ge underlag för den omställning som måste ske, om vi skall klara de åtaganden som vi har gjort både nationellt och internationellt.

Anf. 52 ROY OTTOSSON (mp):

Fru talman! Det är riktigt att trafikverken har fått i uppdrag att se över miljön inom sina resp. områden. Men det görs i dag inte någon systematisk

samlad bedömning för varje investeringsprojekt. Man överväger t.ex. inte om det skulle vara bättre att bygga en järnväg i stället för en väg. Inget verk har i dag det ansvaret. Även om detta har efterlysts i flera propositioner och beslut har fattats i riksdagen i denna riktning, existerar det inte i sinnevärlden. Det som ligger närmast till hands är möjligen transportrådet, men inte heller transportrådet har det här ansvaret i dag. Transportrådet börjar emellertid nu att inventera de investeringar som planeras för att sedan göra något slags samlad bedömning av alla tänkta investeringar i trafikverken. Men någon samlad bedömning i egentlig mening sker inte.

När det gäller de etablerade intressen som miljöministern talade om så utgör dessa kanske den stora svårigheten. Sverige har en stark exportindustri som tillverkar bilar, vilket naturligtvis är ett mycket väl etablerat intresse, och jag kan förstå att det kan vara svårt att motstå denna industris påtryckningar.

Anf. 53 Miljöminister BIRGITTA DAHL:

Fru talman! Vi befinner oss i början av ett stort förändringsarbete. Det kommer att bli svårt och påfrestande. Men det är inte bara stora industriföretag som vi har emot oss i detta arbete, utan det är även många enskilda människor. Det är inte tillräckligt många svenskar som i sitt personliga liv ännu är beredda att dra konsekvenserna av de krav som miljön ställer på oss. Det är ett arbete som jag tycker att alla företrädare för riksdagens partier gemensamt bör ta på sig.

Både Roy Ottossons och mitt parti är beredda att dra lasset. Men som bekant gäller inte detta alla riksdagspartier. Det är nödvändigt med ett stort opinionsarbete, om vi skall kunna åstadkomma den förändring av inte bara stora strukturer utan även av enskilda människors livsstil, ifall det skall bli möjligt att nå de mål som vi talar om.

Anf. 54 ROY OTTOSSON (mp):

Fru talman! Jag är inte helt övertygad om att socialdemokraterna alltid drar åt samma håll som miljöpartiet i dessa frågor. Jag har upplevt ett visst motstånd från socialdemokraterna i riksdagens trafikutskott när det har gällt att man skall satsa på miljövänliga alternativ inom trafiken, bl.a. i fråga om hur koldioxidproblemet skall lösas. Men det är naturligtvis bra om miljöministern arbetar för att vända sitt parti åt rätt håll. Det uppskattar jag.

Man måste naturligtvis även få människor att ändra sina beteenden. Men det gör man inte om man inte ger dem vettiga alternativ. Därför är det oerhört viktigt att man kraftigt bygger ut järnvägarna och den miljövänliga kollektivtrafiken. Det är också viktigt att biobränslen tas fram och att metanol börjar tillverkas, vilket säkert kräver statligt stöd. Kanske kan man även få fram biogas. Vi vet att detta inte sker av sig självt, utan det kräver särskilda satsningar, eftersom de etablerade intressena är så etablerade. Vad planerar regeringen att göra för att bryta dessa etablerade intressen för att få fram något nytt?

Anf. 55 Miljöminister BIRGITTA DAHL:

Fru talman! Jag har inte påstått att våra två partier är enäggstvillingar. Men däremot tycker jag att vi kan unna oss den generositeten att vi säger att

Svar på frågor

vardera partiet, om än något olika i enskilda frågor, strävar efter att förbättra miljön och har förslag på detta område.

Vi har lagt fram en rad förslag och satt i gång ett utvecklingsarbete för att åstadkomma den förändring som behövs, alltifrån att vi i avfallsprogrammet har med förslag för utveckling av biogasutvinning ur avfallsdeponier till att vi vill göra en satsning på biobränslen, på miljövänliga kollektivtrafiksystem, på en utbyggnad av järnvägen och på storstädernas kollektivtrafiksystem. Vi har långt ifrån gjort tillräckligt ännu. Det krävs massiva insatser under en hel generation framåt innan vi kan nå de mål som vi har satt upp på detta område. Men jag vill erinra om att vi i fråga om mål som har redovisats i olika sammanhang har lagt fast att koldioxidutsläppen långsiktigt skall minska kraftigt.

Anf. 56 ROY OTTOSSON (mp):

Fru talman! Alla vill nog sträva efter att förbättra miljön, men man måste syna de kort som läggs fram. Det är riktigt att regeringen har lagt fram en hel del förslag som skulle kunna förbättra miljön om det inte vore för andra förslag och andra saker som händer i samhället och som det inte görs tillräckligt åt. Dessa saker leder till att utsläppen av koldioxid ändå ökar. Problemet är att ett parti måste ha en politik som hänger ihop. Miljöministern talar om stora satsningar. Men jag vill påminna om att vi här i riksdagen har varit mycket missnöjda med järnvägssatsningarna. Vi vill därför utöka dessa satsningar både i år och nästa år. Det var i och för sig inte regeringens förslag, även om jag antar att regeringen nu stöder det. När vi t.o.m. får med oss moderaterna då det gäller att satsa mer på järnvägen visar detta att det har gått långt. Jag vill bara peka på att det krävs mångdubbelt större satsningar i detta sammanhang. Om miljöministern har ett inflytande över detta förväntar jag mig att regeringen i framtiden kommer att förslå större anslag.

Överläggningen var härmed avslutad.

11 § Svar på fråga 1989/90:651 om Haverö strömmar

Anf. 57 Miljöminister BIRGITTA DAHL:

Fru talman! Roy Ottosson har frågat mig vad det är som förhindrar regeringen att fatta beslut i fråga om Haverö strömmar.

Området vid Haverö strömmar är skyddat bl.a. genom ett interimistiskt förbud att utan länsstyrelsens tillstånd utföra vissa arbeten. Beslutet innebär att de arbeten som Roy Ottosson avser inte får utföras utan att dispens meddelas. Länsstyrelsen i Västernorrlands län har avslagit en ansökan om en sådan dispens. Med andra ord är vattenregleringsföretaget förhindrat att utföra det projekt som Roy Ottosson nämner. Men länsstyrelsens avslagsbeslut är överklagat av regleringsföretaget.

Regeringen har ännu inte tagit ställning till om dispens bör meddelas eller inte. Det beror på att ärendet är ovanligt komplicerat. Det gäller här att finna ett alternativ till upprustning som tillgodoser såväl naturvårds- som

dammsäkerhetsintressena. Det är i avvaktan på ett sådant alternativ som regeringen ännu inte har fattat beslut i ärendet.

Prot. 1989/90:130
29 maj 1990

Anf. 58 ROY OTTOSSON (mp):

Fru talman! Jag ber att få tacka för svaret. Detta ärende måste vara mycket komplicerat. Behandlingen av det har åtminstone tagit lång tid. Hitills har denna behandling pågått under ett och ett halvt år. Man börjar naturligtvis fråga sig från miljörelsens sida vad som händer. Miljörelsen har själv lagt fram flera alternativ till det av bolaget föreslagna alternativet för att slippa få en väg dragen rakt genom Haverö strömmar. Det handlar om två öar och tre strömmar. Man vill alltså dra ut en väg på dessa öar och bygga en betongdamm i stället för den gamla trädammen. Om man genomförde det här projektet, skulle området förstöras i hög grad, och då skulle man också förfuska själva idén med att inte tillåta vattenkraftsutbyggnad här.

Anledningen till att jag ställt frågan är naturligtvis att det har tagit så lång tid men också att det har kommit signaler om att det pågår något slags kommersiell handel och att det träffats överenskommelser, som innebär att naturvärden till sist får stryka på foten. Det är litet svårt att tolka miljöministerns svar och se vad som egentligen är på gång. Det verkar inte vara mycket på gång. Man kan fråga sig: Är det så att regeringen ändå seriöst prövar miljörelsens alternativ, vilka har skickats till regeringen, och att detta gör att det tar lång tid? Jag kan tänka mig att vissa detaljer behöver utvecklas. När kan vi möjligen förvänta oss att någonting kommer att hända i denna fråga? Blir det före midsommar eller blir det nästa år?

Slutligen måste man fråga sig om drojsmålet möjligen är ett sätt att vänta ut miljörelsen. Den uppfattningen möter man hos de engagerade i bygden. Frågan om Haverö strömmar har debatterats i snart tio år där uppe. Folk börjar undra. Det blir också som en kall hand över bygden, och man vet inte vad man skall satsa på.

Anf. 59 Miljöminister BIRGITTA DAHL:

Fru talman! Jag är den första att säga att det i och för sig inte är roligt när avgöranden i ärendena dröjer så här länge. I det här fallet försöker vi hitta en lösning som kan klara dammsäkerhetsfrågan utan att åsidosätta de mycket betydelsefulla natur- och kulturminnesvårdsintressen som finns där. Jag tror att Roy Ottosson och andra berörda vet att jag av olika skäl är väl insatt i förhållandena.

Dammsäkerhetsnämnden har speciellt uppmärksammat bristen på dammsäkerhet och beslutat att vända sig till länsstyrelsen i frågan. Man har särskilt pekat på vad man bedömer vara en s.k. dominoeffekt, dvs. ackumulerade dammrar längre ner i vattendraget, om man inte på något sätt kan hantera problemet. Detta bör kunna ske utan att man förstör kultur- och naturminnesvårdens intressen. Det är besvärligt att hitta en lösning. Det har gjorts olika försök. Jag vet att det inom kort kommer att äga rum ett möte hos landshövdingen för att återigen försöka hitta en god lösning. Vi har valt att avvakta för att se om man på frivillig väg skall kunna hitta en god lösning på problemen. Jag kan försäkra att något annat intresse har vi inte.

Anf. 60 ROY OTTOSSON (mp):

Fru talman! Det var intressant att höra om mötet hos landshövdingen. Jag måste fråga: Är miljörelsens representant inbjuden till detta möte så att även miljörelsens synpunkter kan komma fram? Jag är medveten om att dammsäkerhetsintresset är en svårighet här, eftersom man vill ha så stora säkerhetsmarginaler att inte ens kyrkogården i Haverö kan dränkas. Så höga vattenstånd har man aldrig hört talas om i dessa trakter. Man kan naturligtvis fråga sig hur stor säkerhet som behövs i det här fallet. Det hela kompliceras av att den dammsäkerhetsansvarige råkar vara chefen för naturvårdsavdelningen på länsstyrelsen, om jag har förstått det rätt. Det förenklar ju inte saken.

Det vore väldigt bra om regeringen kunde fatta ett beslut som innebär att man inte bygger väg i området – detta är kanske den viktigaste frågan – och att man i stället utnyttjar möjligheten att transportera materiel på isen under vintertid eller möjligen på en provisorisk bro.

Anf. 61 Miljöminister BIRGITTA DAHL:

Fru talman! Det möte som skall äga rum på länsstyrelsen är ett möte som myndigheten själv har tagit initiativ till. Jag bör avhålla mig från att så att säga skriva den myndigheten på näsan hur den skall utöva sin myndighetsfunktion. Jag vet faktiskt inte vilka som är inbjudna till mötet. Däremot har jag själv vid åtskilliga tillfällen tagit emot företrädare för naturvårdsintressen för att diskutera just denna fråga. Deras material beaktas självfallet mycket noggrant vid departementets prövning.

Överläggningen var härmed avslutad.

12 § Svar på fråga 1989/90:652 om klorföroreningar i brännoljor

Anf. 62 Miljöminister BIRGITTA DAHL:

Fru talman! Roy Ottosson har frågat mig vilka åtgärder regeringen tänker vidta för att förhindra att föroreningar med klor förekommer i dieselbrännoljor.

Det är från miljösynpunkt av stor vikt att utsläppen från trafiken kan minskas. Ett led i detta arbete är att förbättra kvaliteten på motorbränslen. Naturvårdsverket har i Luftaktionsplan 90 föreslagit sådana åtgärder, dels för att främja utveckling av motor- och avgasreningsteknologi för att klara avgaskraven, dels för att reducera utsläppen från den befintliga fordonsparken.

Enligt uppgifter från Svensk Bilprovning och naturvårdsverket kan det förekomma att mycket små mängder klorerade ämnen tillsätts dieselbränslen för att förhindra koksbildning i motorn. Det finns också tillsatser som inte innehåller klor.

Naturvårdsverket har gjort en undersökning av dieselavgasers dioxininnehåll och fann då inte några dioxiner i avgaserna. Ytterligare undersökningar på flera typer av dieselbränsle behövs innan några säkra slutsatser kan dras.

Om de klorerade tillsatserna kan bytas ut mot mer miljöanpassade alternativ är det regeringens uppfattning att detta bör ske snarast.

Ett utbyte av tillsatserna kan ske genom tillämpning av den s.k. substitutionsprincipen i lagen om kemiska produkter. Riksdagen beslutade nyligen i enlighet med regeringens proposition 1989/90:100, bilaga 16 om ett förtydligande av denna princip genom att man skriver in i lagen att sådana kemiska produkter skall undvikas som kan ersättas med mindre farliga produkter.

Det är regeringens bestämda uppfattning att alla utsläpp till luft måste minskas, och ett led i detta arbete är att bedriva en omfattande produktkontroll och hela tiden sträva efter så miljöanpassade produkter som möjligt.

Anf. 63 ROY OTTOSSON (mp):

Fru talman! Jag ber att få tacka för svaret. Skälet till denna fråga är uppmärksammade resultat från ett företag som ägnat sig åt att mäta diverse substanser i bl.a. dieselbränslen. Mätresultaten från de stickprov som företaget av någon anledning har gjort visar att det finns bl.a. metylenklorid, triklorethan och trikloretylen i bränslet. Man kände inte till att det var tillåtet att ha kemiska tillsatser i bränsle utan misstänkte att det här var olagligt. Man tillsatte ämnen för att bli kvitt vissa klororganiska föroreningar i avfall. Det kostar ju pengar att vända sig till Sakab eller andra. Det kan vara ett sätt att göra sig av med dessa ämnen.

När jag nu får veta att det är tillåtet att tillsätta klorerade ämnen till dieselbränsle blir jag ännu mera oroad. Dessa ämnen är ju oerhört potenta miljögifter och innebär hälsorisker. Även om de inte i kemisk form tillsätts och kanske inte heller släpps ut i avgasröret – det behöver inte vara det värsta – kan de mycket väl omvandlas ute i naturen. Vi vet att dessa kategorier miljögifter tillhör de värsta tänkbara. Vi vet också att kemikalieinspektionen försöker helt fasa ut några av de ämnen som jag nämnde här. Man måste då fråga sig vad regeringen tänker göra. Man säger att vi skall utnyttja substitutionsprincipen. Det vore bra. Då borde tillsatser av klorerade ämnen förbjudas omgående, eftersom det tydligen finns andra alternativ som inte innehåller klor. Vad är det som hindrar detta? Vad tänker regeringen göra för att trycka på, så att det händer någonting? Dessa ämnen måste ju bort så fort som möjligt.

Anf. 64 Miljöminister BIRGITTA DAHL:

Fru talman! Jag gick så nära gränsen för otillbörligt ministerstyre som man kan gå, när jag i mitt svar påpekade att möjligheterna att ingripa finns enligt lagen om kemiska produkter och har förtydligats genom den förändring av den s.k. substitutionsprincipen som riksdagen nu har fattat beslut om enligt förslag från regeringen.

Dessutom är det så, som Roy Ottosson vet, att kemikalieinspektionen och naturvårdsverket har fått i uppdrag att lägga fram förslag om en avveckling av sådana ämnen som inte bör tillåtas i fortsättningen, därför att de är farliga för människan och för naturen. Vi kommer att redovisa förslagen senast i nästa års miljöproposition. Myndigheterna har alltså, med stöd av lagen, möjlighet att ingripa. Jag har uttalat en klar uppfattning i den här frågan.

Anf. 65 ROY OTTOSSON (mp):

Fru talman! Jag uppskattar att miljöministern ger uttryck för sin uppfattning här, vilken är helt i linje med de krav som vi i miljöpartiet ställer. Jag tänker då på detta med att skriva in just substitutionsprincipen i lagen om kemiska produkter. Detta har ju riksdagen gjort. Regeringen har också hjälpt till litet grand i det avseendet.

Men det är inte bara fråga om att använda sig av lagen, utan det är också fråga om att över huvud taget angripa problemet med klororganiska föreningar mera generellt.

Ett annat exempel på att klor används i stor omfattning är verksamheten med blekning av papper. Såvitt jag förstår förbereds inget förbud alls på det här området. Man har t.o.m. underlåtit att lägga fram förslag om en miljöavgift på klore. Ändå rör det sig om mycket stora mängder i det här fallet. På något sätt är det litet av låt-gå-politik. Det är därför som jag har framställt min fråga: Jag vill alltså veta vad regeringen avser att göra för att skynda på arbetet med att få bort klore och klororganiska föreningar från olika användningsområden.

Under detta anförande övertog andre vice talmannen ledningen av kammarens förhandlingar.

Anf. 66 Miljöminister BIRGITTA DAHL:

Herr talman! Jag vill bestämt bestrida att regeringen har intagit en passiv hållning i den frågan. Jag återkommer för övrigt till detta med pappersprodukter i ett senare frågesvar i dag.

Regeringen har tagit initiativ till den omprövning som man nu är färdig med – förutom när det gäller en av de svenska anläggningarna – för att i ett första steg kraftigt minska klorutsläppen och därmed också kloranvändningen.

Naturvårdsverket har alltså fått i uppdrag att presentera ett program för minskad kloranvändning, så att man kommer ned på för naturen ofarliga nivåer. Under 90-talet får vi ta nästa steg.

När det gäller kloravgiften har vi eftersträvat att se på den och andra avgifter av liknande slag i ett sammanhang i samband med MIAs slutbetänkande.

Vi har på olika sätt mycket aktivt verkat för att få bort användningen av klor. Roy Ottosson kommer att märka det när han tar del av de ytterligare beslut som regeringen kommer att fatta under den närmaste tiden – ja, t.o.m. så snart som denna vecka.

Anf. 67 ROY OTTOSSON (mp):

Herr talman! Det kanske blir en intressant vecka. Men vi är ju redan på 90-talet. Om jag har förstått miljöministern rätt skulle vi göra oss av med nämnda ämnen under 90-talet. Vi kommer naturligtvis att hjälpa till med att åstadkomma detta.

Överläggningen var härmed avslutad.

13 § Svar på fråga 1989/90:658 om forskning om vattenbrukets miljöproblem

Prot. 1989/90:130
29 maj 1990

Svar på frågor

Anf. 68 Miljöminister BIRGITTA DAHL:

Herr talman! Marianne Jönsson har frågat mig om regeringens beslut att inte tillåta forskningsverksamhet i Gåsfjärden innebär ett totalstopp för vattenbruk.

Kassodling av fisk ger upphov bl.a. till utsläpp av närsalter till vatten. Utsläppen bidrar till övergödning av t.ex. känsliga kust- och skärgårdsområden i Östersjön.

Riksdagen och regeringen har uttalat att utsläppen av närsalter till våra svenska hav bör minskas kraftigt. I regeringens proposition (1987/88:85) om miljöpolitiken inför 90-talet fastslås att det är mycket angeläget att snabbt förbättra förhållandena framför allt i kustområdena. Det framhålls också i propositionen att det i regel är svårt att begränsa utsläppen av närsalter från fiskodlingar, varför det är av väsentlig betydelse att sådana verksamheter inte får en olämplig lokalisering. Riksdagen har ställt sig bakom uttalandena i propositionen.

För att klara det uppsatta målet måste krav ställas på alla källor som ger upphov till utsläpp av närsalter. Kraven gäller självfallet också kassodling av fisk och annat vattenbruk. Eftersom det ännu inte finns någon effektiv teknik för rening av utsläpp av närsalter från sådan verksamhet kan miljökraven normalt endast upprätthållas genom sträng lokaliseringsprövning. Detta innebär givetvis inget totalstopp för vattenbruk. En förutsättning för detta är dock att verksamheten bedrivs på en plats som är godtagbar från miljösynpunkt.

Jag är själv mycket positiv till att det bedrivs forskning i syfte att lösa de miljöproblem som vattenbruket ger upphov till. Även forskningsverksamhet måste naturligtvis äga rum på en godtagbar plats.

Vad beträffar det av Marianne Jönsson nämnda ärendet angående företaget Ewos vill jag tillrättaläggande en sak. Marianne Jönsson tycks mena att verksamheten skulle utgöra ren forskning. Detta är fel. Ärendet gällde en ansökan om att kraftigt få utöka en befintlig kommersiell fiskodling. Från Ewos uppgav man visserligen bl.a. att företaget avsåg att experimentera med vissa fiskfoder i syfte att minska utsläppen av närsalter. Detta naturliga inslag i verksamheten förändrar dock inte dess kommersiella natur.

Regeringen sade nej till den av Ewos sökta verksamheten, eftersom det aktuella vattenområdet, en fjärd i ett föroreningskänsligt skärgårdsområde, bedömdes vara en olämplig lokalisering från miljösynpunkt.

Anf. 69 MARIANNE JÖNSSON (c):

Herr talman! Jag tackar för svaret.

Jag önskade ett tillrättaläggande i det här sammanhanget och ett klargörande av om det vid den aktuella tidpunkten fanns en mening hos regeringen att ha ett totalstopp när det gäller vattenbruk. Jag har fått svar från Birgitta Dahl. Några sådana tankar har man inte. Ministern har också uttryckt en mycket positiv inställning till forskningen på vattenbrukets område och till åtgärder för att komma till rätta med utsläppen.

För en timme sedan fick jag faktiskt – det är kanske en kuriositet – ett telefonsamtal från Radio Kalmar. Man läste upp för mig det svar som här lämnats. I hemlandet är man mycket intresserad av dessa saker. Man var ivrig och ville ha en kommentar. Jag har försökt att kontrollera hur det förhåller sig med forskningsverksamheten. Men det är svårt att göra det så här på eftermiddagen.

Enligt den information som jag har fått ansökte fiskfoderföretaget Ewos i Södertälje, som ägs av Sockerbolaget i Finland, om att få starta nämnda forskningsverksamhet. Man erhöll också tillstånd av länsstyrelsen och fiskenämnden. Avsikten var, enligt mina sagesmän, helt och hållet att bedriva forskningsverksamhet. Man skulle huvudsakligen inrikta sig på, som ministern här sade, miljövänligare foder för att minska fosfor- och kväveutsläppen. Men det gällde också – och det tyckte jag var det intressanta när jag så att säga nappade på det här ärendet – att ha ett system med slutna fiskodlingskassar. Man måste ju få upp vattnet. Dessutom måste vattnet hålla lämplig temperatur och ha lämplig syresättning. Det skall även finnas en lämplig mängd alger i vattnet osv.

Med det här systemet skulle man få samma säkerhet som man får med landbaserade odlingar. Den stora skillnaden är att det här skulle vara så mycket billigare. Det systemet ville man alltså utveckla och förfinas.

Jag har inte kunnat kontrollera de olika uppgifterna, men det är min avsikt att göra det framöver.

När det gäller vattenbruket har jag framför mig en artikel hämtad ur veckans Miljöaktuellt. Där står det: Låt fiskodlarna hållas!

Min fråga till Birgitta Dahl är: Anser ministern att det skall kunna ges tillstånd i fortsättningen?

Anf. 70 Miljöminister BIRGITTA DAHL:

Herr talman! Vattenbruk och fiskodling har många positiva sidor. Men dessa verksamheter innebär också ett tilltagande miljöproblem, och detta har uppmärksammats i Helsingforskommissionens arbete med Östersjöns miljö liksom när det gäller Nordsjöns miljö. Jag vill beskriva detta genom att redovisa att en normalstor odling omfattande 30 ton fisk släpper ut 500 kilo fosfor per år. Det motsvarar vad 500 personer släpper ut i form av orenat avloppsvatten och 5 000, alltså ett större samhälle, i form av renat avloppsvatten.

I det här fallet gällde det att utöka en kommersiell odling – det är inget fel med kommersiell verksamhet, det kan vi väl vara överens om – från 40 ton till enligt företagets ansökan 183 ton och enligt länsstyrelsens tillstånd 150 ton. Det skulle faktiskt motsvara vad 15 000 människor släpper ut i form av renat avloppsvatten. Det här är alltså inte försumbart. Vi måste därför pröva dessa ansökningar med all den omsorg om naturen som behövs för att verksamheten skall kunna bedrivas.

Anf. 71 MARIANNE JÖNSSON (c):

Herr talman! Jag är mycket tacksam för här gjorda uttalanden. Jag bor själv vid Östersjön och är verkligen mån om det innanhavet. Kriget mot utsläppen och föroreningarna måste föras, som någon statsman sagt, på alla

fronter – till havs, till lands och till sjöss. Det är alltså mycket viktigt att man ser allvarligt på dessa saker. Det gäller också att se till helheten.

Två forskare, Enell och Ackefors, säger i en aktuell artikel: Man måste se till de totala utsläppen. Det som kommer från luften är väl så allvarligt. Men om man ser fiskodlingarna i det perspektivet, är utsläppen från fiskodlingarna inte värre än att det ligger inom felmarginalen när det gäller de belastningssiffror som kan tas fram.

Anf. 72 Miljöminister BIRGITTA DAHL:

Herr talman! Den bedömningen delas inte av de forskare och de myndigheter som arbetar med Östersjöns problem. Vi ser naturligtvis mycket allvarligt på föroreningar från luften, men fiskodlingarna är ett växande problem. Detta var en mycket stor fiskodling i ett mycket känsligt område, som det gäller att vara extra varsam om, och det var skälet till att vi inte kunde släppa fram verksamheten.

Anf. 73 MARIANNE JÖNSSON (c):

Herr talman! Forskare har naturligtvis olika synpunkter – så har det varit i århundraden. Men i en diskussion om det totala nedfallet är det lätt att en fiskodling får ögonen på sig, då den är påtaglig, med kassar i en vik, där utsläppen syns och man vet att de förorenar, är farliga och skall stävjas. Samtidigt har jag naturligtvis respekt för totalsynen, men utsläppen från fiskodlingarna faller inom felmarginalen och ligger mycket lågt, enligt de forskare jag har rådgjort med.

Anf. 74 Miljöminister BIRGITTA DAHL:

Herr talman! Jag kan inte anse att utsläppen från en fiskodling i Östersjön av lika mycket fosfor som utsläpp från bra avloppssystem från 15 000 människor är obetydliga eller marginella.

Anf. 75 MARIANNE JÖNSSON (c):

Herr talman! Vi får låta forskarna hållas. Jag hade också tänkt nämna en professor vid hydrologiska avdelningen på Uppsala universitet, som just formulerade det så här: Låt fiskodlarna hållas. Jag vill naturligtvis att man skall se på detta med största allvar.

Huvudpunkten i min fråga i dag var att jag ville få ett besked om hur det stod till med totalstoppet och med forskningen, och jag är tacksam för de klarlägganden och de uppgifter jag har fått.

Överläggningen var härmed avslutad.

14 § Svar på fråga 1989/90:664 om användningen av plastringar för att hålla samman ölburkar

Anf. 76 Miljöminister BIRGITTA DAHL:

Herr talman! Erkki Tammenoksa har frågat mig vad de aviserade överläggningarna med bryggeribranschen har resulterat i beträffande användningen av plastringar för att hålla samman ölburkar.

Svar på frågor

Jag har såväl vid mina överläggningar som vid efterföljande kontakter med bryggeribranschen diskuterat problemen med plastringarna. Problemen ligger i att plastringarna när de hamnar i naturen skräpar ned men främst i att de skadar och plågar djur.

Vid dessa kontakter har det framkommit att bryggeribranschen arbetar med tre sätt att lösa problemen. Ett är att inte använda ringar alls, men det har stött på hinder från arbetsmiljösynpunkt. Ett annat sätt, som tidigare mest har diskuterats, är att tillverka ringarna i ett nedbrytbart plastmaterial. Då löser vi nedskräpningsproblemet, men inte problemet med de skadade djuren. Ett tredje alternativ är att ersätta plastringen med en papphållare. Med en sådan lösning klarar vi både arbetsmiljön och nedskräpningen samt undviker att djur skadas av plasthållarna.

Detta vore enligt min mening en bra lösning, som snarast bör förverkligas. Jag kommer att verka för att så sker.

Anf. 77 ERKKI TAMMENOKSA (s):

Herr talman! Jag tackar statsrådet för svaret.

Jag har återkommit igen med min gamla fråga om de plastringar som binder ihop ölburkar. De är miljöfarliga, som har kommit fram i statsrådets svar, och om man blir av med miljöfarliga element dyker det upp nya.

När jag första gången ställde frågan försökte jag bagatellisera den, jämfört med andra, globala miljöfaror, men då sade statsrådet att det var en viktig fråga. Jag är mycket nöjd med svaret. Det visar miljöministerns storhet i mindre miljöfrågor och det inger ett förtroende.

Men när man då i fortsättningen bearbetar bryggeribranschen, skulle man kanske ställa en rak fråga: Vad gör ni med lagret av gamla plastringar? Jag hoppas att statsrådet ställer den frågan. Min förhoppning är givetvis att de förstör.

Anf. 78 Miljöminister BIRGITTA DAHL:

Herr talman! För det första vill jag komplettera mitt svar med att säga att det också pågår överläggningar med Systembolaget, som är storförbrukare av plastringar. Vid det senaste samtalet jag hade med dess chef lovade han att vara hjälpsam på detta område. Det är främst därifrån som arbetsmiljöinvändningarna har gjorts.

För det andra vill jag säga till Erkki Tammenoksa att lagren inte skall förstöras, utan plasten skall återanvändas i det företag i Norrköping som återanvänder plast i sin produktion av t.ex. Konsumkassar, som vi alla använder när vi gör våra dagliga inköp.

Anf. 79 ERKKI TAMMENOKSA (s):

Herr talman! Jag är nöjd med svaret. Det var bra att miljöministern påpekade detta om återanvändningen – det hade jag glömt.

Överläggningen var härmed avslutad.

Anf. 80 Miljöminister BIRGITTA DAHL:

Herr talman! Lennart Brunander har frågat mig om regeringen avser att lägga fram något förslag med anledning av utredningen om klorblekt massa i papper och pappersprodukter.

Kemikalieinspektionen anser att klorblekta hygienprodukter i princip bör försvinna och att branschen bör redovisa om det finns områden där det inte finns några acceptabla alternativ.

Jag delar denna bedömning. Genom en kombination av olika insatser räknar jag med en snabbare övergång till miljöanpassad produktion och renare produkter. Exempel på sådana insatser är hårdare ställda krav vid omprövning av villkor för skogsindustriella anläggningar för framställning av klorblekt massa samt överläggningar som jag haft med branschorganisationer. Ett annat exempel är det av riksdagen i enlighet med regeringens budgetproposition 1989/90:100 beslutade förtydligandet av kemikalielagen. Detta innebär att det nu klart framgår av lagen en skyldighet för producenter och importörer att ersätta skadliga kemiska produkter med oskadliga eller mindre skadliga, den s.k. substitutionsprincipen.

I sammanhanget vill jag också nämna att naturvårdsverket fått i uppdrag att utarbeta förslag till ny åtgärdsplan mot havsföroreningar. I detta uppdrag ingick att redovisa en avvecklingsplan för utsläppen av klorerade organiska ämnen från massaindustrin. Verket har i sin rapport Aktionsplan mot havsföroreningar i april 1990 redovisat ytterligare åtgärder för att begränsa sådana utsläpp. Den remissbehandlas för närvarande och kommer att behandlas i den miljöpolitiska proposition som regeringen planerar att lägga till nästa vår.

Anf. 81 LENNART BRUNANDER (c):

Herr talman! Jag tackar miljöministern för svaret.

Under 1988 fördes en intensiv debatt om dioxinutsläpp och farorna med dioxin i alla möjliga sammanhang. Det var också valår, så regeringen var aktiv på området och gav kemikalieinspektionen i uppdrag att göra en utredning om klorlet. I det uppdraget ingick att inhämta uppgifter som kunde tjäna som underlag för en bedömning av hälso- och miljöriskerna på grundval av användningen av sådana produkter. I uppdraget ingick också att undersöka vilka möjligheter som finns till användning av produkter som är bättre ur hälso- och miljösynpunkt samt vilka åtgärder man inom näringslivet avser att vidta för att minska belastningen på hälsa och miljö som en följd av användningen av klorblekt massa.

Uppdraget gavs till två personer, en från kemikalieinspektionen och en från IVL, och rapporten var klar i mitten av 1989. Min fråga är varför det har hänt så litet, eller egentligen ingenting, därefter.

Såvitt jag begriper är behovet av att minska utsläppen av klor precis lika stort i dag som det var 1988. Regeringen borde därför, med anledning av de förslag som läggs fram i rapporten, ha föreslagit åtgärder för att minska klorutsläppen. Det ställs ju upp vägar på vilka man kan vandra för att minska utsläppen. Det görs ganska klart, så det borde ha funnits möjlighet för rege-

Svar på frågor

ringen att lägga fram förslag. Det har också kommit förslag om kloravgifter, men det har regeringen inte heller gjort någonting åt.

I svaret säger ministern att hon delar de uppfattningar som kommer fram i rapporten, och det är då så mycket mer märkligt att det inte läggs fram några förslag.

Ministern säger att substitutionsprincipen är mycket bra och att det var regeringen som kom på den. Så var det inte, utan det var på uppdrag av riksdagen som regeringen lade fram det förslaget.

Anf. 82 Miljöminister BIRGITTA DAHL:

Herr talman! Får jag först i klarhetens namn säga att substitutionsprincipen fanns i lagen om kemiska produkter. Vad vi nu har gjort är att förtydliga den, så att det skall klart framgå att myndigheterna kan och skall utnyttja den. Vi utvidgade den också till att kunna användas även för produkter. Det ankommer alltså på myndigheterna att med stöd av lagen se till att få bort användningen på de områden där den inte bör förekomma och där det finns goda ersättningar.

Det har kommit fram alldeles klart att kemikalieinspektionen har en bestämd uppfattning i denna fråga och att den även har möjlighet att agera. Till yttermera visso har regeringen dels skärpt kraven för alla svenska anläggningar på det här området, dels tagit in ett förslag från naturvårdsverket om hur man skall kunna gå vidare med minskningen av kloranvändningen, dels också uppdragit åt kemikalieinspektionen och naturvårdsverket att komma med förslag på vilka ämnen som kan och bör förbjudas och avvecklas. Ett mycket stort antal av de ämnen som man arbetar med har klor som en substans.

Detta vill jag påstå visar att regeringen har gått mycket systematiskt till väga. Men regeringen kan inte göra det som myndigheterna med stöd av lagen har att göra för att komma till rätta med den här typen av problem.

Anf. 83 LENNART BRUNANDER (c):

Herr talman! Birgitta Dahl säger att regeringen har gjort allt det som den kan göra. Jag delar inte riktigt den uppfattningen. När rapporten begärdes från kemikalieinspektionen måste det ha varit i akt och mening att få ett underlag för att kunna fatta beslut. Nu säger Birgitta Dahl att man har gett naturvårdsverket i uppdrag att ta reda på vad som kan göras. Men det är inte genom att utarbeta den ena rapporten efter den andra som vi löser miljöproblemen, utan det är genom att i beslut nyttja de kunskaper som kommer fram i rapporterna. Det är sådana förslag från regeringen som jag efterfrågar. Såvitt jag vet har det egentligen inte hänt någonting med utgångspunkt i detta.

Sedan talar ministern återigen om att substitutionsprincipen har kommit in i lagen och att den även gäller produkter. Det är riktigt. Men det var, som jag sade i mitt första anförande, efter beställning från riksdagen som den kom till stånd.

Min fråga är varför regeringen tassar omkring de här frågorna och inte gör så mycket. Är man skrämde av skogsindustrin i det här fallet?

Anf. 84 Miljöminister BIRGITTA DAHL:

Herr talman! Beskrivningen är alldeles felaktig. Vi har nu fattat beslut om alla skogindustrins anläggningar utom en, och den sista kommer snart. Beslutet innebar en minskning av klorutsläppen med 60–70 %.

Det uppdrag som naturvårdsverket har fått är att redovisa hur nästa steg ned till ofarlig nivå skall tas. Hur det skall genomföras kommer vi att redovisa i nästa års miljöpolitiska proposition.

Det uppdrag som kemikalieinspektionen har fått är att redovisa förekomsten av klor och dioxiner i olika hygienprodukter framför allt och om de innebär några risker för hälsan. Den utredningen har kemikalieinspektionen redovisat och kan och bör själv ingripa med stöd av den lag vi har. Det fordrar inte särskilda regeringsbeslut.

Både kemikalieinspektionen och naturvårdsverket har fått i uppdrag att komma med en förteckning över de ämnen som bör avvecklas. Resultatet av detta kommer vi att redovisa för riksdagen.

Anf. 85 LENNART BRUNANDER (c):

Herr talman! Nu säger miljöministern att man har fått ner utsläppen med 60–70 %. Det är kanske riktigt. Men vi skall ha klart för oss att det bara är ungefär en tredjedel av den klor som kommer ut i naturen som kommer via dessa industriens avlopp. Ungefär en tredjedel kommer i produkterna och en tredjedel i det slam som deponeras. Detta gäller hela området. Det man nu har gjort något åt är i stort sett avloppen.

Sedan säger miljöministern att regeringen inte behöver göra någonting. Det är kemikalieinspektionen som inte har gjort tillräckligt mycket. Det är synd i så fall. Men regeringen har ansvar också för det kemikalieinspektionen gör. Därför är det regeringens och miljöministerns uppgift att driva på.

Rapporten hade också att ta upp vilka produkter som behöver vara så vita. Det skulle vara det bästa sättet att komma ifrån klor – att ha fler oblekta produkter. Det låg också i uppdraget. Där har såvitt jag vet inte gjorts något.

Anf. 86 Miljöminister BIRGITTA DAHL:

Herr talman! Kemikalieinspektionen kom fram till att det inte finns några skäl för att bleka den här typen av produkter. Både av det skälet och för att klorblekning i sig inte är lämplig ur miljösynpunkt bör den försvinna. Här kan man alltså ingripa med stöd av lagen.

Kemikalieinspektionen har som ett led i det arbetet uppmanat branschen att redovisa om det finns några områden där det är nödvändigt att använda klor. Man avvaktar svaret för att sedan kunna agera. Det är läget för dagen.

Sedan kan vi konstatera att, både tack vare de beslut som regeringen har fattat avseende industrins produktionsprocesser och den aktiva konsumentbojkott mot klorblekta varor som vi har haft, många av dessa varor dess bättre har försvunnit ur marknaden. Det är ett mycket positivt resultat – något att glädjas över, Lennart Brunander.

Anf. 87 LENNART BRUNANDER (c):

Herr talman! Det tycker jag också. Det är mycket skönt att vi har haft en konsumentopinion som har tvingat fram dessa förutsättningar. Det är den

opinionen som har varit aktiv. Jag skulle vilja påstå att regeringen inte har följt med i denna utveckling. Opinionen har snarare kört både regeringen och skogsindustrin framför sig för att söka få till stånd åtgärder.

Kemikalieinspektionen har sagt att det inte finns några skäl för att ha dessa blekta produkter. Min fråga är: Varför har vi det då?

Anf. 88 Miljöminister BIRGITTA DAHL:

Herr talman! Jag som själv har tillhört oppositionen i riksdagen känner igen hur man argumenterar, och det är naturligtvis ytterst legitimt. Men låt mig ändå skriva historien rätt beträffande ansträngningarna att få bort de klorblekta produkterna. Det var ett arbete som vi med stor beslutsamhet tog itu med både när det gällde att ompröva villkoren för alla svenska anläggningar och när det gällde att påverka opinionen. Vårt parti och därtill knutna organisationer har mycket aktivt verkat som opinionsbildare, precis som många andra i Sverige.

Dessutom tog vi tidigt upp överläggningar med storinköpare. Vi började med statsförvaltningen, kommunerna, de stora statliga verken och de stora folkrörelserna för att få dem att övergå till icke klorblekta produkter på alla användningsområden. Detta har spelat stor roll för att få fart på utvecklingen. Det är faktiskt sanningen. Man skall inte behöva göra sig mindre än man själv är på sådana här områden.

Anf. 89 LENNART BRUNANDER (c):

Herr talman! Jag förväntar mig, miljöministern, att det kommer att hända rätt mycket nu och att den handlingskraft som enligt miljöministerns redovisning fanns när man startade detta arbete också resulterar i åtgärder.

Överläggningen var härmed avslutad.

16 § Svar på fråga 1989/90:670 om föroreningen av Bottniska viken

Anf. 90 Miljöminister BIRGITTA DAHL:

Herr talman! Inger Schörling har frågat mig om regeringen kommer att ställa medel till förfogande för att genomföra det finsk-svenska forskningsprogrammet Bottniska Viken-året 1991.

Inom ramen för samarbetsavtalet mellan svenska och finska miljöförhållanden myndigheter svarar Kommittén för Bottniska Viken för koordinering av svenska och finska forskningsinsatser som rör Bottniska viken.

Kommittén beslutade i februari 1989 att ta initiativ till och leda utformningen av det forskningsprogram som kallas Bottniska Viken-året 1991. Programmet kommer att utföras av myndigheter och forskningsinstitutioner i Finland och Sverige.

Statens naturvårdsverk har först så sent som den 23 maj 1990 inkommit med en skrivelse beträffande forskningsprogrammet. Det har därför inte varit möjligt för regeringen att bereda ärendet så långt att jag kan ge besked.

Anf. 91 INGER SCHÖRLING (mp):

Herr talman! Jag ber att få tacka miljöministern för svaret. Men jag blir litet förskräckt faktiskt och nästan beklämd över att det var så innehållslöst, att det inte finns något besked att ge.

Detta är ett mycket angeläget projekt. Bottniska Viken-året 1991 är en koncentrerad insats för att ge en helhetsbild av havsmiljön. Vi vet att det är angeläget att få en sådan helhetsbild. Kunskaperna är fortfarande mycket bristfälliga och miljöstörningarna i Bottniska viken är mycket allvarliga.

Forskningsarbetet har planerats, som Birgitta Dahl säger, av Kommittén för Bottniska Viken, och Valfrid Paulsson är ordförande i den svenska delen av kommittén. Den här planeringen har skett i samråd mellan svenska och finska forskare. Forskningsarbetet skall ske under en treårsperiod.

Nu är det mycket angeläget att dessa forskningsprojekt kan startas. Finska forskare hör av sig till den svenska ledningsgruppen och undrar oroligt om det är någon idé att sätta i gång över huvud taget, eftersom man inte kan få något besked från svensk sida om att pengar kommer att ställas till förfogande för dessa forskningsprojekt och att svenskarna kan uppfylla sin del av den överenskommelse som man faktiskt har träffat.

I svaret säger Birgitta Dahl att brev i ärendet har kommit till regeringen så sent som den 23 maj. Jag har inte tagit del av det brevet, men jag har sett ett brev som naturvårdsverket och Valfrid Paulsson har skickat till kommunerna – ett slags tiggarbrev, vill jag kalla det. Man uttrycker där sin oro för att pengar inte skall komma fram och för att man inte skall kunna genomföra projektet.

Jag har också sett ett brev som gått till regeringen den 26 april från kommittén, där man äskar anslag av ungefär den storleksordning – 40 miljoner under en treårsperiod – som var avsedd från början.

Jag har vidare sett ett brev från forskaravdelningen på naturvårdsverket av den 18 maj, där det görs en mycket blygsam anslagsframställan.

Birgitta Dahl! Detta verkar vara en riktig soppa, kokad av naturvårdsverket, men det är miljöministerns och regeringens skyldighet att reda ut detta.

Anf. 92 Miljöminister BIRGITTA DAHL:

Herr talman! Det kan jag faktiskt hålla med om.

Om det brev som inkom till regeringen den 26 april kan jag meddela att det nästa arbetsdag återtog per telefon från naturvårdsverket. Detta skall läggas till bilden.

Låt mig dock klargöra vissa saker – det är inte riktigt så förskräckligt som man kan tro.

Statens naturvårdsverk förvaltar forskningsanslaget till miljöforskning på eget ansvar. Detta har kraftigt ökats under de senaste åren. Man har nu enligt forskningspropositionen till sitt förfogande 112 milj. kr. per år och skall själv göra nödvändiga prioriteringar. Sedan redovisas detta naturligtvis varje år i samband med budgetarbetet. Verket skall alltså göra prioriteringar inom ramen för de mycket frikostiga medel som man har till sitt förfogande.

Anslaget till den marina forskningen har ökat speciellt kraftigt under de senaste åren. Det har funnits goda skäl för detta. Det har inneburit att tre marina centra har inrättats, knutna till universiteten i Stockholm, Göteborg

och Umeå. Nu under den närmaste treårsperioden kommer den marina grundforskningen att byggas ut och ett ökat stöd att ges till storskaliga processer i de öppna havsområdena i Östersjön.

Forskningspropositionen innebär en permanent ökad satsning på ungefär 20 milj. kr. och medel för nya byggnader vid Askö och Kristineberg. Frågan om hur behovet av fartyg skall täckas håller på att utredas av kanslersämbetet i samråd med de berörda parterna. Regeringen kommer mycket snart att fatta beslut om det utredningsuppdraget.

Sedan finns det ytterligare anslag som särskilt har ställts till förfogande och som är av betydande omfattning.

Regeringen har alltså haft anledning att utgå från att man skall kunna finansiera detta inom ramen för de medel som har ställts till förfogande.

Anf. 93 INGER SCHÖRLING (mp):

Herr talman! Jag vet inte om jag kan hålla med om att naturvårdsverket har fått så ofantligt ökade resurser som miljöministern här påstår. Men det är mycket möjligt att man inte har gjort de prioriteringar som man skulle ha behövt göra för att kunna genomföra detta samarbetsprojekt inom ramen för Bottniska Viken-året.

Vad kommer då att hända? Pengarna finns uppenbarligen inte, och man har i naturvårdsverkets ledning tydligen också olika uppfattningar om hur mycket pengar man behöver. Til syvende og sidst är det ändå så att de som inom ledningsgruppen arbetar med den marina forskningen i Sverige är mycket oroliga för att detta projekt skall gå i putten, att man inte skall få de pengar man behöver.

Det är också mycket genant för de svenska forskarna att först ha fått klartecken för ett samarbete med finska kolleger och sedan inte kunna fullfölja det. I förlängningen, Birgitta Dahl, är det ytterst genant också för den svenska regeringen och för svenska folket. Min fråga är: När kommer det besked? När kommer regeringen att göra sin beredning? Kommer regeringen då att ställa medel till förfogande, så att forskningsprojektet kan genomföras?

Anf. 94 Miljöminister BIRGITTA DAHL:

Herr talman! Jag tror att Inger Schörling vet att det här är sista tillfället att besvara frågor. Jag har därför velat svara nu. Men både Inger Schörlings fråga och naturvårdsverkets skrivelse kom in sista arbetsdagen förra veckan, och det har inte varit möjligt att bringa tillräcklig klarhet i saken.

Jag vill dock upprepa att det för det här området icke förrän nu har anmälts – vare sig inför budgetarbetet eller inför forskningspropositionen – att behovet av resurser för projektet inte skulle kunna tillgodoses inom ramen för de medel som vi har anslagit för miljöforskning i allmänhet och marin forskning i synnerhet. Vi har inte förrän nu fått den signalen. Det hade funnits tillfälle att ge sådana signaler inför arbetet med t.ex. tilläggspropositionen, men så har inte skett.

Jag kan försäkra att jag kommer att gå till botten med detta ärende, men jag känner inte något dåligt samvete för de resurser som vi har ställt till den

marina forskningens förfogande; den har varit prioriterad i arbetet de senaste åren.

Prot. 1989/90:130
29 maj 1990

Anf. 95 INGER SCHÖRLING (mp):

Herr talman! Jag vet att miljöministrarnas arbetsbörda är ganska stor, och jag förstår att man inte kan hålla reda på alla myndigheter som man har att ansvara för. Men jag tycker att det verkar uppenbart att man på naturvårdsverket här riktigt har trasslat till det för sig och att det inte finns pengar att genomföra detta viktiga projekt. Det är helt enkelt nödvändigt att miljöministern tar sitt ansvar och ser till att de här pengarna kommer fram.

För ungefär två veckor sedan kom det på vårt bord här i riksdagen ett ärende som gällde att vi skulle ställa en garanti på 25 miljoner för en VM-tävling i Sverige inom hästsporten. Mot bakgrund av den prioriteringen måste, tycker jag, regeringen också kunna garantera att ett sådant här viktigt forskningsprojekt kommer till stånd och att vi från svenska sida inte, på grund av dålig handläggning eller vad det nu kan vara, äventyrar Bottniska Viken-året 1991. Jag tycker det är mycket allvarligt.

Överägningen var härmed avslutad.

17 § Svar på fråga 1989/90:610 om åtgärder för att hjälpa barn i Ukraina som drabbats av Tjernobylnkatastrofen

Anf. 96 Statsrådet LENA HJELM-WALLÉN:

Herr talman! Eva Goës har frågat justitieministern hur regeringen kan hjälpa de barn som drabbats av Tjernobylnkatastrofen och hur detta kan göras privat eller genom ideella organisationer på enklaste sätt och utan hinder av alltför stelbenta regler. Arbetet inom regeringen är så fördelat att det är jag som skall svara på frågan.

Hjälp- och rehabiliteringsbehoven efter den fruktansvärda olyckan i Tjernobyl är mycket omfattande. Ansvar för detta ligger i första hand på Sovjetunionen. Både internt inom Sovjetunionen och internationellt görs nu insatser för att hjälpa de drabbade.

Utöver myndigheternas hjälpprogram pågår andra insatser bl.a. via frivilligorganisationer. Representanter för Rödakorsföreningarnas förbund i Genève besökte i januari i år området och planerar för närvarande i samarbete med lokala rödakorsorganisationer ett program för stöd till drabbade familjer. Privata bidrag kan alltså med fördel kanaliseras via exempelvis Röda korset.

Anf. 97 EVA GOËS (mp):

Herr talman! Jag ber att få tacka för svaret.

Jag tycker att det är positivt att vi kan använda oss av Röda korset. Men efter att ha varit i Kiev och träffat Mödrarna till Tjernobyls barn har jag en annan inställning: Här behövs en massiv insats och en massiv hjälp.

Efter att ha varit i kontakt med Norge, där enligt vad jag vet Helsingforskommittén har tagit upp frågan om att ta över hundra barn till Oslo för att

Svar på frågor

de skall kunna rekreera sig, känner jag att vi också i Sverige skulle kunna göra en insats kanske såväl från statligt håll som från organisationer och på privat väg.

Själv har jag försökt sända över saker till Sovjet, men det har varit svårt – det finns tullbestämmelser, postbestämmelser osv. som har rest stora hinder. Det var därför jag ställde frågan till justitieministern.

Vad vi vill är naturligtvis att undvika byråkrati. När jag har varit i Kiev har jag fått direkta kontakter med läkare och med mödrar till Tjernobylys barn, som har bildat en förening som heter Mödrarna till Tjernobylys barn och som är officiell och offentlig under fackföreningen.

Sjelva har vi i Sverige startat en opolitisk förening som heter SOS Tjernobyl. Vi anser att alla de här breda insatserna behövs för att vi skall kunna hjälpa. Det gäller inte bara ukrainska barn utan alla som har drabbats efter olyckan i Tjernobyl.

I dag har jag haft kontakt med bl.a. Erikshjälpen, som jag vet att biståndsministern känner till. Kyrkan kan göra mycket på den här fronten.

Vad vi tycker är viktigt är att det inte finns hinder utan att det blir lätt att få kontakter och att undvika byråkrati. Om man går enbart via Röda korset blir insatsen för liten. Det behövs en omedelbar insats, eftersom det här är akut.

Av de kvinnor som jag har kontakt med har en kommit över och är här till på fredag. Hon heter Galina. Hon är i dag teaterchef. Hon har jobbat i kärnkraftverket. Hon har alltså på eget bevåg kommit över till Sverige. Hon säger att man behöver hjälp med utrustning och med att barnen får komma ifrån området.

Anf. 98 Statsrådet LENA HJELM-WALLÉN:

Herr talman! Det är alldeles uppenbart att hjälpbehovet är mycket stort. Då är det positivt att enskilda svenska organisationer vill göra insatser. Det behöver inte alls bara vara Röda korset, utan det kan även vara andra organisationer som Eva Goës nämnde. Jag tillmäter enskilda organisationer och det egna initiativet stort värde i detta sammanhang, och vi skall förlita oss till dessa.

Anf. 99 EVA GOËS (mp):

Herr talman! Jag vill fortsätta att berätta om denna Galina Protopopova, som själv varit med om en evakuering från Pripjat. Vi vet att det är 8 000 barn som hamnat i Kiev. Dessutom har 56 000 barn under skolåldern behov av att komma ifrån området. Vi vet att en del får komma till Krim, men det räcker inte. Hälsoministeriet anser att 85 000 i skolåldern borde få komma därifrån, liksom 1 000 kvinnor med sina barn och 3 000 havande kvinnor. Därutöver vill man evakuera Narodiche och Polesskoje och andra orter.

Vad jag hoppas är att vi ser detta i globalt perspektiv och att alla i världen får en chans att ställa upp, så att vi kan använda oss av många kanaler. Vad dessa människor behöver är så enkla saker som blodtester, vitaminer och ren barnmat. Jag undrar om vi i Sverige tänkt ge något sådant bistånd. Vi har bestämt oss för att vi skall hjälpa öst. Det här ligger på samma plan.

Överläggningen var härmed avslutad.

Anf. 100 Statsrådet LENA HJELM-WALLÉN:

Herr talman! Roy Ottosson har frågat mig om regeringen avser vidta åtgärder för att låta Sverige bidra till, stödja eller delta i projekten som går ut på att bygga stora dammar m.m. i Mekongfloden och dess biflöden.

Det svenska stödet till insatser relaterade till Mekongfloden utgår dels som en del av det bilaterala biståndssamarbetet med Laos, dels i form av stöd till Mekongkommittén.

Laos är ett av världens fattigaste och minst utvecklade länder. Landet saknar dock inte naturtillgångar och den viktigaste av dessa torde vara vattenkraften. Det kraftverksprojekt som Sverige stöder genom bistånd via SIDA ligger vid floden Xeset, ett av Sedonflodens biflöden. Det är ett mindre kraftverk (45 MW) som beräknas stå färdigt år 1991. Det skall bidra till elkraftsförsörjningen i de särskilt fattiga södra provinserna. En del av den elkraft som kommer att produceras avses bli exporterad för att Laos därigenom skall få konvertibel valuta.

Även små vattenkraftverk som Xesetprojektet kan ha ogynnsamma effekter på miljön. SIDA har därför låtit göra en studie för att utreda vilka dessa effekter kunde vara. Studien visade att såväl de fysiska som socio-ekonomiska effekterna kommer att bli begränsade. Skälet till detta är bl.a. att Xesetkraftverket är ett strömkraftverk. Detta innebär att någon stor damm inte byggs.

Några ytterligare vattenkraftverk i detta område som skall finansieras med biståndsmedel är för närvarande inte aktuella.

Beträffande stödet till Mekongkommittén är detta huvudsakligen inriktat på miljöinsatser. Inom vattenvårdsområdet ger Sverige bidrag till t.ex. laboratorier för vattenanalys. Vidare genomförs med svenska biståndsmedel fyra miljövårdsstudier som bl.a. skall bidra till att kartlägga erosions- och sedimentationsproblematiken i Mekongområdet. Även grundvattenundersökningar genomförs.

Sveriges bidrag till Mekongkommittén kommer också fortsättningsvis att vara miljöinriktade.

Anf. 101 ROY OTTOSSON (mp):

Herr talman! Jag ber att få tacka för svaret.

Sverige stöder den här Mekongkommittén. Om jag förstätt saken rätt betalar vi också lönen för en svensk sekreterare, som är vattenkraftsexpert och som är insyld i de här stora dammprojekten.

Mekongkommittén har alltså föreslagit en rad mycket stora projekt. Det rör sig sammantaget om ett hundratal dammprojekt, och många tusentals kvadratkilometer regnskog och jordbruksmark kommer att dränkas, om projekten genomförs. Dessutom kan hundratusentals människor tvingas att flytta.

I ett annat projekt, det s.k. Pa Mong-projektet, är det svenska förtaget Swedpower inblandat. Man avser att bygga en damm mellan Laos och Thailand uppströms Vientiane. Det projektet får en maximieffekt på 2 250 MW.

Det är något annat än de 45 MW i ett strömkraftverk som ministern nyss talat om.

Om det stora dammprojektet genomförs – planerna är ganska långt framskridna – skulle man till stor del slå ut kustfisket utanför Sydvietnam. Mekongdeltat, där man har en viktig risodling och lokalt fiske, skulle också till stora delar slås ut. Man skulle få erosionsproblem och uppsaltning av deltat. Till detta är också kopplat ett konstbevattningsprojekt i nordöstra Thailand, där marken är sådan att detta sannolikt skulle leda till en kraftig uppsaltning av marken, osv.

Detta är alltså ett mycket stort miljöförstörande projekt, där Sverige har flera fingrar med i spelet och där även svenska staten genom SIDA är inblandad. Ett annat sådant projekt är Nam Theun-projekt 2 i Laos. Precis som ministern säger finns det i Laos mycket vattenkraft som kan byggas ut, eftersom Laos är ett relativt oexploaterat land med många regnskogar och trånga dalgångar som kan dämmas upp.

Anf. 102 Statsrådet LENA HJELM-WALLÉN:

Herr talman! Mekongkommittén är ett FN-organ, och det är ett samarbetsorgan för länderna i den här regionen. Det är naturligt att det i ett sådant organ finns många planer på hur man skall kunna modernisera de här fattiga samhällena. Därmed är inte sagt att alla planer genomförs.

Vår huvudinriktning i samarbetet i Mekongkommittén är just att hjälpa till med miljövärdsstudier av olika slag. Det enda kraftverksprojekt som vi är direkt inblandade i är det som jag nämnde.

Anf. 103 ROY OTTOSSON (mp):

Herr talman! Som jag sade är vi engagerade direkt i själva kommittén, och vi har även ekonomiskt bidragit till en vattenkraftsexpert från Sverige. Svenska vattenkraftsföretag är insyltade i projekten i Laos och Thailand. Sverige tillsammans med Japan och Australien är de största exploatörerna här av både vattenkraft och skog.

Ministern säger i svaret att Laos har stora naturtillgångar i form av tänkbar vattenkraft. Man skall då ha klart för sig att detta är ett ganska bergigt land med låglandsregnskogar i dalarna, där man har den bästa odlingsbara jorden. Det är precis i sådana dalar man vill bygga ut vattenkraften. Denna kraft skall exploateras till Thailand, där det pågår en kraftig industrialisering i Bangkok och även i andra delar av landet. Därigenom blir Laos ett slags kraftproducentkoloni till Thailand. Det är ett Norrlandsproblem i kubik, om man nu skall jämföra med situationen i Sverige. Detta kan det väl inte vara meningen att Sverige skall ställa upp på.

Anf. 104 Statsrådet LENA HJELM-WALLÉN:

Herr talman! Vi har inte ställt upp på någon stor exploatering av det slag som Roy Ottosson här beskrivit. Vi har medverkat till de insatser jag redogjort för i svaret.

Sedan är det sant att svenska företag kan vara verksamma i olika sammanhang, men jag svarar alltså för biståndet. Allmänt vill jag dock säga att det inte kan vara möjligt att säga till ett land som Laos med stora vattenkraftstill-

gångar att man inte får utnyttja dessa för att få in konvertibel valuta. Det är detsamma som att säga att Laos inte skall få använda denna potential för sin utveckling. Det tycker jag verkligen är att sätta sig på väldigt höga hästar.

Däremot skall vi se till att här föra in miljöaspekterna och medverka till att tillgodogörandet av en del av landets stora vattenkraftstillgångar sker på ett ekologiskt så riktigt sätt som möjligt.

Anf. 105 ROY OTTOSSON (mp):

Herr talman! Vi skall naturligtvis inte sätta oss på höga hästar och säga till folket i Laos att man skall göra si eller så. Men faktum är att vi deltar i Mekongkommittén och både direkt och indirekt bidrar med personella och ekonomiska resurser till dessa projekt. Det sker också genom vår medverkan i Världsbanken, som också är insyltad i detta projekt. Projektet går ut på att kraftigt bygga ut Mekongfloden och dess tillflöden. Det innebär att man kommer att dränka några av de artrikaste skogarna i världen och utrota en lång rad växt- och djurarter. Jag har listor på detta, om ministern är intresserad.

Det är hyckleri att stå i Sverige och säga att vi vill slå vakt om regnskogarna och att vi skall vara miljövänliga och samtidigt gå ut i världen och stödja den här typen av projekt. Det gör vi faktiskt genom att delta i detta projekt och genom att dessutom bidra med just vattenkraftsexperter.

Jag ber ministern att titta närmare på detta projekt och ompröva Sveriges engagemang i projektet, så att vi kan dra oss ur det eller åtminstone bromsa det.

Överläggningen var härmed avslutad.

19 § Svar på fråga 1989/90:680 om stödet till Etiopien

Anf. 106 Statsrådet LENA HJELM-WALLÉN:

Herr talman! Karl-Göran Biörsmark har frågat mig om jag är beredd att medverka till att flyktingkommissariens arbete särskilt i Etiopien får ökat stöd, i första hand genom svenska enskilda organisationer.

Precis som Karl-Göran Biörsmark är jag djupt oroad över att Etiopien, som är ett av världens fattigaste länder, tvingats ta emot en av de större flyktingsskarorna i världen. Min oro gäller även flyktingar i övriga länder på Afrikas Horn. Den svenska regeringen försöker på olika sätt stödja insatser till förmån för dessa grupper. Medel har gått till svenska enskilda organisationer för arbete bland internationella flyktingar såväl i Sudan som i Etiopien. SIDA bereder för närvarande ytterligare ansökningar avseende stöd till flyktingar i Etiopien. Det kan således bli aktuellt med beslut om ytterligare medel relativt snart.

Från svensk sida är vi dessutom särskilt angelägna att se till att FN:s flyktingkommissarie får ökade resurser, inte minst därför att flyktingströmmarna i världen är fortsatt stora, särskilt på Afrikas Horn. Just i dagarna sammanträder flyktingkommissariens exekutivkommitté för att fastställa or-

Prot. 1989/90:130
29 maj 1990

Svar på frågor

ganisationens budget för år 1990. Sverige har på olika sätt aktivt deltagit i förberedelsearbetet.

Regeringen tillkännager i dag i Genève att Sverige går in med extra stöd till flyktingkommissarien om sammanlagt 80 milj. kr., varav 5 milj. kr. öronmärkts för insatser just för flyktingarna på Afrikas Horn. Detta sker samtidigt som statsministern i ett brev till sina kolleger i de länder som är respresenterade i flyktingkommissariens exekutivkommitté starkt understruktit organisationens viktiga roll och samtliga medlemsregeringars ansvar. Det är särskilt angeläget att grundorsakerna till u-ländernas flyktingströmmar angrips genom långsiktiga utvecklingsinsatser så att flyktingarna kan återvända till sina hemländer.

Anf. 107 KARL-GÖRAN BIÖRSMARK (fp):

Herr talman! Jag tackar bistandsministern för svaret, som på många punkter är glädjande. Detta gäller inte minst vad statsrådet säger om att regeringen i dag beviljar ytterligare 80 milj. kr., varav 5 miljoner skall gå till detta område.

UNHCR har ju inte tillräckligt med pengar och står inför en mycket besvärlig situation. Efter vad jag har förstått har flyktingkommissarie Thorvald Stoltenberg ebb i kassan; det fattas 1,2 miljarder kronor. Detta gör att situationen är mycket prekär. Om man har ebb i kassan kan man heller inte planera nya åtaganden som kan bli aktuella i detta område.

Vi i folketpartiet menar att ett sätt att snabbt nå ut är att ge pengar till enskilda organisationer, som redan i dag finns på plats. Om dessa organisationer får medel till sitt förfogande kan de omedelbart sätta spaden i jorden.

Jag förstår av bistandsministerns svar att åtgärder är på gång även när det gäller enskilda organisationer. Bistandsministern säger att medel har gått till svenska enskilda organisationer som bedriver arbete bland internationella flyktingar såväl i Sudan som i Etiopien. Jag har dock fått en uppgift från utredningstjänsten om att det under 1990 via enskilda organisationer inte har betalats ut några medel till detta område, dvs. till södra Sudan och Etiopien. Jag tycker att detta är litet oroväckande.

Vidare säger bistandsministern att det således kan bli aktuellt med beslut om ytterligare medel relativt snart. Jag skulle vilja höra litet närmare vad detta konkret innebär, dels vad "relativt snart" innebär, dels vilka medel vi kan förvänta oss att man slussar genom enskilda organisationer till detta område.

Anf. 108 Statsrådet LENA HJELM-WALLÉN:

Herr talman! Under budgetåret 1989/90 har förvisso medel betalats ut, exempelvis till Hoppets stjärna, Rädda barnen och inom ramen för operation Lifeline som innefattar bl.a. Röda kors-organisationerna, Pingstmissionens u-landshjälp och även Rädda barnen. Under detta budgetår har medel alltså betalats ut till dessa organisationer för arbete med flyktingar på Afrikas Horn.

Det finns ansökningar som nu ligger hos SIDA för beredning. Det är dessa ansökningar jag avser när jag säger att det kan bli fråga om ytterligare medel ganska snart.

Anf. 109 KARL-GÖRAN BIÖRSMARK (fp):

Herr talman! Det är väl så som biståndsministern säger, att man under budgetåret har ställt dessa medel till förfogande. Om jag har förstått saken rätt har inga medel betalats ut under kalenderåret 1990, och det fordras nu extra insatser.

Det finns tydligen nu ansökningar från enskilda organisationer, t.ex. Hoppets stjärna, som vill komma in i bilden och hjälpa till. Jag väddar då till biståndsministern om att hon ser positivt på detta, eftersom det otvivelaktigt är så att dessa organisationer, om de får pengar nu, snabbt kan komma till skott. Kanalerna finns där. Biståndsministern säger att detta kan vara aktuellt, och jag hoppas att det sker mycket snart. Kan jag få det litet mer preciserat än att det är "aktuellt"?

Anf. 110 Statsrådet LENA HJELM-WALLÉN:

Herr talman! Karl-Göran Björnsmark vet säkert att SIDA i sin process är mycket snabb, men vi måste ändå avvakta SIDA:s beredning av ärendet. Vi har också en särskilt beredningsprocess för pengar som betalas via katastrof-anslaget. Det finns ett stort intresse av att från svensk sida ge stöd till dessa mycket utsatta flyktinggrupper.

Anf. 111 KARL-GÖRAN BIÖRSMARK (fp):

Herr talman! Jag hoppas bara att svensk byråkrati inte får fördröja detta. Är det så att ansökningarna finns på bordet, hoppas jag att man fattar beslut snabbt.

Överläggningen var härmed avslutad.

20 § Svar på fråga 1989/90:647 om möjligheten att i vissa fall slippa att betala TV-licensavgift

Anf. 112 Utbildningsminister BENGT GÖRANSSON:

Herr talman! Sten Andersson i Malmö har frågat mig om innehavare av TV-apparater, vilka från början kunnat mottaga markbundna sändningar men som senare plomberats i syfte att enbart ta emot satellitsändningar, kan undgå att betala licensavgift.

Bakgrunden till frågan är, enligt Sten Andersson, att kulturutskottets behandling av motion Kr 207 av Charlotte Cederschiöld inte överensstämmer med det svar jag den 20 mars lämnade till Sten Andersson med anledning av en liknande fråga.

Mitt tidigare svar står inte i strid med vad utskottet föreslagit i sitt betänkande om radio och television och som riksdagen senare ställt sig bakom. Jag konstaterar nu, liksom vid den tidigare frågestunden, att man kan slippa att betala TV-avgift om TV-apparaten är så konstruerad att den inte kan användas för att ta emot markbundna sändningar, dvs. fungerar endast för individuell eller kollektiv mottagning från satelliter. Denna bestämmelse återfinns i lagen (1989:41) om TV-avgift.

Jag har däremot inte, som Sten Andersson påstår, sagt att detta skulle

Svar på frågor

gälla för apparater som plomberats i efterhand. Jag sade i stället att det gällde mottagare som var konstruerade på ett särskilt vis. Ordet "plombering" kan leda tankarna i riktning mot att apparaten förses med någon enkel anordning som lätt kan tas bort. För att säkerställa att en normal TV-apparat endast kan användas för satellitmottagning torde det i realiteten bli nödvändigt att, som utskottet anger, vidta betydligt mer omfattande ingrepp. Det kan exempelvis bli fråga om att ta bort apparatens kanalväljare. Sten Andersson har alltså misstolkat mig på denna punkt.

Anf. 113 STEN ANDERSSON i Malmö (m):

Herr talman! Herr statsråd! Jag tackar för svaret och ber om ursäkt för att statsrådet fick komma hit i dag bara för att besvara denna enda fråga.

Jag ställde frågan eftersom jag uppfattade svaret vid den frågedebatt vi hade sist som något oklart. I den motion av Charlotte Cederschiöld som statsrådet refererar till talas det om en TV-apparat som från början är konstruerad så att man kan ta emot markbundna sändningar. Sedan man på något vis plomberat den är detta emellertid inte möjligt. I det fallet skulle man slippa att betala TV-licensen.

Statsrådet säger att man kan ta bort en plombering ganska lätt. Låt mig då fråga följande. Om det visar sig att tekniken medger att man åstadkommer en plombering som man kan sätta in och som blir godkänd av myndigheterna, kan man då tänka sig att man slipper betala licens för de program i Kanal 1 och TV 2 som man i det läget inte ser?

Anf. 114 Utbildningsminister BENGT GÖRANSSON:

Herr talman! Det enklaste sättet att lösa det problem som Sten Andersson nu för andra gången tar upp är egentligen att man låter bli att skaffa sig en TV-apparat. Varför skall man skaffa sig en TV-apparat som man bygger om så att man inte kan se TV-program på den? Jag tycker att det är en något omständlig väg för att undgå de programmen. Det finns enklare metoder.

Anf. 115 STEN ANDERSSON i Malmö (m):

Herr talman! Tycke och smak är olika, men det finns faktiskt i dag fler program som man kan ta emot i en TV-apparat än de som kommer via Sveriges Radio. Det finns i dag ett otal kanaler, och det finns säkert många människor som tycker att de programmen är mycket bättre än det utbud som erbjuds av de svenska kanalerna.

Om det visar sig att man med lätthet kan plombera TV:n och att det inte går att ta bort plomberingen, dvs. att man inte kan ta emot Kanal 1 och TV 2, skall man i det läget ändå tvingas att betala licens för någonting som man varken vill eller kan se?

Anf. 116 Utbildningsminister BENGT GÖRANSSON:

Herr talman! Som jag tidigare redovisade är lagen på den här punkten alldeles entydig: det räcker inte med en enkel plombering. Skulle man däremot ta bort kanalväljaren kan man naturligtvis få en sådan apparat, och då kan man alltså slippa licensen. Det är riktigt.

Jag vill samtidigt påminna om att detta måste vara ett utomordentligt mar-

gincellt problem. Jag har väldigt svårt att tänka mig att landet skulle vara fullt av licensbetalare vars största bekymmer är hur de skall kunna slippa se de program som visas i TV-apparaterna. De allra flesta människor jag träffar är ständigt engagerade i hur de skall kunna få se fler TV-program.

Eftersom Sten Andersson, tillsammans med Anders Björck, är den som leder moderaternas mediepolitik, förstår jag att detta är den stora frågan för det moderata samlingspartiet.

Prot. 1989/90:130
29 maj 1990

Svar på frågor

Anf. 117 STEN ANDERSSON i Malmö (m):

Herr talman! Vad herr Björck har med det här att göra får statsrådet och jag diskutera vid ett annat tillfälle. Men faktum är att människor visst diskuterar TV-program, och framför allt är det de nya kanalerna som man diskuterar.

Det är faktiskt svårt att köpa en TV som bara tar emot satellitsändningar. Men om nu tekniken medger att man med en enkel plombering som är svår att ta bort och som är godkänd av myndigheterna inte kan se dessa program, varför skall man då tvingas betala för program som man varken vill eller kan se?

Anf. 118 Utbildningsminister BENGT GÖRANSSON:

Herr talman! Man behöver inte göra detta. Det är ju så i denna underbara värld med den TV- och radiobransch vi har som har ett stort sinne för marknadens förutsättningar. Jag är övertygad om att de stora skaror som vill bli befriade från att se svenska TV-program utgör – om de finns – en så stor marknad att TV-branschen kommer att förse dem med dessa underbara apparater utan att vi behöver lagstifta om det. Lita till marknadskrafterna, Sten Andersson!

Anf. 119 STEN ANDERSSON i Malmö (m):

Herr talman! Det gör jag förvisso också. Men varför kan man inte få lov att slippa betala för de program man inte vill eller kan se till dess de har kommit fram till den här underbara apparaten?

Överläggningen var härmed avslutad.

21 § Svar på fråga 1989/90:663 om räddnings- och evakueringsplaner för Stockholm vid en kärnkraftsolycka m.m.

Anf. 120 Försvarsminister ROINE CARLSSON:

Herr talman! Krister Skånberg har fråga mig vilka räddnings- och evakueringsplaner som finns utarbetade för det fall Stockholm hotas av radioaktiv strålning på grund av en olycka med kärnkraft eller kärnvapen.

Länsstyrelsen i Stockholms län har en plan för räddningstjänst vid utsläpp av radioaktiva ämnen. Skulle utrymning bli nödvändig kan denna ske med utgångspunkt i den befintliga civilförsvarsplanläggningen.

Anf. 121 KRISTER SKÅNBERG (mp):

Herr talman! Jag får tacka statsrådet för svaret. Det är kort, och jag är rädd för att det är allt vad statsrådet kan säga om detta.

Vi kom in på dessa frågor i en interpellationsdebatt förra veckan. Jag frågade då försvarsministern om utrymningsplaner för Stockholm. Jag fick inget svar. Nu har statsrådet haft möjlighet att sätta sig in i frågan, och resultatet har vi just hört.

Jag har också haft möjlighet att fördjupa mina kunskaper i ämnet. Jag har fått fram en räddningsplan för Stockholm. Den är på sju sidor med fyra bilagor, dvs. totalt tolv sidor. Jag har också här en plan för Uppsala län som är en beredskapsplan vid en kärnkraftsolycka. Den är något tjockare. Jag har inte räknat sidorna, men de är väsentligt fler.

Jag anser att det är otillfredsställande att vi har en så dålig planläggning i Stockholm. Jag har också fått information om att någon utrymnings- eller evakueringsplan inte finns fastställd. Det finns alltså ingen. Det är kanske därför som statsrådet inte kan säga så mycket om det. Det finns heller inte någon sambandsplan i denna räddningsplan för Stockholm. Det har jag fått reda på av byrådirektör Olle Hallin som är ansvarig för planen.

Det skall i december ske en övning i SSIs, strålskyddsinstitutets, regi. Länsstyrelsen i Stockholm överväger enligt ett protokoll att vara med på denna övning. Det skulle i så fall enligt byrådirektör Hallin vara första gången som man kommer att öva information, samband och mätning.

Det finns kärnkraftverk i vår närhet som det inte går så bra för. Ett sådant kärnkraftverk var Tjernobyl. Vi trodde det låg långt bort, men det gav bekymmer i Sverige. Nu senast har i dagarna ett kärnkraftverk i Lovisa i Finland råkat ut för ett haveri som lyckligtvis inte ledde till några radioaktiva bekymmer. Men en påträngande erfarenhet visar att olyckor kan inträffa.

Herr talman! I USA får man inte starta kärnkraftverk om det inte finns godkända evakueringsplaner. Det har bl.a. lett till att kärnkraftverket i Shoreham på Long Island inte har tagits i drift trots att det har varit färdigt. Det har varit laddat, men man har nu tagit bort laddningen. Kärnkraftverket i Seabrook i Massachusetts har heller inte fått starta. Är statsrådet beredd att verka för att de svenska kärnkraftverken inte får köras om det inte finns godkända räddnings- och evakueringsplaner?

Anf. 122 Försvarsminister ROINE CARLSSON:

Herr talman! Det var intressant att höra att Krister Skånberg har studerat antalet sidor i detta dokument. Det hade varit bättre om han hade läst dokumentets innehåll.

Jag vill sammanfattningsvis säga följande om läget i Stockholms län. Länsstyrelsen har upprättat sina planer i enlighet med statsmakternas intentioner och räddningsverkets allmänna råd. Räddningsverket har granskat planerna och nyligen genomfört tillsyn vid länsstyrelsen.

Räddningsverket och länsstyrelsen är överens om att beredskapen bör förbättras och hur detta skall ske. Därutöver har jag fått reda på, herr talman, att Krister Skånberg har tackat ja till en inbjudan från länsstyrelsen om att bli informerad om beredskapen på räddningstjänstområdet. Det besöket

skall äga rum den 18 juni i år. Kanske får Krister Skånberg vid detta besök alla de detaljsvar han vill ha.

Prot. 1989/90:130
29 maj 1990

Anf. 123 KRISTER SKÅNBERG (mp):

Herr talman! Jag har i varje fall blivit inbjuden till den här lunchen, och jag har lovat att återkomma med svar.

Jag anser att det är otillfredsställande att vi i Sverige har den ordningen att vi inte har färdiga planer. Jag har en mycket stor respekt för att det tar tid att få fram en plan. Jag tycker att man skall ha den planen färdig först och sedan skall man våga – om man är modig, eller dumdristig, skulle jag vilja säga – att starta kärnkraftverken. Men i varje fall skall man inte göra detta innan dessa planer är färdiga.

Jag har här i min hand ett protokoll från ett sammanträde mellan räddningsverket och länsstyrelsen. Där framgår det bl.a. att man är litet bekymrad över att sambandsmöjligheterna måste planeras, för de är ännu inte planerade. Det finns alltså fortfarande ingen sambandsplan i den här ganska kortfattade planen. Jag har faktiskt, herr statsråd, tittat också i innehållet. Men det är så tunt, vilket kanske framgår, att det är pinsamt att redogöra för det.

Överläggningen var härmed avslutad.

22 § Svar på fråga 1989/90:648 om alkoholransonering

Anf. 124 Statsrådet BENGT LINDQVIST:

Herr talman! Sten Andersson i Malmö har frågat mig om jag är beredd att säga nej till förslag från olika landsting om prov avseende ransonering för alkoholinköp.

Från olika håll har framlagts förslag på förändringar av den samlade alkoholpolitiken. Förslag har lagts fram av socialstyrelsen med anledning av olika regeringsuppdrag och i ett handlingsprogram för att sänka alkoholkonsumtionen med 25 % mellan åren 1980 och 2000. Riksdagen har också ställt sig bakom ett av socialutskottet framlagt betänkande om en aktiv alkoholpolitik där behov av ställningstaganden på det alkoholpolitiska området redovisas. Några landsting har uttalat krav på alkoholpolitiska åtgärder, i något fall har det gällt förslag om inköpsbegränsande åtgärder.

Jag anser att det finns starka hälsopolitiska skäl som talar för att vi måste vända den nuvarande trenden att alkoholkonsumtionen ökar. Därom råder en bred enighet. Huruvida åtgärderna skall bestå av skärpta restriktioner, ökad opinionsbildning och information eller andra förebyggande åtgärder har jag i dag inte tagit ställning till. De olika förslag på förändringar av den samlade alkoholpolitiken som föreligger bereds för närvarande av socialdepartementet.

Anf. 125 STEN ANDERSSON i Malmö (m):

Herr talman! Sedan en tid tillbaka har ett antal landsting begärt, och kommer att begära, via skrivelser till regeringen att det skall införas någon form av inköpsbegränsning.

För någon dag sedan blev jag av två skäl glad. En överväldigande del av svenska folket sade nej till ransonering eller införande av motbok. Jag blev lika glad när jag bevittnade att statsrådet sade att han var mycket tveksam till att införa ransonering eller motbok. Han ansåg att problemen i Sverige inte var av den arten att det var befogat att göra ett sådant ingrepp i de enskilda människornas liv och leverne.

Herr talman! När man nu läser detta svar i dag förfaller något ha hänt. Nu uppfattar jag svaret som att statsrådet trots allt kan tänka sig att vara beredd att även pröva ransonering eller motbok, dvs. den väg som en kvalificerad majoritet av svenska folket kraftigt har sagt nej till.

Gäller det som statsrådet sade i TV och tidningar för några dagar sedan, eller gäller det som statsrådet har skrivit i svaret på min fråga?

Anf. 126 Statsrådet BENGT LINDQVIST:

Herr talman! Jag kan upplysa Sten Andersson i Malmö om att båda uttalandena gäller.

För min egen del är det precis som Sten Andersson säger. Jag anser inte att situationen påkallar någon ransonering. Jag har ännu inte tagit emot någon framställning från ett landsting. När framställningar kommer skall jag givetvis noga studera de argument som landstingen framför. Därefter skall naturligtvis regeringen ta slutlig ställning till de eventuella framställningarna från landstingen. Det är detta som ligger bakom sättet att svara i dag.

Jag har förståelse för att landstingen engagerar sig i alkoholpolitiken. Det är lätt att förstå när man ser vilka skador som alkoholkonsumtionen faktiskt förorsakar. Alkoholen finns ju med i olika negativa företeelser som olyckor i samhället, våld och misshandel. Den orsakar också för tidig död hos många missbrukare. Det är mot den bakgrunden som man skall se landstingens framstötningar om drastiska åtgärder. När det gäller ransonering får vi återkomma till frågan efter att ha studerat de argument som landstingen för fram.

Anf. 127 STEN ANDERSSON i Malmö (m):

Herr talman! För några dagar sedan sade statsrådet nej. I dag säger han kanske, möjligtvis eller eventuellt. Att försöka sitta på två stolar kan ibland sluta med en katastrof. Man kan hamna mitt emellan stolarna, och det är inte den behagligaste av sitsar. Det är tråkigt att statsrådet inte kan följa den majoritet som tydligen finns i dag bland svenska folket och som säger ett klart och tydligt nej till varje form av ransonering och varje form av försök att införa motbok. De siffror som statsrådet kastar fram tål icke en närmare granskning.

Herr talman! Hur kan kulturell, industriell, social och ekonomisk verksamhet fungera i länder där varje person konsumerar vida mycket mer alkohol än vad enskilda gör i Sverige? Är det inte dags att släppa på en del av de bestämmelser som finns i dag, bestämmelser som trots allt inte har hindrat att vi har problem?

Överläggningen var härmed avslutad.

Anf. 128 Statsrådet BENGT LINDQVIST:

Herr talman! Gudrun Schyman har ställt följande fråga till mig: Kommer regeringen att ta några initiativ så att åtminstone människor som är tvångsintagna på LVM-hem inte riskerar att utsättas för förödmjukande och integritetskränkande behandling? Frågan har ställts mot bakgrund av vissa angivna förhållanden på LVM-hemmet Runnagården.

Runnagården är ett behandlingshem för vård enligt lagen (1988:870) om vård av missbrukare i vissa fall (LVM) och är avsett för missbrukare som behöver stå under särskilt noggrann tillsyn.

Vid Runnagården bedrivs enbart vård enligt den s.k. Minnesota-Hazellden-modellen. De som inte bedöms passa för behandlingsprogrammet erbjuds vård vid andra institutioner. Vården inleds regelmässigt med vistelse på mottagningsavdelningen, som är en sjukavdelning, normalt i en veckas tid.

Behandlingen vid Runnagården är föremål för utredning av JO, efter anmälan av klientorganisationer.

Jag vill självfallet inte föregripa JOs utredning och bedömning. Jag vill dock framhålla att vården i enlighet med vad som framgår av 1 § LVM skall bygga på respekt för den enskildes självbestämmanderätt och integritet och skall så långt det är möjligt utformas och genomföras i samverkan med den enskilde.

Anf. 129 GUDRUN SCHYMAN (v):

Herr talman! Jag skall be att få tacka statsrådet Lindqvist för svaret.

Det är riktigt att bakgrunden till att jag har ställt frågan är en JO-anmälan och den skarpa kritik som har kommit från klientorganisationerna om förhållandena på Runnagården. Det gäller delvis också andra hem som håller på att göras om för man skall att kunna introducera Minnesota-Hazellden-modellen. Den här metoden kan passa vissa. Det kan jag inse, och vi är säkert överens om att det kan gå bra för en del av de människor som har varit på behandlingshem där denna behandlingsmetod används. Men en del människor har också direkt farit illa av att utsättas för denna metod.

Det som i svaret kallas för "vissa angivna förhållanden" är ändå ganska anmärkningsvärt. Det handlar om att i princip bli avklädd för att sedan bli iklädd en pyjamas när man kommer till hemmet. Det handlar om att bli utsatt för tvångsisolering under en veckas eller ett par veckors tid – då man är totalt isolerad från verkligheten utanför, press, massmedia och liknande. Detta är i en situation när man är tvångsintagen. Människor har ingen möjlighet att välja om de vill utsättas för detta eller inte.

Hela behandlingsideologin bygger dessutom på en stark gudstro – om man får säga så. Det är inte alla som delar denna tro, men som på detta sätt tvingas att göra det eller åtminstone tvingas att låtsas att göra det. Många har upplevt detta som mycket kränkande och integritetsstörande.

Det är en sanning med modifikation när man säger att det finns andra vårdmöjligheter för dem som inte gillar detta. Som det ser ut i dag finns det

få platser. För många skulle det innebära att gå ut och ställa sig på gatan och vänta på en plats. Vi vet ju att många som i dag väntar på LVM-behandling går under under väntetiden. Det är på många olika sätt en tvångssituation som dessa människor utsätts för. Enligt min mening strider denna typ av behandling mot socialtjänstens intentioner. Jag tolkar slutet av svaret på min fråga som att vi är överens om detta.

Skall staten verkligen stödja sådant när det gäller tvångsvård?

Anf. 130 Statsrådet BENGT LINDQVIST:

Herr talman! Som jag tidigare sade vill jag inte gå in på det enskilda fallet förrän JO har prövat ärendet. JO studerar just de integritetsfrågor som finns i sammanhanget utifrån den praktiska tillämpningen av den här metoden som förekommer vid Runnagården. Det är både klokt och formellt riktigt att avvakta utredningen, innan vi ger oss in i en diskussion om resten.

Samtidigt vill jag gärna understryka att vi är helt överens om det generellt bekymmersamma i situationen, nämligen att det finns för få platser på LVM-hemmen. Det är kanske inte så alldeles enkelt att erbjuda alternativ till dem som inte passar för en viss behandlingsmetod.

Att få fram fler behandlingsplatser är en av huvudfrågorna. Som Gudrun Schyman säkert vet pågår det just nu diskussioner i denna fråga mellan socialstyrelsen och de båda kommunförbunden.

Anf. 131 GUDRUN SCHYMAN (v):

Herr talman! Jag förstår att vi är överens om saken. Frågan är då: Vad gör man under tiden? Vi vet hur lång tid det tar att få fram nya behandlingsplatser. Vilken typ av behandlingsideologi kommer man genom statsbidrag att uppmuntra vid de nya behandlingshemmen och behandlingsplatserna?

Såvitt jag förstår av socialstyrelsens yttrande – socialstyrelsen har yttrat sig med anledning av denna JO-anmälan – har socialstyrelsen "svält" hela Minnesotamodellen. Socialstyrelsen har väldigt okritiskt godtagit det som denna institution har presenterat, utan att man över huvud taget har haft någon kontakt med några kritiker. Man säger att det finns vetenskapliga bevis för att denna behandlingsmodell är lyckad, vilket inte stämmer med verkligheten. De seriösa undersökningar som finns om LVM-vårdens resultat är ju bedrövliga på det sättet att de visar att det på lång sikt har mycket liten betydelse vilken metod man använder.

Anf. 132 Statsrådet BENGT LINDQVIST:

Herr talman! Jag tror att det viktigaste nu är att få ett resultat av de överläggningar som pågår mellan socialstyrelsen och kommunförbunden. Jag hoppas att det skall ske fort och att vi därefter – när vi ser vad som behöver göras – är beredda att genomföra detta.

Det nya statsbidraget har lagts om för att stimulera till en ökad differentiering av vården, och framför allt för att få fram fler platser för dem som har omfattande behov. Jag hoppas att detta skall ge resultat, inte bara på lång sikt, utan även på ganska kort sikt.

Till sist vill jag säga att jag är bekymrad över att vi har så pass liten faktisk kunskap om de många olika behandlingsmetoder som finns inom detta om-

råde. Jag är ny som ansvarig minister för detta område, men det har slagit mig att vi handlar väldigt mycket utifrån tro och ganska litet utifrån faktisk kunskap. Jag vill gärna vara med och stimulera till en kunskapsuppbyggnad när det gäller detta område.

Prot. 1989/90:130
29 maj 1990

Svar på frågor

Anf. 133 GUDRUN SCHYMAN (v):

Herr talman! Det gläder mig. Jag delar denna uppfattning, att det är väldigt mycket tro och väldigt litet vetande. Det finns några forskningsrapporter som sträcker sig över lång tid och som visar att behandlingsformerna spelar en mycket liten roll. Det finns en viss självläkningsprocess och i övrigt vet man inte så mycket mer.

Jag hoppas att jag har lyckats sätta fingret på den här frågan och att det går snabbt att få fram nya behandlingshem. Jag hoppas också att man – så vitt möjligt – försöker styra genom statsbidragen och tänker på vilken behandlingsideologi man vill uppmuntra, så att man inte i fortsättningen i onödan utsätter människor, som redan är utsatta för tvångsingripanden, för att också gå igenom den här typen av tvångsprogrammering.

Överläggningen var härmed avslutad.

24 § Svar på fråga 1989/90:657 om etiska riktlinjer för marknadsföring av alkohol och tobak

Anf. 134 Socialminister INGELA THALÉN:

Herr talman! Barbro Westerholm har frågat mig om hur arbetet med att inom Världshälsoorganisationen få till stånd etiska riktlinjer för marknadsföring av alkohol och tobak har avancerat.

Med anledning av en fråga av Barbro Westerholm i samma ämne lämnade min företrädare Sven Hulterström den 17 oktober 1989 en redogörelse för de initiativ regeringen tagit inom WHO när det gäller problemen med marknadsföring av alkohol och tobak.

Utöver vad han då redovisade kan jag nämna att Sverige vid Världshälsöförsamlingen nu i maj var medförslagsställare till en resolution om tobak eller hälsa. Denna resolution, som antogs enhälligt, innebär bl.a. att länderna i sin tobakskontroll skall överväga att inkludera skärpta restriktioner och gemensamma åtgärder för att på sikt eliminera all direkt och indirekt annonsering, annan marknadsföring samt sponsring.

Vidare begärs i resolutionen att generaldirektören skall intensifiera WHO:s arbete med aktionsplanen mot tobak samt att han skall avsätta tillräckliga medel för att assistera länderna att genomföra samordnade kontrollprogram.

Vartannat år skall en rapport om utvecklingen i länderna lämnas till Världshälsöförsamlingen. I ett svenskt inlägg togs bl.a. upp utvecklingsländernas utsatta läge när tobakskonsumtionen går ned i de ekonomiskt starka industriländerna som producerar och exporterar tobaksprodukter.

Vid samma Världshälsöförsamling tog jag i mitt tal upp de stora problem som följer av den globalt sett stadigt ökande alkoholkonsumtionen. Jag mar-

kerade att WHO nu måste avsätta resurser och ge högre prioritet åt missbruksfrågor, i vad gäller både alkohol och narkotika. De nordiska länderna gjorde också gemensamt en kraftig markering med samma innebörd. Jag har senare erfarit att generaldirektören nu avser att inrätta ett nytt WHO-program för alkohol och narkotikafrågor.

Barbro Westerholm kan vara förvissad om att regeringen även i fortsättningen kommer att ta de initiativ som kan behövas i det internationella samarbetet för att föra dessa viktiga frågor framåt. Jag vill dock understryka att begränsning av marknadsföring är en bland flera åtgärder som måste ingå i de breda aktionsprogram som är nödvändiga för att minska konsumtionen av alkohol och tobak.

Anf. 135 BARBRO WESTERHOLM (fp):

Herr talman! Jag får tacka för svaret. Min fråga avsåg faktiskt bara tobak, men jag fick en redogörelse för alkohol på köpet. Orsaken till att jag vill aktualisera tobaken är de siffror som nu kommit fram. WHO räknar med att 800 miljoner, 25 %, av de barn och ungdomar som lever i världen i dag kommer att dö förtid till följd av tobak. En tredjedel av alla dödsfall i åldrarna 35–69 år i USA är relaterade till tobaksbruk. Samtidigt uttalar doktor Han, som är chef för ett av WHOs regionkontor i Asien, att för varje procent som ökningen minskar i i-världen, ökar tobaksbruket med 2 % i u-länderna. Skall industriländernas regeringar då stå som passiva åskådare när de internationella tobaksbolagen här och nu – det rör sig företrädesvis om amerikanska och brittiska bolag – genom förföriska marknadsföringsmetoder lägger under sig nya marknader? Här är kvinnorna en väldigt viktig grupp. Det räcker då inte att stå och hålla anföranden i WHO, utan man måste också göra saker.

Jag önskar att Sverige tog initiativ till ett internationellt möte, som man gjorde i fråga om bröstmjölksersättning och läkemedel. Man kan ta upp också andra frågor utöver marknadsföringen, sätta in marknadsföringen i sitt sammanhang och arbeta fram den aktionsplan som det sedan skall fattas ett konkret beslut om. Man skall inte bara skjuta frågan på framtiden. Det är alltför många människor som drabbas av för tidig ohälsa på grund av rökningen.

Jag skulle vilja höra mer om statsrådets planer och vilka initiativ som Sverige avser att ta.

Anf. 136 Socialminister INGELA THALÉN:

Herr talman! När det gäller internationella expertmöten kan jag, efter en tillbakablick över vad som har hänt under det gångna året, bara konstatera att man har haft flera internationella expertmöten, WHO-möten och andra internationella konferenser. Där har man beträffande tobaksfrågor kommit fram till rekommendationer om ett totalt reklamförbud. Med hänsyn till den mycket enstämmiga uppfattningen finns det en viss risk, om vi nu börjar diskutera etiska regler för reklam, marknadsföring, sponsring och annat, för att det ses som ett steg tillbaka i förhållande till vad dessa internationella experter enstämmigt har kommit fram till.

När det gäller vår egen inställning till tobaksfrågor kan jag hänvisa till att

tobaksutredningen har lagt fram sitt betänkande och att remisstiden går ut den 30 september. För regeringens och riksdagens del förutsätter jag att bestämda ställningstaganden i denna fråga måste avvaktas till dess. Men den internationella expertisen är mycket entydig i förhållande till reklamfrågan.

Prot. 1989/90:130
29 maj 1990

Svar på frågor

Anf. 137 BARBRO WESTERHOLM (fp):

Herr talman! Det vore utmärkt om man kunde få igenom ett reklamförbud världen över, så att den information som får lämnas enbart är ren produktinformation om tjärhalt. Jag vill påminna om att detta brådskar. De som börjar röka i dag kommer att drabbas en bit in på 2000-talet.

Jag hoppas att det inte finns rädslor inbyggda i det här. Tobaksindustrin tigger inte still, och den har namngivit person och företeelser som tydligen är förhatliga. På olika sätt höjer man hotets pekfinger mot dem. Jag tycker att det vore oerhört skrämmande och otäckt om det här arbetet skulle stoppas upp på grund av sådana initiativ från industrins sida.

Överläggningen var härmed avslutad.

25 § Svar på fråga 1989/90:661 om myndigheters dataregister

Anf. 138 Justitieminister LAILA FREIVALDS:

Herr talman! Sonja Rembo har med anledning av att ett bilföretag i ett brev erbjudit sina produkter till "aktiva funktionshindrade bilister" frågat mig vilka åtgärder jag avser att vidta för att myndigheters dataregister inte används på ett sätt som står i strid med skyddet av de registrerades personliga integritet. Enligt Sonja Rembo har adresserna hämtats ur bilregistret.

Jag känner inte närmare till det fall som Sonja Rembo åsyftar och skall inte kommentera det. Allmänt vill jag dock säga följande. Frågan om myndigheters försäljning av personuppgifter har under senare år varit föremål för diskussioner. Regeringen gav därför data- och offentlighetskommittén (DOK) i uppdrag att utreda vad som bör gälla i framtiden om myndigheters rätt att sälja uppgifter ur sina ADB-register. DOKs förslag till åtgärder har redovisats i ett betänkande som överlämnats till regeringen.

Förslaget har remissbehandlats och är nu tillsammans med DOKs övriga förslag föremål för överväganden i regeringskansliet. Inriktningen på arbetet är att regeringen omedelbart efter sommaren skall kunna överlämna en proposition till riksdagen. I denna kommer bl.a. frågan om myndigheters försäljning av personuppgifter att behandlas.

Anf. 139 SONJA REMBO (m):

Herr talman! Jag tackar statsrådet för svaret.

Anledningen till min fråga är ett reklambrev från en bilfirma ställt till aktiva funktionshindrade bilister. Bilfirman erbjuder handikappanpassade bilar i samarbete med en underleverantör som tillhandahåller den tekniska utrustningen. Det är ett bra exempel på hur det kan gå till. Adresserna har av underleverantören köpts från trafiksäkerhetsverket. De har lagts upp på

Svar på frågor

magnetband, därefter dragits upp och vidarebefordrats till bilföretaget som skickat ut reklamerbjudandet utan angivande av källan.

Detta förfarande strider i flera avseenden mot såväl datalagen som sekretesslagen. Det strider även mot oskrivna etiska regler. Det har uppenbarligen inte ringt några larmklockor hos någon av alla de personer som måste ha varit inblandade.

Vi har i Sverige ett stort antal väl utbyggda dataregister över befolkningen. De baseras alla på ett omfattande utnyttjande av personnummer. Man kan ha många synpunkter på detta, men jag skall begränsa mig till en. Jag tycker att mitt exempel visar hur viktigt det är att alla dessa dataregister inte används till något annat syfte än de är avsedda för, nämligen för resp. myndighets myndighetsutövning. DOK föreslår att försäljning fortfarande skall tillåtas av flera stora dataregister, bl.a. bilregistret. Mitt exempel visar hur integritetskränkande en liten detalj kan bli i ett stort register, som normalt inte uppfattas som särskilt känsligt ur integritetssynpunkt. Jag vill fråga om justitieministern är beredd att föreslå riksdagen ett stopp för försäljning av uppgifter ur myndigheters personregister.

Anf. 140 Justitieminister LAILA FREIVALDS:

Herr talman! Som jag sade i mitt svar kommer regeringen omedelbart efter sommaren att överlämna en proposition till riksdagen. Detta sker med anledning av det arbete som DOK har genomfört. I det förslaget skall vi komma till rätta med de problem som finns i samband med försäljning av sådana här register. Jag räknar med att vi på det viset skall kunna förhindra att integritetskränkningar av detta slag uppkommer. I varje fall skall de inte ha något stöd i den reglering som finns.

Anf. 141 SONJA REMBO (m):

Herr talman! Jag uppfattar justitieministerns svar som positivt, att man nu avser att titta på detta på allvar. Vi är olika känsliga för intrång i den personliga sfären. Jag fick själv ett sådant här brev, och jag kan lova justitieministern att jag kände mig avklädd in på bara kroppen och upphängd till allmänt beskådande.

Firmor eller andra anser sig vara ute i vällovligt syfte i sådana här sammanhang. Uppgifter om handikappade bilister har använts en gång tidigare. Den gången ville turistrådet informera om handikappanpassade turistanläggningar. Det är också vällovligt, men tveksamt ur integritetssynpunkt. Det finns andra kanaler för marknadsföring. Man kan t.ex. annonsera i handikapporganisationernas tidskrifter, så får de ett handtag på köpet.

Jag tror också att man skall ha måttliga förväntningar på hur medborgarna kan ta till sig och reagera på den komplicerade lagstiftning som finns. Jag hoppas att det arbete som nu pågår i departementet resulterar i att sådana här register i fortsättningen inte kommer att få säljas.

Anf. 142 Justitieminister LAILA FREIVALDS:

Herr talman! Jag skall till det jag har sagt tidigare foga en uppgift som kan vara av särskilt intresse för Sonja Rembo. Trafiksäkerhetsverket är nämligen numera mycket restriktivt vid sin bedömning av om man skall sälja denna

typ av uppgifter. Trafiksäkerhetsverket avlog förra sommaren en begäran om adresser till ungefär 18 000 handikappade personer som var befriade från fordonsskatt. Beslutet överklagades till regeringen, som i ett beslut i oktober förra året inte fann skäl att frångå trafiksäkerhetsverkets bedömning. I det fallet lämnades således inga uppgifter ut från bilregistret.

Prot. 1989/90:130
29 maj 1990

Svar på frågor

Anf. 143 SONJA REMBO (m):

Herr talman! I det fallet visade både trafiksäkerhetsverket och regeringen gott omdöme. Det är att beklaga att de två fall som jag har redogjort för har slunkit igenom nätet, men inte desto mindre har det hänt. Dessa två fall har jag fått reda på. Det kan finnas många andra fall som man över huvud taget aldrig får reda på. Jag tror därför att man till syvende og sist måste utforma lagstiftningen på ett sådant sätt att sådana här misstag inte blir möjliga.

Överläggningen var härmed avslutad.

26 § Svar på fråga 1989/90:672 om ekonomisk gottgörelse till Halvar Alvgard

Anf. 144 Justitieminister LAILA FREIVALDS:

Herr talman! Knut Wachtmeister har frågat mig om regeringen avser att föreslå ekonomisk gottgörelse åt bilhandlaren Halvar Alvgard, sedan högsta domstolen beslutat att inte bevilja prövningstillstånd i ett mål där Alvgard begärt skadestånd av staten.

Alvgards skadeståndsanspråk har prövats av både tingsrätten och hovrätten. Båda domstolarna har enhälligt kommit till slutsatsen att staten inte är ansvarig för Alvgards ekonomiska skador.

Genom domstolarnas avgöranden har det alltså klarlagts att Alvgard inte är berättigad till skadestånd av staten. Någon anledning för regeringen att i detta läge vidta någon åtgärd för att Alvgard skall få ersättning av staten föreligger enligt min mening inte.

Anf. 145 KNUT WACHTMEISTER (m):

Herr talman! Jag tackar justitieministern för svaret.

Halvar Alvgard är ett av de namn som förknippas med rättsövergrepp mot den enskilde i 80-talets Sverige. Bilhandlare Halvar Alvgard anklagades 1981 för grova skattebrott, anhölls och blev utsatt för husrannsakan med beslagtagen bokföring som följd. Länsåklagaren höll samma kväll presskonferens där Alvgard utpekades som länets störste skattebrottsling. Det beslutades också om betalningssäkring med stora belopp samt skingringsförbud.

Ett och ett halvt år senare lades förundersökningen ner, ingen brottsmisstanke fanns, allt var ett misstag och Alvgard fick en allmosa på 5 000 kr. för frihetsberövandet. Alvgards ekonomi var då slagen i spillror och hans anseende förlorat. Helt förståeligt stämde han staten och krävde 2,7 milj. kr. i skadestånd. Som statsrådet nämnde förlorade han i tingsrätten och hovrätten och har nu nyligen nekats prövning i högsta domstolen – allt självfallet med hänvisning till den då rådande lagstiftningen.

Svar på frågor

Fallet Alvgard har emellertid bidragit till att den enskildes ställning mot staten nu har förbättrats. Betalningssäkringslagen har mildrats, tjänstefel har återinförts och Laila Freivalds har själv i en proposition med ikraftträdande den 1 januari i år skärpt det allmännas ansvar enligt skadeståndslagen, låt vara i begränsad omfattning. Efter en annan proposition 1989 ökar dessutom den enskildes rätt till ersättning för kostnader i skattemål.

Jag vet inte hur ärendet skulle ha handlagts av myndigheterna och hur domstolarna skulle ha dömt om de här redovisade bestämmelserna då varit i kraft, men skeendet hade knappast varit detsamma.

Utan all tvekan har i alla händelser en människas liv oförvållat slagits i spillror, och då borde det vara ett oavvisligt krav att staten som vållat skadan tar sitt ansvar och gottgör den drabbade. Om inte staten är skyldig, som statsrådet säger, vem är det då? Jag beklagar statsrådets negativa inställning och frågar om statsrådet anser att Halvar Alvgard i alla avseenden har behandlats korrekt.

Anf. 146 Justitieminister LAILA FREIVALDS:

Herr talman! Rättsreglerna om det allmänna skadeståndsansvaret har ändrats under senare tid; det är helt riktigt. Just de regler som har tillämpats av domstolarna i Halvar Alvgards fall gäller emellertid alltjämt med ett undantag. Undantaget får betydelse bara för en mindre del av Halvar Alvgards skadeståndstalan, nämligen den del som rör en betalningssäkring. Undantaget gäller att man numera kan få skadestånd på grund av ett felaktigt beslut även om man har låtit bli att överklaga.

Domstolarna har i Halvar Alvgards fall inte haft anledning att uttala sig om huruvida han skulle ha varit berättigad till skadestånd för den nyss nämnda betalningssäkringen, om den nya regeln gällt i hans fall. Till bilden hör vidare att just regeln om felaktig betalningssäkring har ändrats.

Beträffande alla övriga punkter i Halvar Alvgards skadeståndstalan är rättsreglerna desamma i dag som de regler som tillämpades av domstolen. Givetvis kan det i framtiden bli fråga om andra bedömningar av domstolen i fall av detta slag. En utredning är tillsatt med direktiv att se över det allmänna skadeståndsansvaret. Det är en förutsättningslös och allsidig analys som skall göras i frågan om i vilken utsträckning det allmänna bör svara för skador som uppkommit för enskilda i samband med myndighetsutövning.

Anf. 147 KNUT WACHTMEISTER (m):

Herr talman! Frågan om betalningssäkring var inte en bagatell i detta fall, eftersom det betalningssäkrade beloppet uppgick till mellan 600 000 och 700 000 kr. Jag fick inget tillfredsställande svar på min fråga om statens eventuella ansvar. Statsrådet sade att staten inte är ansvarig för Halvar Alvgards ekonomiska skador. Menar verkligen statsrådet att Halvar Alvgard själv är orsaken till dem?

Jag fick inte heller något svar på min fråga om statsrådet anser att Halvar Alvgard i alla avseenden har behandlats korrekt.

Den tillsatta utredningen visar att riksdagen inte anser att de regler som trädde i kraft vid årsskiftet är tillräckliga. Det var ju riksdagen som beställde den här utredningen. Det är glädjande att den har kommit i gång med sitt

arbete och haft ett första sammanträde. Men det tar minst två och ett halvt år innan den blir färdig. Under tiden kan det tyvärr bli många fler fall av detta slag.

Jag vore alltså tacksam om jag fick svar på de två frågor som jag ställde.

Anf. 148 Justitieminister LAILA FREIVALDS:

Herr talman! Jag har givetvis inte haft anledning att överväga förhållandena i det här enskilda ärendet. Ärendet har handlagts av justitiekanslern och de allmänna domstolarna. Det är hos dem den här typen av frågor prövas.

Anf. 149 KNUT WACHTMEISTER (m):

Herr talman! Jag är medveten om det. Men som högsta vårdare av rättsväsendet i Sverige borde statsrådet också intressera sig för de människor som har kommit i kläm under både den gamla och den nya lagstiftningen. Regeringen har faktiskt möjligheter att gottgöra Halvar Alvgard antingen direkt eller via en proposition till riksdagen. Jag beklagar att statsrådet inte kan tänka sig att gottgöra en person som har blivit så orättvist behandlad av myndigheterna.

Överläggningen var härmed avslutad.

27 § Svar på fråga 1989/90:673 om de mindre tingsrätternas framtid

Anf. 150 Justitieminister LAILA FREIVALDS:

Herr talman! Iris Mårtensson har, mot bakgrund av att regeringen föreslagit att den summariska processen skall föras över från tingsrätterna till kronofogdemyndigheterna, frågat mig vilka åtgärder jag avser att vidta för att undvika nedläggning av de mindre tingsrätterna.

Först vill jag säga att regeringen inte står i begrepp att vidta några åtgärder i det syfte som Iris Mårtensson tar upp, helt enkelt därför att inga domstolsnedläggningar är aktuella. Den föreslagna reformen av den summariska processen kommer inte att leda till några tingsrättsindragningar. Det är en utgångspunkt att vi även fortsättningsvis skall ha en stark lokal förankring inom vårt domstolsväsende. Framför allt gäller det naturligtvis tingsrätterna.

Jag vill också framhålla att domstolsutredningens direktiv är ett uttryck för just detta synsätt. Enligt sina direktiv skall utredningen eftersträva sådana organisatoriska lösningar som bevarar goda förutsättningar för en lokal förankring av rättsskipningen och ett vitalt lekmannainflytande.

Det har länge funnits ett stort behov av att reformera förfarandet med betalningsföreläggande och lagsökning, dvs. den summariska processen. I propositionen om den nya summariska processen föreslås ett system som blir enklare och mera effektivt än det vi har nu, både för parterna och för myndigheterna. Den summariska processen är främst avsedd för mål där det inte råder någon egentlig tvist mellan parterna. Det är viktigt från flera synpunkter att man i sådana mål snabbt, enkelt och billigt kan komma fram till verkställighet av kravet. Därför är det naturligtvis värdefullt att parterna i nor-

malfallet bara behöver ha att göra med en enda myndighet, nämligen kronofogdemyndigheten. Om svaren vill göra invändningar mot kravet kan han helt enkelt bestrida kravet, och sedan får tvisten avgöras vid domstol.

· Att föra bort den summariska processen från domstolarna ligger i linje med det pågående arbetet att renodla domstolarnas uppgifter. Det är också ett bra exempel på effektivisering av den offentliga sektorn. I ren besparing kommer reformen att ge minst 10 milj. kr. om året.

· Den personal vid domstolarna som i dag arbetar med den summariska processen kommer att få nya arbetsuppgifter, i allmänhet inom den egna domstolen. I de mindre domstolarna är det för övrigt ofta så att många av dem som sysslar med den summariska processen inte gör det på heltid utan också har andra uppgifter i domstolen. Man kan också räkna med att kronofogdemyndigheterna gärna vill rekrytera många av de kunniga domstolsanställda som har erfarenhet av dessa ärenden.

Avslutningsvis vill jag upprepa: Den föreslagna reformen kommer inte att leda till några tingsrättsindragningar.

Anf. 151 IRIS MÅRTENSSON (s):

Herr talman! Jag ber först att få tacka justitieministern på svaret på min fråga.

Jag har ställt frågan med anledning av den oro som har uppstått vid särskilt de mindre tingsrätterna. Man befärar att det blir betydande personalminskningar om den summariska processen överförs från tingsrätterna till kronofogdemyndigheten. Det kan i förlängningen utmynna i nedläggningar av de små tingsrätterna ute på landsbygden.

Ett annat argument är att man tappar den lokala förankringen vid en nedläggning. Ytterligare ett argument som används är att man, om man tar en bit i taget, underminerar de små tingsrätterna så att de så småningom inte har samma status som i dag. Därmed hotas de av nedläggning och sammanförs kanske med de större enheterna.

Jag är glad över att jag ställde denna fråga med tanke på det svar som jag har fått. Justitieministern understryker att den föreslagna reformen inte skall leda till några indragningar av tingsrätter. En utgångspunkt är att vi skall ha en lokal förankring inom vårt domstolsväsende, säger justitieministern, och framför allt skall det gälla tingsrätterna. Jag förstår inte varför detta inte har kommit fram tidigare. De synpunkter som justitieministern nu framför har jag inte vid något tillfälle kunnat ta del av i massmedia.

Det gläder mig också att i svaret kunna läsa om de nya arbetsuppgifter som personalen vid domstolarna kan få. Jag känner inte till hur det fungerar på tingsrätterna och undrar därför vilka arbetsuppgifter det kan röra sig om.

Jag vill slutligen ställa en fråga som jag själv har fått: Varför kunde inte domstolsutredningen handlägga också detta ärende?

Anf. 152 Justitieminister LAILA FREIVALDS:

Herr talman! Frågan om den summariska processen är gammal. Den började diskuteras redan på 1960-talet och är väl utredd. Därför fanns det ingen anledning att överlåta även den frågan på domstolsutredningen. Vi har ett underlag som visar att den förändring som vi föreslagit innebär att det blir

en klar förbättring för både parterna och samhället i dess helhet. Servicegraden till allmänheten höjs på många olika sätt. Vidare betyder det att de tingsrätter som i dag har svårt att bedriva sin verksamhet på ett acceptabelt sätt och har väntetider på mer än ett halvår i handläggningen av ärenden får sina problem lösta. Dessutom blir det ett mycket enklare och snabbare förfaringssätt för de parter som är inblandade i den här typen av ärenden genom att de bara behöver vända sig till en enda myndighet. Mot denna bakgrund är det oförsvarbart att tänka sig att även denna välutredda och angelägna fråga skulle överlämnas till domstolsutredningen.

Men domstolsutredningen har alltså vidare uppgifter. Jag vill understryka att domstolsutredningen även har till uppgift att utreda vilka nya uppgifter som kan läggas på tingsrätterna. Jag vill inte här närmare gå in på vilken form av uppgifter det kan vara. Men det finns alltså en möjlighet att man överväger att till tingsrätterna flytta över en del av de uppgifter som andra domstolar i dag har ansvar för.

Anf. 153 IRIS MÅRTENSSON (s):

Fru talman! Jag tackar för dessa kompletterande uppgifter.

Jag har ytterligare en fråga till justitieministern. Nu skall denna uppgift läggas på kronofogdemyndigheten, som i många fall kan finnas tiotals mil bort. Ute i länen finns det ju kronokontor. Varför kan allmänheten inte få lämna sina ansökningar till dessa och få den service som man behöver? Då skulle även sysselsättningstillfällena på berörda orter kunna säkerställas.

Anf. 154 Justitieminister LAILA FREIVALDS:

Herr talman! Det är länsmyndigheten som har till uppgift att bestämma på vilken ort och på vilket sätt dessa uppgifter skall fullgöras. Vi har vid dessa överväganden förutsatt att denna uppgift delegeras så långt ner som det över huvud taget är möjligt. På de orter där det finns kronofogdekontor kan det vara naturligt att använda dessa kontor, eftersom det är närmare dit än till en centralort för de parter som finns på orten.

Jag skulle tro att en avgörande fråga för kronofogdemyndigheten kommer att vara i vilken utsträckning man har datastöd utvecklat så att det är möjligt att bedriva denna verksamhet på ett fullgott sätt även på lokalkontoren. Jag har uppfattningen, vilken har bibringats mig efter kontakter med kronofogdemyndigheten, att kronofogdemyndigheten ser mycket positivt på att lägga ut detta arbete på lokalkontoren.

Anf. 155 IRIS MÅRTENSSON (s):

Herr talman! Jag skulle vilja lämna en upplysning i detta sammanhang. Jag vet att nämndemannaföreningen i Ljusdal har föreslagit att domstolsutredningen särskilt skulle studera Ljusdals tingsrätt för att få se att de små tingsrätterna fungerar bra och är viktiga för landsbygden. Det vore därför mycket trevligt för Ljusdal om justitieministern har möjlighet att göra ett besök där vid tillfälle. På ort och ställe kan ju många problem lösas.

Överläggningen var härmed avslutad.

Svar på frågor

Anf. 156 Statsrådet MAJ-LIS LÖÖW:

Herr talman! Berith Eriksson har frågat mig om en asylsökande måste ha intyg från sitt lands regering om att han är förföljd för att få asyl i Sverige.

I sin fråga redovisar Berith Eriksson att regeringen i år har behandlat 246 asylärenden som avsett kurder från Turkiet samt att sökanden i 5 fall har fått – som Berith Eriksson uttrycker det – rätt och i 21 fall delvis rätt. Enligt Berith Eriksson meddelades i 2 fall flyktingstatus. Dessa förhållanden inger enligt Berith Eriksson betänkligheter mot det regelsystem som tillämpas av invandrarverket och som bekräftas av regeringsbesluten.

Den tillspetsade frågan, om vi kräver intyg från ett lands regering om förföljelse, tror jag inte är allvarligt menad. Vad Berith Eriksson undrar över är nog det förhållandet att många – för att inte säga flertalet – asylsökande som överklagat invandrarverkets beslut även av regeringen bedöms sakna skäl att få stanna här. Detta gäller inte enbart asylsökande kurder från Turkiet.

Regeringen prövar endast de beslut som överklagats och således inte de ärenden där asylsökanden fått asyl. Invandrarverket gör en mycket noggrann prövning. Det vore anmärkningsvärt om regeringen vid sin prövning i ett stort antal fall gjorde en annan bedömning.

Varje asylsökandes skäl prövas mycket noggrant, och det görs en bedömning av asylsökandens egna uppgifter ställda mot den gedigna kunskap om förhållandena i hemlandet som finns både hos invandrarverket och i arbetsmarknadsdepartementet. Den som verkligen är flykting vägras inte asyl i Sverige.

Anf. 157 BERITH ERIKSSON (v):

Herr talman! Jag tackar invandrarministern för svaret. Min fråga var provokativ, men det beror på den vanmakt jag känner efter att ha satt mig in i alla dessa asylärenden och den situation som råder för kurder i Turkiet i dag. Sedan jag har gått igenom en mängd asylansökningar från kurder och även avslagsmotiveringar från invandrarverket och regeringen ställer jag frågan: Vad krävs enligt konventionen för att asylsökande skall ges detta tillstånd? Många av dessa asylsökande är, såvitt jag förstår, konventionsflyktingar. Och om de inte är det vill jag ha tydliga besked här och nu av invandrarministern om hur bedömningar av asylansökningar görs i förhållande till konventionen. Hur tolkar invandrarministern konventionstexten?

Från Amnestys kontor i England fick jag under enbart april och maj månader fram till i dag vädjan om "urgent action" för 67 fängslade personer; 90 % av dem är kurder, och av dessa är många barn. En reporter som varit i Turkiet i förra veckan skall i morgon göra en redovisning för oss i kommittén för kurdernas mänskliga rättigheter. Denna reporter har bl.a. intervjuat barn som varit fängslade. Vilken uppfattning har invandrarministern om situationen för kurderna i Turkiet? Kan invandrarministern, med sin gedigna kunskap, svara mig vad som händer en kurd som försökt att bilda en förening för att tillvarata kurdernas kultur eller som är medlem i en sådan förening? Och då gäller det inte PKK.

Anf. 158 Statsrådet MAJ-LIS LÖÖW:

Prot. 1989/90:130

29 maj 1990

Herr talman! Jag erinrar mig att jag vid åtskilliga tillfällen vid frågestunder och i interpellationsdebatter även med Berith Eriksson har diskuterat frågor kring kurdernas situation i Turkiet och sådana frågor som handlar om skälen för kurder att få asyl i Sverige. Därför uppehöll jag mig i svaret den här gången vid den variant av frågan som Berith Eriksson nu hade, nämligen att så många överklagade asylärenden avslås. Jag kan egentligen bara upprepa, att om invandrarverket har bedömt dessa ärenden och avslagit dem och om de därefter har överklagats till regeringen, vore det faktiskt anmärkningsvärt om regeringen skulle ha en annan uppfattning än invandrarverket i ett stort antal ärenden. Om så skedde skulle invandrarverket i fortsättningen följa regeringens bedömningar, eftersom regeringens beslut i så fall är prejudice-rande och skall följas av invandrarverket.

Svar på frågor

Anf. 159 BERITH ERIKSSON (v):

Herr talman! Jag förutsätter att bedömningen görs i relation till de lagar som finns i de länder som dessa människor har flytt från och till de skäl för asyl som flyktingarna anger. Enligt de gamla turkiska lagarna är det förbjudet att göra ett offentligt meddelande på det förbjudna språket. Ordet kurdiska får inte ens nämnas. Det gäller om detta görs muntligt, skriftligt eller genom ljud- eller filmspelning. Detta är lag 29:32.

Jag skulle kunna räkna upp många lagar, men det finns inte tid för detta nu. Men de skäl till asyl som flyktingarna anger är att de har varit medlemmar i en förening, att de har delat ut flygblad, att de har varit med och bildat föreningar och att de har gett logi eller praktisk hjälp till förföljda personer som arbetar med dessa frågor. I alla dessa ärenden svarar invandrarverket att man inte kan sätta tilltro till de asylsökandes berättelser och att dessa berättelser är väsentligt överdrivna. Men har invandrarverket då verkligen satt deras berättelser i relation till Turkiets lagar?

Överläggningen var härmed avslutad.

29 § Svar på fråga 1989/90:644 om judiska flyktingar från Sovjetunionen

Anf. 160 Statsrådet MAJ-LIS LÖÖW:

Herr talman! Håkan Holmberg har frågat mig vilka åtgärder jag avser att vidta för att säkerställa att de hot som möter judar i Sovjetunionen beaktas vid behandlingen av asylansökningar av judiska flyktingar därifrån.

I sin fråga antar Håkan Holmberg att judiska asylsökande från Sovjetunionen på grund av den liberaliseringsprocess som pågår där knappast kan göra anspråk på flyktingstatus i Sverige enligt gällande praxis. Han menar också att de som judar utsatts för ett växande hot från antisemitiska riktningar som vuxit fram under senare tid och att de som individer måste ha rätt att söka asyl var de vill och behandlas på samma sätt som andra asylsökande.

Som Håkan Holmberg vet görs vid prövning av asylansökningar en individuell bedömning med hänsyn till omständigheterna i det enskilda fallet. Re-

Svar på frågor

geringen beaktar självfallet samtliga omständigheter i ett asylärende, däribland de hotbilder som kan förekomma.

För närvarande ges asyl till konventionsflyktingar och till asylsökande som i övrigt har särskilt starka skyddsbehov. Detta gäller oavsett vilket hemland den asylsökande lämnat och gäller således även för en judisk asylsökande från Sovjetunionen.

Det bör här betonas att regeringen vaksamt följer den utveckling som sker i Sovjetunionen.

Anf. 161 HÅKAN HOLMBERG (fp):

Herr talman! Jag får tacka invandrarministern för svaret på en fråga som givetvis har en bakgrund. Det finns en oro i judiska kretsar i Sverige och bland judiska flyktingar från Sovjetunionen som innebär just det som jag har försökt beskriva i min fråga: de har en känsla av att det på grund av de positiva förändringar som har skett finns en påtaglig risk att man inte beaktar det som också har kommit fram vid sidan av allt det positiva i Sovjetunionen, nämligen antisemitismen. Jag har – utan att gå in på enskilda fall – hört talas om fall av omedelbar avvisning av judar med den här typen av motivering och om fall av avslag efter mycket långa väntetider. Det är bekymmersamt. Jag hoppas att jag får tolka invandrarministerns svar som en signal till statens invandarverk att beakta de verkliga förhållanden som råder på många håll för judar i Sovjetunionen.

Tyvärr är jag orolig för att regeringen kan ha försvårat en rimlig hantering av den här typen av problem genom de förändringar som har genomdrivits i flyktingpolitiken.

Pamjat, den dominerande – nazistiska, skall man nog säga – antisemitistiska gruppen i Sovjetunionen betraktar verkligen inte judar som enskilda fall. Här är det fråga om permanent hot av den typ som kanske inte varje dag tar sig uttryck i direkta trakasserier eller våldshandlingar men som hela tiden vilar över en mycket stor grupp människor på många håll i Sovjetunionen. Det vore värdefullt om invandrarministern här i riksdagen ville deklarera att denna hotfylld situation kommer att vägas in vid behandling av enskilda fall av judiska flyktingar från Sovjetunionen.

Anf. 162 Statsrådet MAJ-LIS LÖÖW:

Herr talman! Jag tycker att jag redan i mitt svar sade att vi självfallet måste ta med hela hotbilden i de enskilda ärendena.

Anf. 163 HÅKAN HOLMBERG (fp):

Herr talman! I så fall är jag glad att min tolkning av svaret är riktig. Jag vill bara poängtera att vi från svensk sida under mycket lång tid, medan förhållandena i Sovjetunionen var annorlunda, alltid har begärt att judar skall få emigrera från landet. Man har engagerat sig på olika sätt för att underlätta sådan emigration. Det skulle se mycket märkligt ut om vi nu i praktiken, när detta har blivit möjligt, förde en flyktingpolitik i Sverige som gjorde det svårare än vad det skall behöva vara eller vad det tidigare var för judiska flyktingar från Sovjetunionen att komma in i Sverige.

Överläggningen var härmed avslutad.

Anf. 164 Statsrådet MAJ-LIS LÖÖW:

Herr talman! Annika Åhnberg har frågat mig om regeringen har ändrat praxis då det gäller barnfamiljer som vistats i Sverige mer än ett år.

Svaret är nej. Som jag sade i ett svar den 15 maj till Ragnhild Pohanka kommer det kanske att bli nödvändigt att senare ompröva denna schablonregel, därför att den annars kan få orättvisa följder.

I mitt tidigare svar redogjorde jag också för omständigheter som kan leda till att ettårsregeln inte tillämpas.

Det kan vidare finnas situationer då barn berörs men en schabloniserad barnpraxis över huvud taget inte kommer till tillämpning. Det rör sig om fall då permanent uppehållstillstånd meddelats, men fråga uppkommit om ett återkallande på grund av omständigheter som framkommit efter det att permanent uppehållstillstånd meddelats.

Barnens situation och behov bedöms givetvis även i dessa fall, men ej på ett schabloniserat sätt.

Anf. 165 ANNIKA ÅHNBERG (v):

Herr talman! Jag ber att få tacka för svaret, som jag tycker är dels glädjande, dels förbryllande. Jag har tagit del av protokollet från den frågedebatt som invandrarministern refererade till. Jag måste säga att jag faktiskt uppfattade beskedet från den debatten som det motsatta. Jag tror inte att jag är ensam om den uppfattningen. Det har också refererats i massmedier som att man nu har ändrat den praxis som innebär att barnfamiljer som vistats här mer än ett år får stanna. Därför tycker jag att det mycket glädjande att invandrarministern nu klargör att så inte är fallet.

Jag tycker att beskedet är förbryllande, eftersom denna praxis inte har tillämpats i det ärende som jag hade som grund för min fråga. Jag vet att vi inte skall diskutera enskilda ärenden i denna sal utan generella riktlinjer. Arbetet med detta enskilda ärende får då fortsätta i annat sammanhang.

Jag skulle ändå vilja påpeka att vi under den senaste tiden har sett exempel på ganska skrämmande aktioner av invandrarfientlig karaktär: trakasserier mot människor som ser "icke svenska" ut, slagord av rasistisk karaktär och nedbrända flyktingbaracker. Det sägs hela tiden från myndighetshåll och från politiskt håll att detta är enskilda aktioner, inte exempel på ökad invandrarfientlighet i vårt samhälle. Men jag undrar just hur många sådana här enskilda aktioner det skall till innan vi inser att det faktiskt just är ökad invandrarfientlighet som det handlar om. Jag tycker att vi kan och måste göra någonting åt det. Jag tycker att regeringens skärpta attityd gentemot flyktingar gör att regeringen får ta på sig en del av ansvaret för denna utveckling. Jag tycker att regeringen genom sin skärpning av flyktingpolitiken har legitimerat en mera negativ inställning till flyktingarna. Men jag anser naturligtvis också att vi har ett gemensamt ansvar för att göra solidariteten levande och gränslös. Jag måste säga att jag själv känner mig delaktig i en kollektiv skam över det som en del av oss har gjort sig skyldiga till mot flyktingar den senaste tiden.

Svar på frågor

Anf. 166 Statsrådet MAJ-LIS LÖÖW:

Herr talman! Låt mig instämma i Annika Åhnbergs känsla av skam och i hennes avståndstagande från det som har hänt den senaste tiden. Men jag har tyvärr utomordentligt svårt att koppla ihop detta med tillämpningen av barnpraxis, som frågan gäller. Barnpraxisen, som vi fortfarande tillämpar, är i själva verket uttryck för just den ambition som regeringen hela tiden har haft, att få ner väntetiderna. Det har varit ett mycket viktigt debattämne, inte minst i den diskussion som förts den senaste veckan. Det var ett uttryck för att vi tyckte att vi nu hade fått ner väntetiderna så pass att vi kunde räkna med att barnfamiljer, om ingenting särskilt talade däremot, skulle få stanna om de inte hade fått ett slutgiltigt besked inom ett år. Det gäller fortfarande, och den ambitionen kommer att ligga kvar. Vi kommer dessutom att förhoppningsvis ganska snart få ner väntetiderna i alla asylärenden väsentligt under ett år.

I mitt svar till Ragnhild Pohanka tidigare har jag beskrivit det faktum att det i höst, när det har gått ett år efter den stora tillströmningen, kan bli tillfällen där, av två barnfamiljer som kom samtidigt och som har ungefär lika starka asylskäl, den ena hinna bli behandlad och få sitt slutgiltiga besked efter 11 månader medan den andra kanske inte får sitt besked förrän efter 13 månader. Det kommer att bli utomordentligt svårt att få verklig rättvisa, om vi stenhårt skall hålla på schablonregeln om ett år. Men ambitionen är fortfarande högst ett års väntetid för barnfamiljer.

Anf. 167 ANNIKA ÅHNBERG (v):

Herr talman! Jag har redan tidigare sagt att jag är mycket glad över invandrarministerns klargörande, som ju innebär att regeringen inte har ändrat praxis när det gäller barnfamiljer. Men jag vill också upprepa vad jag sade tidigare. När man nu i praktiken ser att det ändå är så att barnfamiljer – jag kommer från Södertälje som är en kommun med ganska omfattande både flyktningmottagning och invandring – som har vistats mycket längre än ett år i Sverige kan avvisas, känner man att det från landets högsta politiska ansvariga instans är ett uttryck för en ökad negativ inställning till flyktingar.

Det är klart att en sådan attityd från regeringens sida också färgar av sig på människors syn i allmänhet på flyktingar. Jag tycker nog att det här är ett ansvar som regeringen inte kan frånhända sig. Jag tycker också att det vilar ett tungt ansvar på regeringen när det gäller att bidra till att ändra den attityd gentemot flyktingar som nu växer fram.

Anf. 168 Statsrådet MAJ-LIS LÖÖW:

Herr talman! Annika Åhnberg talar om ett enskilt ärende och försöker framställa det som exempel på regeringens attityd. Uppriktigt sagt tycker jag inte att det är särskilt hederligt att göra så. Jag kan inte kommentera ett enskilt fall. Över huvud taget vet jag inte vilket fall det är fråga om.

Om en barnfamilj har väntat på besked i två och ett halvt år och ändå inte fått uppehållstillstånd, måste det vara andra skäl som gör att barnpraxis inte

tillämpas. Det måste alltså finnas en anledning i det här fallet vid sidan om, för det kan över huvud taget inte ha med barnpraxis att göra.

Prot. 1989/90:130
29 maj 1990

Överläggningen var härmed avslutad.

Svar på frågor

31 § Svar på fråga 1989/90:646 om talet i en tvåspråkig specialskola

Anf. 169 Statsrådet GÖRAN PERSSON:

Herr talman! Elisabeth Fleetwood har frågat utbildningsministern vilka åtgärder han avser att vidtaga för att forskning om utvecklingen av talet i en tvåspråkig specialskola kan fullföljas.

Arbetet inom regeringen är så fördelat att det är jag som skall svara på frågan.

Regeringen har i prop. 1989/90:90 om forskning lagt fram förslag om ökat stöd till forskningen i Sverige under perioden 1990/91 – 1992/93. Av propositionen framgår att regering och riksdag lägger fast de övergripande målen för forskningen men att fördelning av medel på projekt sker på myndighetsnivå.

För sektorsforskningen inom skolområdet har skolöverstyrelsen (SÖ) ansvaret. Det är således SÖ som fördelar anvisade medel under FoU-anslaget på olika projekt. Enligt vad jag erfarit har SÖ under budgetåren 1987/88 och 1988/89 avsatt medel för i frågan nämnd forskning. För närvarande pågår inom SÖ ett utvecklingsarbete vad gäller talet som en del av tvåspråkighet för döva.

Anf. 170 ELISABETH FLEETWOOD (m):

Herr talman! Jag ber att få tacka statsrådet för svaret. Vad statsrådet säger är naturligtvis alldeles riktigt. Här har anslagits pengar under tidigare budgetår. Men nu har man slagit larm bl.a. till mig och sagt att det under kommande år inte kommer att utgå bidrag på samma sätt som tidigare. Det gör att den här forskningen så att säga kanske faller mellan stolarna.

Under tidigare decennier var undervisningen i våra dövskolor framför allt talinriktad. Så småningom upptäckte man att det var fel. Nu har man kommit så långt att man menar att teckenspråket är de dövas första språk.

Men pendeln slår ofta för hårt – från det ena hållet till det andra. Man har således glömt att de döva många gånger kan tillägna sig talets förmåga.

Det finns fortfarande en hel del lärare som har undervisat när det gäller talförmågan i våra dövskolor. Men de här lärarna håller på att försvinna. I den situationen har man bl.a. på Tekniska högskolan forskat i detta. Men det är här som pengarna faller bort.

Jag skulle vilja fråga: Vilka åtgärder tror statsrådet kan vidtagas i denna situation för att vi skall kunna behålla den här kunskapen? Vi kan inte komma tillbaka om tio år och tro att den då finns där. Först och främst är ju de här lärarna på väg att försvinna från undervisningen. Men sedan lever de kanske inte om tio tjugo år.

Jag har ytterligare två frågor. Den ena frågan är: Hur skall vi kunna bevara den här kunskapen om man inte får fortsätta med projekten?

Den andra frågan: Tror statsrådet att det är möjligt att inspirera till stöd

när det gäller projektet Talis? Jag vet också att man inte kan tala om direkta projekt. Men här rör det sig om forskning. Såvitt jag förstår är Talis ett utflöde av den forskning på bredare nivå som finns.

Anf. 171 Statsrådet GÖRAN PERSSON:

Herr talman! Jag har svårt att kommentera enskilda forskningsprojekt. Det är också utgångspunkten för mitt svar. Vad jag däremot har erfarit från skolöverstyrelsen är att man arbetar hårt med dessa frågeställningar. I det perspektivet har de forskningsinsatser som Elisabeth Fleetwood berör och som varit kopplade till Tekniska högskolan använts – och används – under en fas då man tar fram en ny läroplan för specialskolan. I arbetet med den läroplansöversynen är de lärare aktiva som besitter den typ av värdefull kunskap som Elisabeth Fleetwood nämnde.

Under nästa fas – efter denna översyn av läroplanen – kommer det att finnas behov av ytterligare forskning. Skolöverstyrelsen har gjort bedömningen att det inför budgetåret 1991/92 kommer att anslås ytterligare medel för forskning i just dessa frågor, men då mot bakgrund av den nya läroplanen och tidigare gjord forskning.

Det är så djupt som jag kan tränga in i den frågan i dag. Mot bakgrund av de upplysningar som jag har fått från skolöverstyrelsen tror jag att frågan hanteras på ett klokt och seriöst sätt.

Anf. 172 ELISABETH FLEETWOOD (m):

Herr talman! Trots det kompletterande svar som jag nyss fick kan jag inte säga att jag är särskilt glad. Statsrådet talar om översynsarbetet med läroplanen och om vad som skall ske under nästa fas. Men vad jag är rädd för är just att det inte kommer att ske någonting förrän efter det att en översyn är gjord, alltså inte förrän under nästa fas.

Men situationen är faktiskt den att vi i väntan på den nya läroplanen och på att nästa fas skall vara över kan förlora oerhört värdefull kunskap. Dessutom går en mängd döva barn och ungdomar ut skolan. De förlorar möjligheten att tillägna sig talets förmåga, något som kan betyda oerhört mycket för dessa barn och ungdomar.

Vi vet av erfarenhet att det är mycket svårare att få tillbaka en människa i utbildning efter det att hon har lämnat den reguljära utbildningen. Det gäller naturligtvis i ännu högre grad de handikappade. Men i just det här sammanhanget gäller det hörselskadade elever, i jämförelse med fullt friska elever.

Överläggningen var härmed avslutad.

32 § Svar på fråga 1989/90:665 om undervisningen i samhällskunskap och religionskunskap

Anf. 173 Statsrådet GÖRAN PERSSON:

Herr talman! Ann-Cathrine Haglund har frågat mig om vilka åtgärder jag avser att vidta för att alla elever skall få den undervisning som läroplanen föreskriver. Frågan är ställd med utgångspunkt i en rapport från pedagogiska

institutionen vid Göteborgs universitet i vilken man behandlar undervisningen i de samhällsorienterande ämnena.

Den aktuella rapporten ingår som en del i det nationella utvärderingsprogrammet för skolan. Syftet med detta program är att det skall ge ett sakligt underlag för en diskussion på såväl lokal som central nivå om hur skolväsendet lyckats med sin uppgift i olika avseenden. Det skall också kunna ligga till grund för beslut om förändringar. Den aktuella undersökningen bygger på enkäter som besvarats av 157 lärare. Ett sådant begränsat material kan inte ensamt ge underlag för generella omdömen och än mindre för omedelbara åtgärder. Redan i rapporten pekar man på möjliga felkällor.

Enligt den fastställda planen för det nationella utvärderingsprogrammet skall en samlad bedömning, grundad på resultaten från de undersökningar som gjorts inom ramen för detta program, presenteras nästa år. I denna skall information, analyser och bedömningar från flera olika källor vägas samman. Jag ser det som viktigt att avvakta denna samlade bedömning innan eventuella åtgärder beslutas.

Anf. 174 ANN-CATHRINE HAGLUND (m):

Herr talman! Rapporten om SO-undervisningen har gjort mig starkt oroad. Även om den rapporterade utvärderingen är begränsad är den seriös och förtjänar att tas på allvar.

Den bekräftar vad vi redan tidigare känt till, nämligen att ämnet religionskunskap har en mycket svag ställning i skolan. Detsamma tycks, tyvärr, gälla ämnet samhällskunskap. Ca 30 % av eleverna i årskurserna 5 och 6 får inte undervisning i vare sig religionskunskap eller samhällskunskap.

Av SO-ämnena har geografi och historia den högsta statusen. Geografi får mest av SO-tiden – eller lika mycket som övriga SO-ämnena tillsammans. Endast hälften av lärarna undervisar i religionskunskap i någorlunda rimlig omfattning. Mer än 60 % av lärarna menar att religionskunskap är det svåraste ämnet att undervisa i.

Vad säger då lärarna om SO-undervisningens mål och verklighet? Jo, bristen på resurser, undervisningstiden, elevgruppens storlek, läroböckernas kvalitet, brister i utbildning och fortbildning utgör hinder. Kort sagt är det, förutom resursbrist, faktorer i organisation och otillräcklig utbildning och fortbildning som är hinder för att eleverna skall få den undervisning som de har rätt till enligt läroplanen.

Denna rapport belyser också faran med blockläsning – vissa ämnen riskerar att skjutas åt sidan, medan andra får mer tid än som avsetts. Den styrker vidare många av de krav som vi moderater har framfört här i riksdagen om tydligare mål, om att den enskilda skolan skall ha större möjlighet att själv bestämma hur arbetet skall organiseras, om att undervisningstiden måste värnas från avbrott, om en lärarutbildning som skall grundas på ämnesstudier och att fortbildningen skall vara mer ämnesinriktad. Lärarna anser ju att det är svårt att undervisa i religionskunskap och behöver mer utbildning och fortbildning.

Skolministern säger att en samlad bedömning skall presenteras nästa år, och det innebär att ytterligare tid förflyter innan eleverna får undervisning i religionskunskap och samhällskunskap enligt läroplanen. Avser inte skolmi-

Svar på frågor

Anf. 175 Statsrådet GÖRAN PERSSON:

Herr talman! Ann-Cathrine Haglund vet, lika väl som jag, att det finns ett mycket omfattande utvärderingsprogram för hela den svenska grundskolan, och där levereras en ström av rapporter och utredningar – vissa baserade på mer eller mindre fullständiga underlag. Det här är en sådan rapport, i ett mycket stort material. Jag tror att vi skulle göra denna utvärdering en väldig otjänst om vi, i samband med varje sådan här rapport som dök upp och som presenterade en eller annan ofullkomlighet, omedelbart skulle rycka ut och säga att vi vidtar den eller den åtgärden.

Det är icke en heltäckande beskrivning av tillståndet i skolväsendet som levereras i denna rapport. Den är seriös, och den beskriver ett läge i några skolor. Om det är allmängiltigt för landet i övrigt skall utvärderingen belysa. Då skall vi inte heller fördärva utvärderingens möjligheter att arbeta genom att för tidigt gå ut och, som Ann-Cathrine Haglund föreslår, vidta åtgärder och göra insatser som kanske inte kan saklig grund. Jag tycker att vi skall ge dem som arbetar med utvärderingen chansen att göra ett fullständigt och riktigt jobb. Det är det som mitt frågesvar har gått ut på.

Anf. 176 ANN-CATHRINE HAGLUND (m):

Herr talman! Jag är mycket väl medveten om att denna rapport är en i ett stort material. Men rapporten är, som skolministern säger, seriös och visar inte bara på en eller annan ofullkomlighet i det svenska skolsystemet. Den bestyrker det som många av oss har fruktat och som många motioner och debatter här i riksdagen har handlat om, nämligen att religionskunskapen har fått en undanskymd plats i undervisningen på mellanstadiet och dessutom att samhällskunskapen tycks ha rönt samma öde. Det är mycket allvarligt.

Dessutom bestyrker undersökningen andra saker som vi vet, nämligen att det är problem med undervisningstiden, med elevgruppernas storlek, med läroböckerna och med utbildning och fortbildning. Lärarna behöver ha en mer ämnesinriktad utbildning och fortbildning. Det är de här sakerna som gör rapporten så viktig. Att få preciserade mål, en bättre utbildning och fortbildning, måste vara någonting som alla för skolväsendet ansvariga är angelägna om.

Anf. 177 Statsrådet GÖRAN PERSSON:

Herr talman! Vad det handlar om är att Ann-Cathrine Haglund utifrån en enda rapport försöker ta fram den moderata skolpolitiken och att göra detta, väl medveten om – som hon säger själv – att det bara är en enda rapport i ett stort utvärderingsprogram. Där har flera rapporter tagits fram – något som hon mycket oseriöst går förbi – vilka har visat på goda resultat i den svenska grundskolan och på goda lärarinsatser. Om vi skulle rycka ut varje enskild rapport för sig och försöka göra en nationell skolpolitik vore hela det nationella utvärderingsprogrammet förfelat, och det vore en felaktig satsning.

Vi har satsat mycket på det här och har stimulerat många lärare att gå in i

utvärderingen. Många elever och deras föräldrar har följt detta på ett seriöst sätt. Att då försöka plocka billiga partipolitiska poäng så här tidigt är torftigt.

Mot den bakgrunden, herr talman, hänvisar jag återigen till svaret. Vi avvaktar helheten innan vi drar slutsatser.

Prot. 1989/90:130
29 maj 1990

Svar på frågor

Anf. 178 ANN-CATHRINE HAGLUND (m):

Herr talman! Jag tycker inte att det är att plocka billiga politiska poäng att ta fram sådant som är fel. Det är vår skyldighet som utbildningspolitiker att försöka åtgärda brister. Och visst är det mycket som är bra i den svenska skolan. Visst visar en stor del av utvärderingen att det är saker och ting som är bra och fungerar väl. Men just därför är det särskilt angeläget att åtgärda de brister som finns.

Här har vi nu en rapport som visar på brister – och det är inte den enda rapporten. Den bestyrker det som många av oss har känt till och som många motioner och debatter här i riksdagen har handlat om, nämligen att religionskunskapen inte får det utrymme som den skall ha.

Jag uttalar inte någon kritik mot lärarna, som skolministern tydligen vill få det till. Lärarna råder inte över hur skolan är reglerad, över hur undervisningen är organiserad, och de har mycket svårt att råda över lärarutbildningen och fortbildningen. Det är de sakerna som lärarna pekar på, det är brister i organisation, utbildning och resurser som leder till detta.

Anf. 179 Statsrådet GÖRAN PERSSON:

Herr talman! Det är klart att det är en allvarlig kritik både mot skolläringar och lärare om gällande timplaner inte följs och man inte tar hänsyn till fördelningen i gällande timplaner. Det kan vi aldrig bortse från. Jag är försiktig med att gå in i den typen av kritik mot verksamheter innan det finns ett fullständigt underlag, och detta är det den här frågedebatten handlar om. Det vore klokt av fru Haglund att avvakta det nationella utvärderingsprogram som vi har varit överens om att starta.

Anf. 180 ANN-CATHRINE HAGLUND (m):

Herr talman! Jag tycker att det är allvarligt att det finns elever som går i mellanstadiet och inte får den föreskrivna undervisningen i religionskunskap och samhällskunskap, inte får den undervisning som föräldrarna tror att eleverna får i skolan. Jag anser att skolministern som högste ansvarig på skolområdet och alla vi utbildningspolitiker har skyldighet att påpeka och försöka åtgärda bristerna. Det gäller inte minst det som är aktuellt i dag, när det gäller att få till stånd en fortbildning med kvalitet, som är ämnesinriktad och som möter det som lärarna säger, nämligen att det är svårt att undervisa i religionskunskap. Jag kan förstå att de tycker att det är svårt, och därför måste vi se till att fortbildningen ger dem de instrument som de behöver, liksom utbildning.

Vi måste också se till att skolarbetet på de enskilda skolorna kan organiseras så att man möter varje elev och hans behov och förutsättningar på rätt

Svar på frågor

Överläggningen var härmed avslutad.

33 § Svar på fråga 1989/90:662 om stormarknadsetableringar

Anf. 181 Industriminister RUNE MOLIN:

Herr talman! Berndt Ekholm har frågat mig om jag är beredd att vidta några åtgärder för att begränsa antalet externa stormarknadsetableringar.

Regeringen följer strukturutvecklingen inom handel och distribution, bl.a. inom ramen för det s.k. rådet för frågor inom handels- och tjänstesektorn, som är knutet till industridepartementet. Med syfte att få fram bra analysunderlag har nämnda råd initierat och stött olika utredningsprojekt med anknytning till detaljhandelns utveckling.

När det gäller utvecklingen av stormarknadsetableringar vill jag nämna ett nyligen avslutat projekt om externa handelsetableringar som har drivits av Handelsplaninstitut sedan ett par år. Förutom industridepartementet har uppdragsgivarna varit konsumentverket, Kommunförbundet, Kooperativa förbundet samt Köpmannaförbundet. Utredningen initierades med syfte att öka kunskaperna om effekterna av etablering av köpcentra utanför stadskärnor och tätorter.

En viktig uppgift för utredarna var att utarbeta en lämplig modell för kommunernas analyser av konsekvenserna av externa handelsetableringar. Det är kommunerna som inom ramen för den kommunala planeringen av bl.a. markanvändningen kan påverka utvecklingen av detaljhandelns lokalisering och struktur.

Den utredning som vi nu har tagit fram i en bred intressentkrets kommer att kunna underlätta kommunernas planarbete och förbättra underlaget för beslut. Den modell med s.k. checklistor för kommunal konsekvensanalys som ingår i materialet utgör, enligt vad jag har erfarit, ett välkommet komplement till kommunernas övriga planeringsinstrument.

Enligt min mening bör samhällets ställningstaganden i fråga om handelns lokalisering i första hand göras på kommunal nivå. Därvid skall naturligtvis prövas hur den lokala distributionen bör vara organiserad för att kunna tillgodose konsumenternas behov på ett effektivt sätt och begränsa den totala resursanvändningen. Det är också viktigt att kommunerna samordnar sin planering när det gäller frågor som berör flera kommuner, såsom stormarknadsetableringar.

Insatser på central nivå bör inriktas på att på olika sätt stödja kommunerna i deras arbete. Ett exempel på denna typ av åtgärder är det utvecklingsarbete jag nämnt inledningsvis avseende externa handelsetableringar, som nu genomförs i samverkan med bl.a. berörda branschorganisationer.

Anf. 182 BERNDT EKHOLM (s):

Herr talman! Jag tackar industriministern för svaret. Jag tycker själv att det är en olycklig utveckling som vi ser och som drar i väg litet för snabbt.

Ett av de mest påtagliga exemplen är kanske Bert Karlssons engagemang i dessa externa etableringar. Jag har bl.a. hört att han lovat att man i köpstaden bredvid Sommarland i Skara skulle få lägre hyror än inne i staden. Men enligt uppgifter som jag har kunnat ta del har det inte alls blivit så, utan hyrorna har i stället blivit högre.

Ofta lockas kommunerna och detaljhandeln med löften om ökad sysselsättning, ökad turism, ökad service och framgång på olika sätt, vilka sällan uppfylls. Dessutom ser vi en konkurrens mellan de olika kommunerna som inte alltid är så lycklig. Enligt det jag har kunnat inhämta ligger ren fastighetsspekulation bakom hela den här utvecklingen. Man vill tjäna pengar på att bygga dessa fastigheter. Detaljhandeln är egentligen inte så värst intresserad av den externa, stora etableringen. Konsekvenserna blir ofta omflyttning av handeln från stadskärnan till stormarknaden. Det blir en marginell ökning av handeln, ibland kanske t.o.m. motsatsen. Stadskärnan drabbas inte sällan av att större butiker och varuhus får läggas ned. Det pekar också den utredning på som industriministern redovisar här.

Vi ser också andra konsekvenser. Stat och kommun får ökade kostnader – det gäller vägar, gator, färdtjänst och hemsamariter. Man skulle kunna säga att den enda stora sysselsättningseffekt vi får är en utbyggd hemtjänst, en utbyggd färdtjänst och utökat trafikarbete av olika slag. Jag tycker inte att den här utvecklingen är positiv. Jag skulle vilja fråga industriministern vilka slutsatser han drar av denna utredning, utöver påpekandena om att utvecklingsarbete kan stödjas. Det måste gå att dra även andra slutsatser.

Anf. 183 Industriminister RUNE MOLIN:

Herr talman! Det är riktigt som Berndt Ekholm säger att erfarenheterna av de externa etableringarna är litet blandade och att de också har påverkat framför allt de större butikerna i stadskärnorna. Det medför problem för konsumenterna.

Det vi kan göra centralt anser jag vara att ta fram ordentligt utredningsmaterial, som kan ställas till kommunernas förfogande. Men själva besluten om tillstånd för etableringarna måste fattas på det lokala planet, där det finns överblick över marknaden. Jag tror att det skulle vara fullständigt felaktigt att införa centrala system för denna etablering. De som bäst kan bedöma detta är de lokala organen och naturligtvis kommunerna tillsammans i den mån det gäller större marknader.

Anf. 184 BERNDT EKHOLM (s):

Herr talman! Jag delar industriministerns uppfattning att beslut bör fattas lokalt. Men jag menar att staten kanske kan vara aktiv på området och peka på de problem som finns. Jag tycker att detta är ett exempel som visar att marknaden inte klarar av att reglera utvecklingen. Detta är ett område där statlig och kommunal planering måste in. Man måste ta hand om denna utveckling, bl.a. genom planeringsinsatser.

Vi har här i riksdagen kunnat se hur vissa borgerliga partier vill motarbeta en reglering. Bl.a. vill man inte att detaljplanen skall kunna styra innehållet i en etablering. Man skall i stor sett kunna etablera vad som helst inom ramen för handel. Då får man inte en sådan styrd utveckling som är angelägen.

Jag menar att det är viktigt att statsmakterna är offensiva och gör uttalanden av olika slag som pekar på att man måste vara restriktiv med stormarknads-etableringarna och ha kontroll över situationen.

Anf. 185 Industriminister RUNE MOLIN:

Herr talman! Det finns gott utrymme inom rådet för handels- och tjänsteföretag att ta nya initiativ för att skaffa sig bättre kunskaper om de effekter som etableringarna har och på det sättet vara en kunskapsbas för de lokala myndigheterna när utvecklingen och de framtida etableringarna skall bedömas. Det går säkert att ta många initiativ. Jag är inte främmande för att stimulera den typen av initiativ för att ge de lokala myndigheterna ett bättre underlag då de skall bedöma utvecklingen och ta ställning till framtida tillstånd.

Anf. 186 BERNDT EKHOLM (s):

Herr talman! Jag skulle vilja peka på två punkter. Det är exempelvis viktigt att göra klart att man skall leva efter de detaljplaner som upprättas. Det förekommer att man går in i industriområden med sådana här etableringar, trots att de är avsedda för industrier. Man skulle kunna ta vara på förslaget om konsekvensbeskrivning som finns i rapporten och verka för att den, om den inte blir krav, i varje fall blir råd som etablerarna skall följa.

Man säger i utredningen att man inte tar ställning utan bara lägger fram synpunkterna som en rapport. Här menar jag att staten skulle kunna gå in och klargöra att man tycker att checklistan m.m. är bra: Ni bör följa detta vid etableringarna, eftersom risker för att misstag begås vid sådana här etableringar trots allt föreligger. Man skulle kunna utnyttja boverkets kompetens när det gäller lokaliseringsfrågor. Därför tycker jag att det är viktigt att staten är aktiv, tar vara på den här rapporten och gör sådana här markeringar.

Anf. 187 Industriminister RUNE MOLIN:

Herr talman! Jag har ingen annan mening än att vi bör aktivera också de statliga myndigheterna och föra ut de resultat som kommer från utredningar. Boverket är ett exempel. Konsumentverket, som naturligtvis har intresse i de här frågorna, är ett annat exempel. De kan naturligtvis vara goda vägledare för de lokala organen i de här sammanhangen. Jag hoppas att de tar till vara dessa utredningar och fullföljer dem på det sättet.

Anf. 188 BERNDT EKHOLM (s):

Herr talman! Jag tackar industriministern för denna debatt. Jag hoppas att det blir möjligt att ta vara på en del olika uppslag och se till att vi får en positiv utveckling när det gäller stormarknaderna. Det tjänar naturligtvis ett syfte om etableringarna inte blir för stora.

Överläggningen var härmed avslutad.

Anf. 189 Industriminister RUNE MOLIN:

Herr talman! Gösta Lyngå har frågat mig om Sydkrafts planer på att bygga ett naturgasverk i Barsebäck sker med mitt goda minne.

Låt mig först understryka att vi här i landet har ett mycket effektivt elproduktionssystem. Ett stort antal fristående elproducenter fattar var för sig självständigt beslut såväl om den aktuella driften som om investeringar för framtiden.

Utbyggnaden av kraftproduktionen planeras givetvis med hänsyn till de restriktioner som ställs upp av samhället. Bl.a. fordras lokaliseringstillstånd enligt naturresurslagen och tillstånd enligt miljöskyddslagen. Utan dessa tillstånd sker inga investeringar. Sydkraft har ansökt om lokaliseingstillstånd för ett gaskombiblock om 300 MW el i Barsebäck. Ansökan är för närvarande ute på remiss, och inget beslut har således ännu fattats.

Energipolitiken skall medverka till välfärd och trygghet. Den skall genom en säker tillförsel av energi bidra till att målen om en social och ekonomisk utveckling samt full syselsättning kan nås. Energipolitiken skall utformas med utgångspunkt i vad natur och miljö kan bära.

Elanvändningens utveckling har stor betydelse för behovet av utbyggnad av kraftsystemet under kärnkraftsavvecklingen.

Genom en effektiviserad elanvändning och elhushållning kan utbyggnaden hållas tillbaka och därmed även kostnaderna. Samtidigt begränsas kraftsystemets miljöpåverkan.

Så långt det är möjligt skall utbyggnaden av en ny kraft ske med kraftslag med låg miljöpåverkan och med rimliga kostnader. En viss kraftproduktion med fossila bränslen kommer dock att bli nödvändig under 1990-talet. Naturgasen är det fossila bränsle som från tekniska och miljömässiga utgångspunkter bedöms ha de bästa förutsättningarna för elproduktion i kondenskraftverk.

I den energipolitiska proposition som regeringen avser att förelägga riksdagen i höst kommer erfarenheterna av det nu pågående elhushållningsprogrammet att redovisas. Där kommer också behovet av särskilda åtgärder för såväl energitillförsel som effektivare energianvändning att behandlas. Vid utformningen av energipolitiken beaktas givetvis de pågående internationella förhandlingarna om miljö- och klimatfrågorna.

Anf. 190 GÖSTA LYNGÅ (mp):

Herr talman! Jag tackar industriministern för svaret. Särskilt det han sade om energipolitikens mål är saker som jag helt skulle kunna skriva under på.

En liten oklarhet föreligger dock när det gäller ersättningen under kärnkraftsavvecklingen. Givetvis kan man tänka sig att det behövs en viss ökning av fossilt bränsle då, men det är faktiskt inte detta det är fråga om i Sydkrafts planer.

Det cyniska är att vi i Sverige använder ungefär 16 000 kWh per person och år samtidigt som man i liknande länder, som Danmark, Tyskland och Storbritannien, använder 6 000 kWh. Vi använder två och en halv gånger mer energi per person. I detta läge vill Sydkraft bygga ut, men inte alls med

Svar på frågor

avseende på kärnkraftsavvecklingen. De tror över huvud taget inte på kärnkraftsavvecklingen i sina planer. Det är för att få en ökning av energianvändningen man vill göra detta. Detta är cyniskt, och det måste strida mot de miljöpolitiska mål som Sverige bland 34 olika länder var med om att samtycka till i Bergen för några veckor sedan.

Anf. 191 Industriminister RUNE MOLIN:

Herr talman! Sydkraft svarar ju för elproduktionen och eldistributionen i stora delar av södra Sverige. Man har gjort bedömningen att man behöver tillförsel av el för att klara den efterfrågan som finns. Sydkraft planerar naturligtvis utifrån den bedömningen.

Vad det blir för energipolitik framöver blir beroende av vilket beslut den här riksdagen kommer att fatta, bl.a. när det gäller hur vi skall ha det med koldioxidtaget, som riksdagen har uttalat sig om.

Energipolitiken kommer att bli föremål för diskussioner mellan de olika partierna inför den proposition som skall skrivas. Då kommer det också att avgöras vad för slags elproduktion som kan tillåtas. Jag kan nu inte säga annat än att vi får föra de diskussionerna, och så får vi se vilken bedömning vi gör av elbehovet i framtiden, av vilken elhushållning vi kan åstadkomma och av vilka energislag vi måste sätta in för att klara elproduktionen. Den bedömningen kan vi göra först senare.

Anf. 192 GÖSTA LYGÅ (mp):

Herr talman! Svaret från industriministern blir bättre och bättre ju längre debatten fortskrider. Den började faktiskt på ett sådant sätt att man trodde att det var Sydkraft som svarade för energipolitiken, och det är inte bra alls; Sydkrafts intresse är att öka energianvändningen. Det kan inte vara vårt nationella intresse. Därför är jag glad att regeringen, innan riksdagen har fattat sina nya beslut, håller hårt i tömmarna när det gäller kraftbolagen och verkligen försöker åstadkomma att Sverige som helhet lever upp till ett energipolitiskt mål. Det måste ändå vara regeringens uppgift att sköta detta i nuläget och inte Sydkrafts eller Vattenfalls.

Överläggningen var härmed avslutad.

35 § Svar på fråga 1989/90:674 om förhandsbesked i skattefrågor

Anf. 193 Statsrådet ERIK ÅSBRINK:

Herr talman! Margit Gennser har frågat mig vilka åtgärder jag avser att vidta för att förkorta väntetiden i ärenden om förhandsbesked i skattefrågor så att institutet kan fungera såsom avsetts.

I början av år 1988 framhöll den dåvarande finansministern här i kammaren att den långa väntetiden hos riksskatteverkets rättsnämnd i ärenden om förhandsbesked var otillfredsställande. Bakgrunden var att handläggningstiden under 1987 hade förlängts till drygt tolv månader. Tiden har därefter successivt förkortats och är sedan hösten 1989 nere i mellan sju och åtta månader.

I oktober 1989 besvarade den dåvarande finansministern en fråga av Margit Gennser i samma ämne. Han nämnde då bl.a. att man inom finansdepartementet övervägt ett förslag från riksskatteverket om att handläggningen av vissa dispensärenden skulle flyttas ut från verket, något som skulle avlasta rättsnämnden och dess kansli. Han räknade med att under 1990 kunna presentera ett förslag om detta. Tanken var att ställning då också skulle kunna tas till om några andra åtgärder borde vidtas för att ytterligare förkorta handläggningstiden i ärenden om förhandsbesked.

För min del är jag inte av någon annan uppfattning än den som redovisades i oktober. Även min strävan är att ett förslag rörande rättsnämnden skall kunna läggas fram under 1990.

Anf. 194 MARGIT GENNSER (m):

Herr talman! Tack för svaret.

Jag är medveten om att detta är en perenn debatt. Den har hållit på i drygt tre år nu.

Revisorer som arbetar i Förenade auktoriserade revisorers södra krets och som arbetar med just de här frågorna har nyligen tagit kontakt med mig och sagt att detta är ett institut som över huvud taget inte fungerar. Man kan inte använda det. Och det skall hjälpa de skattskyldiga att överblicka de skatterättsliga konsekvenserna av mycket besvärlig lagstiftning och även skapa prejudikat! Man uppfattar faktiskt detta faktum som näst intill ett brott mot rättsstaten – skattskyldiga får inte den ledning de skall ha.

Man har hela tiden från finansdepartementet – jag tänker då på herr Åsbrinks företrädare – kommit med löften om att det här nog skall bli mycket bättre. Det gjorde man 1988, det har man gjort 1989, och nu är vi inne på 1990 och nästan halva året har gått.

Jag hoppas verkligen att herr Åsbrink följer de här sakerna mycket noggrant och försöker prioritera. Det vore kanske bra om man såg till att man hade de absolut mest kvalificerade på rättsnämnden och inskränkte litet grand på skattemyndigheternas spektakulära skatteprocesser, där det ofta efter många år har visat sig att man faktiskt har fel men där människor har skadats. Alvgard har vi redan diskuterat i dag – jag kan föra in ett annat namn i debatten: Hellgren, vars tre familjeföretag gick i konkurs.

Detta gäller, herr Åsbrink, den enskildes rätt. Jag hoppas att det inte är något som är sekundärt i förhållande till statsmakten. Den bästa dementi herr Åsbrink kunde göra av den beskyllningen vore att nu verkligen avge ett löfte att man under 1990 skall komma ned till vettiga tider. Handläggningstiden borde vara tre månader i normalfallet och upp till sex månader i de allra värsta fallen. Kan jag få ett sådant löfte i dag, herr Åsbrink?

Anf. 195 Statsrådet ERIK ÅSBRINK:

Herr talman! Det har faktiskt, som jag redovisade i mitt svar, redan skett betydande förbättringar. Den genomsnittliga väntetiden har gått ned från drygt tolv månader till sju à åtta månader. Balansen över antalen förhandsbeskedsärenden har gått ned från 235 vid utgången av 1988 till 138 vid utgången av 1989. Det är alltså en betydande nedgång.

Ändå delar jag Margit Gennsers uppfattning att det är önskvärt med ytter-

ligare förbättringar. Det är också vår strävan att åstadkomma sådana genom de åtgärder som jag har aviserat. Vi kommer före detta års utgång att lägga fram förslag som jag hoppas skall ha en sådan effekt. Däremot är det självfallet mycket svårt att på förhand ge några preciserade löften om vilka effekter som kan åstadkommas och hur snabbt de kan åstadkommas.

Jag vill också säga att jag helt delar Margit Gennsers uppfattning om behovet av kvalificerad personal på rättsnämnden. Det har vi i dag, och vi kommer att sträva efter att behålla det även i framtiden.

Anf. 196 MARGIT GENNSER (m):

Herr talman! Man skall alltid vara försiktig med statistik. Det är klart att balanserna kan ha gått ned. Men kom också ihåg att de som från den andra sidan sysslar med deklarationer och skattefall har tröttnat på att vänta på rättsnämnden. Det är naturligtvis så att man inte längre lägger ned så mycket arbete på att begära förhandsbesked. Nedgången i balansen kan alltså vara en synvilla.

Det är bra att vi har samma målsättning. I andra fall brukar inte socialdemokratiska politiker vara rädda för att ge löften. Här tycker jag att ett löfte vore berättigat. Ansträng sig verkligen, herr Åsbrink, att se till att denna detalj kommer att fungera bättre! Det är någonting som varje politiker skulle kunna göra.

Anf. 197 Statsrådet ERIK ÅSBRINK:

Herr talman! Jag skall denna gång avstå från att komma med några mer svepande omdömen om moderata politiker och begränsa mig till frågeställningen.

Jag vill då lägga till utöver vad som har sagts tidigare att det redan i dag är på det sättet att viktigare ärenden tas med förtur inom rättsnämnden. De avgörs då efter en handläggningstid på cirka tre månader. Det betyder att man redan i dag uppfyller de krav som Margit Gennser har velat ställa.

Men jag vill än en gång säga att vår strävan är att åstadkomma ytterligare förbättringar. Det kan inte göras på så enkelt sätt som genom generella resurstillskott för rättsnämnden. Det handlar här om mycket kvalificerad personal, och det är inte säkert att hanteringen skulle förbättras om man bara ökade på antalet personer som arbetar med dessa frågor. Det är viktigt att slå vakt om den höga kvaliteten hos de anställda på rättsnämnden. Det är också viktigt att man där kan koncentrera sig på ärenden av större vikt och mer principiell betydelse. Det kommer att vara vår strävan också i fortsättningen.

Anf. 198 MARGIT GENNSER (m):

Herr talman! Det är bra att jag fått löftet att man skall lägga stor vikt vid detta institut – det skall jag framföra till de oroliga revisorer som jag har talat med i de södra delarna av landet. Det är också alldeles riktigt att man måste ha tillgång till kvalificerad personal, och sådan har det varit svårt att rekrytera. Lönerna har inte varit särskilt höga eller jämförbara med lönerna inom andra verksamheter. Prioritera kan man göra även med ekonomiska incita-

ment. Det är emellertid bra att vi har samma uppfattning om förhandsinstitutet.

Prot. 1989/90:130
29 maj 1990

Överläggningen var härmed avslutad.

Svar på frågor

36 § Svar på fråga 1989/90:633 om branden i Katarina kyrka

Anf. 199 Statsrådet MARGOT WALLSTRÖM:

Herr talman! Jan-Erik Wikström har frågat mig vilka åtgärder regeringen avser att vidta för att hjälpa Katarina församling i det läge som uppstått efter branden i kyrkan.

Katarina kyrka förvaltas av kyrkorådet i Katarina församling. Det är nu i första hand kyrkorådets sak att ta ställning till hur man skall förfara med den brunna kyrkan. Om man i församlingen bestämmer sig för att den skall restaureras och i görlig mån återställas i sitt tidigare skick, så är det enligt gällande bestämmelser i första hand församlingen som med skattemedel skall stå för de kostnader som inte täcks av försäkringsskyddet. Stockholms kyrkliga samfällighet får, enligt bestämmelser som gäller intill utgången av år 1991, bevilja församlingarna bidrag med fyra femtedelar av kostnaderna för att anskaffa och vårda deras kyrkor. Man kan väl räkna med att samfälligheten är beredd att hjälpa Katarina församling så långt resurserna räcker.

Den möjlighet som i övrigt står Katarina församling till buds att få ekonomiskt stöd för restaurering av den skadade kyrkan är i främsta rummet att söka kyrkobyggnadsbidrag ur kyrkofonden. Kyrkofondens styrelse kan nämligen bevilja ett pastorat bidrag till kostnadskrävande underhåll och restaurering av en kulturhistoriskt värdefull församlingskyrka.

Riksantikvarieämbetet disponerar medel för kulturhistoriskt motiverade byggnadsarbeten. Frågan om församlingen kan påräkna något bidrag härifrån får prövas i särskild ordning av riksantikvarieämbetet.

Jag vill dock betona att såväl kyrkofondens som riksantikvarieämbetets resurser för dessa ändamål är rätt begränsade och skall räcka till många.

Jag har personligen informerat mig om situationen för Katarina kyrka vid besök på platsen och genom samtal med församlingens kyrkoherde och biskopen i Stockholms stift. Med hänsyn till de stora kostnader som en restaurering av kyrkan innebär kan bidrag behöva komma från många håll. Frågan om statens möjligheter att tillföra svenska kyrkan resurser för att kunna hjälpa Katarina församling i den uppkomna situationen och ge ekonomiskt stöd åt pastorat i andra liknande fall kommer att prövas i höstens budgetarbete.

Jag vill emellertid i detta sammanhang betona hur viktigt det är att kyrkorna tillförsäkras ett fullgott försäkringsskydd. I civildepartementet bereds för närvarande det förslag härom som kyrkofondens styrelse har lagt fram i februari och som nu har remissbehandlats. Regeringen kommer i det sammanhanget att inom kort pröva frågan om hur försäkringsskyddet för kyrkobyggnaderna kan förstärkas.

Anf. 200. JAN-ERIK WIKSTRÖM (fp):

Herr talman! Ett tack till kyrkoministern för svaret på min fråga.

Det är angeläget att vi så snart som möjligt kan få besked om vad staten är beredd att göra för att hjälpa Katarina församling i den situation som den fruktansvärda branden har skapat.

Katarina församling vill återuppföra kyrkan. Olika prästerliga debattörer har kastat fram idéer om att kyrkan skall förbli en ruin eller ersättas med ett allaktivitetshus. Men det är faktiskt Katarina församling själv som skall avgöra hur kyrkan skall återuppbyggas. Jag har samma uppfattning som biskop Svenungsson och riksantikvarien på den punkten.

Kyrkoministern hänvisar till kyrkofonden och till riksantikvarieämbetets medel. Det är bra, men de räcker nog inte så långt. Kyrkoministern hänvisar också till att frågan om statens stöd skall prövas i höstens budgetarbete. Det är också bra.

Staten bör enligt min mening göra två saker.

Det ena är att utlova att Katarina kyrka inte skall belastas av någon investeringsskatt eller försenas genom byggrestriktioner. Detta borde regeringen kunna utlova redan nu. Här vill jag påminna om att investeringsskatten i Stockholmsområdet på 30 % inte skall utgå i vissa tvångssituationer. Delar kyrkoministern min uppfattning att detta är en sådan tvångssituation där investeringsskatt inte skall utgå?

Den andra saken är att staten kan bidra ekonomiskt till återuppbyggnaden. En möjlighet vore att regeringen lovade att staten skall bidra med lika mycket som svenska folket samlar in till Katarina kyrka. Hur ser kyrkoministern på den möjligheten?

Anf. 201 Statsrådet MARGOT WALLSTRÖM:

Herr talman! Av den debatt som just nu pågår förstår man att den här branden är en smärtsam upplevelse för alla berörda. Men det är ännu för tidigt att veta vilket slutligt avgörande församlingen faller i frågan om en återuppbyggnad av kyrkan. Inte heller vet vi vilka kostnader som en återuppbyggnad för med sig. Det är naturligtvis intressant för oss att följa den fortsatta diskussionen och utredningarna samt få veta vilken ställning församlingen tar.

Jag är inte alls beredd att diskutera några detaljer beträffande statens insatser. Men så mycket kan jag säga att jag i regeringen har uppfattat ett stöd för tanken att söka vägar att hjälpa församlingen. Jag vill på nytt understryka att vi får räkna med att det kommer att behövas bidrag från många olika håll. Vi skall inte tro att en enda instans skall kunna bära den ekonomiska bördan som en återuppbyggnad innebär.

Det är viktigt att vi försöker undvika att hamna i sådana här situationer framöver. Å andra sidan finns det församlingar som inte har fått ett enda öre i statsbidrag för återuppbyggnad av kyrkor som brunnit de senaste åren. De har själva fått bära den ekonomiska ansvaret för återuppbyggnaden. Här finns dock en positiv vilja från regeringen att leta efter vägar att kunna hjälpa Katarina församling. Men jag är inte i dag beredd att ta ställning till några detaljer.

Anf. 202 JAN-ERIK WIKSTRÖM (fp):

Herr talman! Det hade jag kanske inte heller räknat med, och därför har jag offererat dessa uppslag. Frågan om investeringsskatten och de statliga restriktionerna är faktiskt ganska viktig i sammanhanget. Får församlingen ett positivt besked därom kan den vara oberoende av yttre omständigheter i den fortsatta planeringen.

I den andra frågan har jag lagt fram ett förslag om hur statens insatser kan utformas. Jag tror att vi med gemensamma insatser, församlingens hjälp och Guds välsignelse kan klara av även den här saken. Det viktigaste är att få ett besked om att staten är beredd att medverka så långt som möjligt till kyrkans återuppförande.

Överläggningen var härmed avslutad.

Prot. 1989/90:130

29 maj 1990

Svar på frågor

37 § Svar på frågorna 1989/90:668, 669 och 676 om Dalai Lamas besök i Sverige

Anf. 203 Statsrådet MARGOT WALLSTRÖM:

Herr talman! Ylva Annerstedt, Ragnhild Pohanka och Marianne Andersson i Vårgårda har ställt var sin fråga till utrikesministern om Dalai Lamas besök i Sverige. Frågorna har överlämnats till mig för besvarande.

Ylva Annerstedt har frågat vilka skäl utrikesministern har att säga nej till ett möte med Dalai Lama. Ragnhild Pohanka har frågat om det ännu finns tid och vilja att ordna ett mottagande av Dalai Lama i riksdagen eller på utrikesdepartementet. Slutligen har Marianne Andersson frågat vilka skäl som finns att behandla Dalai Lama på annat sätt än vi behandlar ledare från andra länder och organisationer.

Jag avser att besvara frågorna i ett sammanhang.

Först vill jag säga att vi från svensk sida inte behandlar Dalai Lama på ett annat sätt än vi behandlar ledare från andra länder och organisationer. I Sverige har vi ingen fastställd praxis för mottagande av utländska besökare utan gör bedömningar från fall till fall.

Dalai Lama besöker den 11–14 juni Sverige som privatperson och gäst hos Svenska Dagbladets Executive Club. Han kommer också att tala vid Raoul Wallenberginstitutet i Lund.

Den svenska regeringen betraktar Dalai Lama som en religiös ledare med stor moralisk och stark förankring hos sitt folk. Vi respekterar honom också som mottagare av Nobels fredspris. Eftersom Sverige inte ifrågasatt att Tibet är en del av Kina ser vi honom däremot inte som en statschef.

Med hänsyn till den respekt vi från svenskt håll hyser för Dalai Lama har det ansetts att han under sitt besök i Sverige bör tas emot av någon i regeringskretsen. Eftersom vi betraktar Dalai Lama som en andlig ledare har kyrkoministern setts som den naturliga samtalspartnern. Jag har också förklarat mig beredd att ta emot honom för ett samtal den 13 juni.

Vi följer från svensk sida noga utvecklingen i Tibet. För att markera det intresse vi hyser för Tibetfrågan kommer en företrädare för utrikesdepartementet att åhöra Dalai Lamas föreläsning vid Raoul Wallenberginstitutet.

Slutligen vill jag tillägga att det självfallet inte ankommer på mig eller regeringen som helhet att ha synpunkter på vilka besökare som bör tas emot i riksdagen.

Anf. 204 YLVA ANNERSTEDT (fp):

Herr talman! Jag ber att få tacka kyrkoministern för svaret. Det är väldigt tacknämligt att Margot Wallström tar emot Dalai Lama och även uppoffrar sig och tar över Sten Anderssons frågor här i riksdagen. Jag tycker att det är uppseendeväckande att Sten Andersson så negligerar riksdagen att han inte svarar på de frågor som han fått ställda till sig.

Min fråga gällde som sagt varför inte Sten Andersson vill ta emot Dalai Lama. Han förklarade sig nämligen på en personlig förfrågan från Bengt Westerberg villig att ta emot Dalai Lama och sade att han inte hade något emot att ta emot honom. Sedan kom beskedet att han inte avser att ta emot Dalai Lama. Det är faktiskt inte första gången som den svenska regeringen behandlar Dalai Lama nonchalant. Samma sak hände i samband med mottagandet av Nobels fredspris. Även då nekade den svenska regeringen till ett sammanträffande.

Det finns i svaret en intressant upplysning, nämligen att vi från svensk sida inte behandlar Dalai Lama på ett annat sätt än ledare från andra länder och organisationer. När man jämför med dem som har tagits emot, t.ex. Govan Mbeki, Yassir Arafat, Walter Sisulu, Nelson Mandela och Desmond Tutu, är det alldeles uppenbart att man behandlar Dalai Lama på ett helt annat sätt. Jag vill då fråga: Varför kan inte Sten Andersson och UD ta emot Dalai Lama när man kan ta emot dem jag har räknat upp?

Anf. 205 RAGNHILD POHANKA (mp):

Herr talman! Jag vill tacka för svaret. Jag ser det som en viktig förändring att Dalai Lama blir mottagen som en religiös ledare. Det har inte hänt tidigare att någon regeringsmedlem har tagit emot honom. Vi ser alltså positivt på detta, och jag är även glad för att flera partier nu står bakom dessa frågor och dessa tankar. Jag ser fram emot en ytterligare förändring, att statsministern kanske kan ta emot honom.

Det är litet speciellt med Dalai Lama. Han är en religiös ledare för sitt folk, och han har nu genom sin icke-vålds-kamp i Kina fogat ytterligare ett epitett till sitt namn, nämligen fredspristagare. Ungdomarna där är inte längre eniga om att fortsätta icke-vålds-kampen, utan de ser hur andra befrielseströmmar genom sina gerillakrig får en annan uppmärksamhet och ett annat stöd från världopinionen. Men vi hoppas att Dalai Lama även i framtiden skall kunna föra denna icke-vålds-kamp.

Miljöpartiet anser att Dalai Lama också är en politisk ledare för sitt folk. Där har Sverige tagit ställning, och det är inte så mycket att göra åt det i dag. Jag vill också understryka det som Ylva Annerstedt sade, att vi har tagit emot många ledare på olika sätt. Mina tidigare frågor har just varit: Kan vi ta emot honom som politisk ledare eller som religiös ledare eller som fredspristagare?

Jag ser alltså positivt på svaret och tycker att jag ser en framtid som ljusnar litet grand i det här fallet.

Anf. 206 MARIANNE ANDERSSON i Vårgårda (c):

Herr talman! Först vill även jag tacka statsrådet för svaret. Det är naturligtvis mycket positivt att statsrådet Wallström tar emot Dalai Lama under hans besök här i Sverige. Jag vill inte på något sätt förringa värdet av det mötet. Däremot var det ju så att Dalai Lama önskade träffa utrikesministern för ett samtal. Om detta inte skulle vara möjligt, vore det enligt min uppfattning önskvärt om han i stället i sin egenskap av fredspristagare och stark religiös ledare kunde få träffa statsministern.

Det finns andra länder som faktiskt redan har bjudit in Dalai Lama. Jag säger inte att vi i det här läget skall göra det – det är inte detta det handlar om. Tjeckoslovakiens president Václav Havel har som första statsöverhuvud officiellt inbjudit Dalai Lama. Och det besöket har såvitt jag vet ägt rum.

I utrikesutskottets betänkande nr 22, som skall behandlas här i kammaren på torsdag, kan man läsa följande: "Den svenska regeringen har inte ifrågasatt Kinas suveränitet över Tibet. Den fjärde Genèvekonventionen kan därmed inte åberopas --- eftersom denna konvention behandlar skydd av civilpersoner under krigstid bl.a. på ockuperade områden." Detta står alltså skrivet med anledning av Tibet.

Vidare står med anledning av ett motionsyrkande om en officiell inbjudan till Dalai Lama: "En inbjudan av Dalai Lama under former som skulle kunna tolkas som ett erkännande ställer sig --- ogörlig. Detta hindrar dock inte att ett besök under andra former skulle kunna vara av värde." Här gäller det faktiskt inte en officiell inbjudan, utan ett samtal i samband med ett besök i Sverige. Det är svårt att förstå att detta skulle kunna innebära några problem.

Jag kan vidare hänvisa till samma sak i svaret som de andra frågeställarna har pekat på. Enligt svaret finns ingen fastställd praxis för hur man tar emot utländska besökare, utan detta bedöms från fall till fall. Jag skulle då verkligen vilja veta vilka bedömningar som i detta fall ligger bakom att utrikesministern inte tar emot i enlighet med Dalai Lamas önskan.

Anf. 207 Statsrådet MARGOT WALLSTRÖM:

Herr talman! Jag vill bara göra ett tillägg till mitt ganska utförliga svar. Jag vill understryka att det vid Dalai Lamas senaste besök 1988 efter vad jag har förstått inte framfördes några önskemål om ett officiellt svenskt mottagande. Det är för övrigt långt ifrån alltid som regeringsföreträdare träffar utländska ledare som befinner sig på privat besök i Sverige. Sverige är i dag, förutom Belgien och Tjeckoslovakien, det enda europeiska land som tar emot Dalai Lama på regeringsnivå.

Anf. 208 YLVA ANNERSTEDT (fp):

Herr talman! Jag vill återigen understryka vad jag sade och be att få ett klargörande av Margot Wallström när det gäller formuleringen om att man inte behandlar Dalai Lama "på något annat sätt". Jag skulle önska att Margot Wallström vidarebefordrar min fråga till UD. När jag talade med UD fick jag nämligen från den ansvarige tjänstemannen besked om att man ser på ett helt annat sätt på besökare från ANC.

Svar på frågor

Då undrar jag: Har man i detta fall gjort jämförelser och funnit att Dalai Lama inte kan tas emot, medan ledare från ANC kan tas emot?

Anf. 209 RAGNHILD POHANKA (mp):

Herr talman! Någon dispyt om Sveriges erkännande av Tibet vill jag inte dra upp här. Men Sverige borde starkt ta ställning mot det sätt på vilket mänskliga rättigheter kränks i Tibet och hur tibetaner behandlas. Det är en minoritet – en ganska stor minoritet – som förtrycks på det vidrigaste sätt. Vi har när det gäller denna fråga gjort ganska svaga uttalanden om att vi följer den med intresse osv. Det intresset borde vara litet djupare.

Jag tror att det i detta sammanhang finns en rädsla för att försämra de kinesiska handelsförbindelserna. Den kinesiska ambassaden reagerar direkt, och så fort det kommer upp något som rör Dalai Lama eller Tibet hotar man med att dra in handelsförbindelser.

Jag har ett flertal gånger talat med Mikael van Walt, som är professor i internationell rätt, och enligt honom anses Tibet, genom att Kina inte erkänns, genom att man har en exilregering och genom att det där förekommer demonstrationer, vara ett ockuperat land.

Anf. 210 MARIANNE ANDERSSON i Vårgårda (c):

Herr talman! Margot Wallström säger att det är långt ifrån alltid som utländska besökare tas emot av t.ex. UD. Det kanske är på det sättet. Fortfarande har vi emellertid inte fått något svar på vilka bedömningar som ligger bakom att vissa tas emot och andra inte, och vi har i det här fallet inte fått något svar på varför inte Dalai Lama skulle tas emot.

Anf. 211 Statsrådet MARGOT WALLSTRÖM:

Herr talman! Dalai Lama tas emot på regeringsnivå. Kyrkoministern tar emot Dalai Lama.

Jag vill också påpeka att Ylva Annerstedt bara läser första delen av svaret. Det står nämligen att vi i Sverige inte har någon fastställd praxis för mottagande av utländska besökare utan gör bedömningar från fall till fall. Här har redovisats skälen till att vi gör ett sådant här mottagande. Vi betraktar nämligen Dalai Lama som en andlig ledare, och det är därför det anses lämpligt att jag tar emot Dalai Lama.

Anf. 212 YLVA ANNERSTEDT (fp):

Herr talman! Det är mycket positivt att kyrkoministern tar emot Dalai Lama. Det är bara det att han som fredspristagare och förespråkare för icke-vålds-metoder hade önskat att få tala med utrikesministern, som ju i andra sammanhang ivrigt förespråkar fredliga metoder och medling i krishärdar.

Det är angeläget att den svenska regeringen på olika sätt både genom kyrkoministerns mottagande och genom utrikesministerns mottagande visar att den vill stödja de ledare som arbetar med icke-vålds-metoder. Här har vi dessutom en person som har fått Nobels fredspris just för detta. Det är därför viktigt att den svenska regeringen ger stöd också genom utrikesdepartementet.

Anf. 213 RAGNHILD POHANKA (mp):

Herr talman! Som kristen och mycket intresserad av buddismen – det är nämligen inte något motsatsförhållande i detta – är jag glad att vi har en kyrkominister, som tar emot och visar aktning för den religion som Dalai Lama företräder och som i mycket stor utsträckning visar respekt för människor, andra religioner och för allt levande.

Jag är inte missnöjd, utan jag tycker att det här är mycket positivt, vilket jag också sade i mitt första anförande. Sedan har vi de andra delarna som jag behöver diskutera med någon annan minister, eftersom det gäller utrikesfrågor.

Anf. 214 MARIANNE ANDERSSON i Vårgårda (c):

Herr talman! Det var naturligtvis fel uttryckt av mig när jag sade att Dalai Lama inte blir mottagen. Det var inte det jag menade. Jag sade ju förut att mottagandet var positivt, och naturligtvis är det mycket värdefullt att han får träffa en kyrkominister. Men hans önskemål var ändå att få träffa utrikesministern. Det är just detta som vi diskuterar. Vi har fortfarande inte fått något ordentligt skäl till varför detta inte kan ske.

Överläggningen var härmed avslutad.

38 § Förnyad bordläggning

Föredrogs men bordlades åter

Konstitutionsutskottets betänkanden 1989/90:KU31 och KU36

Finansutskottets betänkanden 1989/90:FiU30 och FiU39

Justitieutskottets betänkanden 1989/90:JuU31, JuU34 och JuU37

Lagutskottets betänkanden 1989/90:LU34–LU37

Socialförsäkringsutskottets betänkande 1989/90:SfU24

Kulturutskottets betänkande 1989/90:KrU29

Jordbruksutskottets betänkande 1989/90:JoU21

Bostadsutskottets betänkanden 1989/90:BoU18 och BoU20

39 § Bordläggning

Anmälades och bordlades

Proposition

1989/90:153 Värdepappersfonder

Utrikesutskottets betänkanden

1989/90:UU22 Mänskliga rättigheter

1989/90:UU23 Uppskov med behandlingen av vissa ärenden

Försvarsutskottets betänkanden

1989/90:FöU8 Kustbevakningens roll i den framtida sjöövervakningen m.m.

1989/90:FöU10 Underhållstjänsten i försvarsmakten

1989/90:FöU11 Uppskov med behandlingen av vissa ärenden

Prot. 1989/90:130

29 maj 1990

Svar på frågor

Prot. 1989/90:130
29 maj 1990

Socialförsäkringsutskottets betänkade
1989/90:SfU27 Uppskov med behandlingen av vissa ärenden till riksmötet
1990/91

Socialutskottets betänkanden

1989/90:SoU24 Ledningsansvaret inom hälso- och sjukvården

1989/90:SoU25 Vissa ändringar i omsorgslagstiftningen m.m.

1989/90:SoU26 Instansordningen enligt lagen (1977:293) om handel med
drycker

1989/90:SoU27 Barnbidrag, m.m.

1989/90:SoU29 Allmänna arvsfonden

1989/90:SoU30 Godkännande av Europarådets konvention om dopning

1989/90:SoU31 Uppskov med behandlingen av vissa ärenden till riksmötet
1990/91

Kulturutskottets betänkanden

1989/90:KrU30 Våldsskildringar i rörliga bilder m.m.

1989/90:KrU31 Statlig garanti för genomförandet av 1990 års Ryttnar-VM i
Sverige

Utbildningsutskottets betänkande

1989/90:UbU30 Uppskov med behandlingen av vissa ärenden

Näringsutskottets betänkanden

1989/90:NU13 Bankinspektionen och försäkringsinspektionen

1989/90:NU39 Vissa frågor rörande statens vattenfallsverk

40 § Kammarén åtskildes kl. 19:12.

In fidem

OLOF MARCUSSON

/Gunborg Apelgren

Innehållsförteckning

Prot. 1989/90:130
29 maj 1990

Tisdagen den 29 maj

1 § Ändring av partibeteckning	1
2 § Justering av protokoll	1
3 § Svar på frågorna 1989/90:621 och 677 om anpassningen till EG, m.m.	1
Statsrådet Anita Gradin	
Krister Skånberg (mp)	
Hans Leghammar (mp)	
4 § Svar på fråga 1989/90:637 om ökad kommunal självbestämmande- rätt	5
Civilminister Bengt K Å Johansson	
Roland Larsson (c)	
5 § Svar på fråga 1989/90:643 om byggstarten för ett nytt polishus i Gällivare	7
Civilminister Bengt K Å Johansson	
Leif Marklund (s)	
6 § Svar på fråga 1989/90:656 om den offentliga sektorns produktivi- tetsutveckling	8
Civilminister Bengt K Å Johansson	
Lars Leijonborg (fp)	
7 § Svar på frågorna 1989/90:628 och 649 om polska sommarvikarier inom sjukvården	10
Arbetsmarknadsminister Mona Sahlin	
Göran Åstrand (m)	
Anna Horn af Rantzien (mp)	
8 § Svar på fråga 1989/90:645 om deltidsarbete	15
Arbetsmarknadsminister Mona Sahlin	
Charlotte Cederschiöld (m)	
9 § Svar på fråga 1989/90:642 om moratoriet för kommersiell val- fångst	18
Miljöminister Birgitta Dahl	
Kerstin Ekman (fp)	
10 § Svar på fråga 1989/90:650 om koldioxidutsläppen från trafiken .	20
Miljöminister Birgitta Dahl	
Roy Ottosson (mp)	
11 § Svar på fråga 1989/90:651 om Haverö strömmar	24
Miljöminister Birgitta Dahl	
Roy Ottosson (mp)	
12 § Svar på fråga 1989/90:652 om klorföreningar i brännoljor . . .	26
Miljöminister Birgitta Dahl	
Roy Ottosson (mp)	

13 § Svar på fråga 1989/90:658 om forskning om vattenbrukets miljöproblem	29
Miljöminister Birgitta Dahl Marianne Jönsson (c)	
14 § Svar på fråga 1989/90:664 om användningen av plastringar för att hålla samman ölburkar	31
Miljöminister Birgitta Dahl Erkki Tammenoksa (s)	
15 § Svar på fråga 1989/90:667 om klorblekt massa i papper	33
Miljöminister Birgitta Dahl Lennart Brunander (c)	
16 § Svar på fråga 1989/90:670 om föreningen av Bottniska viken	36
Miljöminister Birgitta Dahl Inger Schörling (mp)	
17 § Svar på fråga 1989/90:610 om åtgärder för att hjälpa barn i Ukraina som drabbats av Tjernobyk Katastrofen	39
Statsrådet Lena Hjelm-Wallén Eva Goës (mp)	
18 § Svar på fråga 1989/90:653 om Mekongflodens ekologi och svenskt bistånd	41
Statsrådet Lena Hjelm-Wallén Roy Ottosson (mp)	
19 § Svar på fråga 1989/90:680 om stödet till Etiopien	43
Statsrådet Lena Hjelm-Wallén Karl-Göran Biörsmark (fp)	
20 § Svar på fråga 1989/90:647 om möjligheterna att i vissa fall slippa att betala TV-licensavgift	45
Utbildningsminister Bengt Göransson Sten Andersson i Malmö (m)	
21 § Svar på fråga 1989/90:663 om räddnings- och evakueringsplaner för Stockholm vid en kärnkraftsolycka m.m.	47
Försvarsminister Roine Carlsson Krister Skånberg (mp)	
22 § Svar på fråga 1989/90:648 om alkoholransonering	49
Statsrådet Bengt Lindqvist Sten Andersson i Malmö (m)	
23 § Svar på fråga 1989/90:660 om behandlingen av tvångsintagna på LVM-hem	51
Statsrådet Bengt Lindqvist Gudrun Schyman (v)	
24 § Svar på fråga 1989/90:657 om etiska riktlinjer för marknadsföring av alkohol och tobak	53
Socialminister Ingela Tahlén Barbro Westerholm (fp)	
25 § Svar på fråga 1989/90:661 om myndigheters dataregister	55
Justitieminister Laila Freivalds Sonja Rembo (m)	

26 §	Svar på fråga 1989/90:672 om ekonomisk gottgörelse till Halvar Alvgard	57	Prot. 1989/90:130 29 maj 1990
	Justitieminister Laila Freivalds Knut Wachtmeister (m)		
27 §	Svar på fråga 1989/90:673 om de mindre tingsrätternas framtid	59	
	Justitieminister Laila Freivalds Iris Mårtensson (s)		
28 §	Svar på fråga 1989/90:631 om möjligheterna till asyl	62	
	Statsrådet Maj-Lis Löw Berith Eriksson (v)		
29 §	Svar på fråga 1989/90:644 om judiska flyktingar från Sovjetunionen	63	
	Statsrådet Maj-Lis Löw Håkan Holmberg (fp)		
30 §	Svar på fråga 1989/90:659 om utvisning av barnfamiljer	65	
	Statsrådet Maj-Lis Löw Annika Åhnberg (v)		
31 §	Svar på fråga 1989/90:646 om talet i en tvåspråkig specialskola	67	
	Statsrådet Göran Persson Elisabeth Fleetwood (m)		
32 §	Svar på fråga 1989/90:665 om undervisningen i samhällskunskap och religionskunskap	68	
	Statsrådet Göran Persson Ann-Cathrine Haglund (m)		
33 §	Svar på fråga 1989/90:662 om stormarknadsetableringar	72	
	Industriminister Rune Molin Berndt Ekholm (s)		
34 §	Svar på fråga 1989/90:675 om den ökade elanvändningen	75	
	Industriminister Rune Molin Gösta Lyngå (mp)		
35 §	Svar på fråga 1989/90:674 om förhandsbesked i skattefrågor	76	
	Statsrådet Erik Åsbrink Margit Gennser (m)		
36 §	Svar på fråga 1989/90:633 om branden i Katarina kyrka	79	
	Statsrådet Margot Wallström Jan-Erik Wikström (fp)		
37 §	Svar på frågorna 1989/90:668, 669 och 676 om Dalai Lamas besök i Sverige	81	
	Statsrådet Margot Wallström Ylva Annerstedt (fp) Ragnhild Pohanka (mp) Marianne Andersson i Vårgårda (c)		
38 §	Förnyad bordläggning	85	
39 §	Bordläggning	85	

